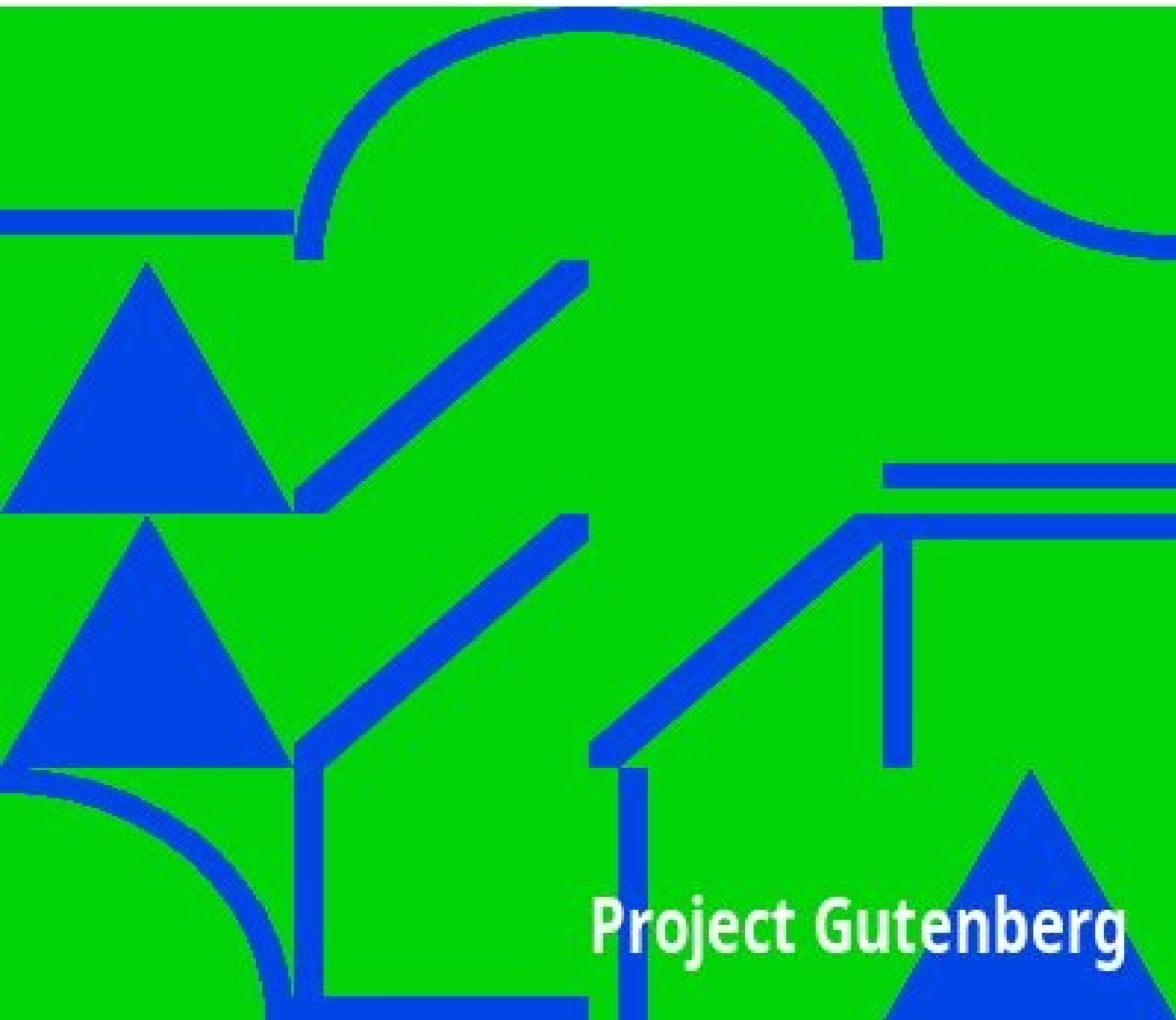

Ruijan rannoilta

Kertomus Norjan Lapista

Matti Aikio

Project Gutenberg

The Project Gutenberg eBook, Ruijan rannoilta, by Matti Aikio, Translated by Aksel von Schantz

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this ebook.

Title: Ruijan rannoilta Kertomus Norjan Lapista

Author: Matti Aikio

Release Date: June 8, 2016 [eBook #52277]

Language: Finnish

***START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK RUIJAN
RANNOILTA***

E-text prepared by Tapio Riikonen

RUIJAN RANNOILTA

Kertomus Norjan Lapista

Kirj.

MATTI AIKIO

Norjan kielestä ("I Dyreskind") suomennanut Aksel von Schantz

Hämeenlinnassa, Arvi A. Karisto, 1912.

O.-Y. Hämeenlinnan Uusi Kirjapaino.

Matti Aikio.

Matti Aikio on lappalainen kirjailija, jonka tässä suomennettu esikoisteos ilmestyi kuusi vuotta takaperin. Se saavutti niin suurta suosiota, että hän jo seuraavana vuonna julkaisi toisen ruijalaisen novellinsa, nimeltä "Ginunga-gap", ja sittemmin on hän uusilla teoksillaan luonut itselleen jokseenkin huomattavan aseman norjalaisessa kirjallisuudessa; hän ei nimittäin käytä tuotannossaan äidinkieltänsä, kuten hänen ainoa toinen kirjailijaksi lyöttäytynyt maanmiehensä naapurimaassa Ruotsissa.

Aikio on, kuten luonnollista, valinnutkin kuvattavakseen kotiseutunsa Ruijan olot ja ihmiset. Mutta hän ei ole varsinainen kansankirjailija, vaan herkkä taiteilija, joka sommittelee vaikuttavia kohtauksia niin realistisesti, niin todellista näkemystä ilmaisevasti kuin olisi taidemaalaaja siinä siveltimellään loihtinut värikkäitä kuvia lukijan tarkasteltavaksi. Nämä kohtaukset ovat osittain hyvinkin löyhässä yhteydessä keskenään, välikohdat jättää kirjailija lukijan täytettäviksi. Tämä keskityksen puute saattaa tuntua hiukan häiritsevältäkin lukijasta, joka on tottunut kaunokirjalliselta teokselta vaatimaan yhtenäistä juonta, mutta hän huomaa piankin että hajallisuuden syynä on tekijän tulinen luonnonlaatu, joka vaatii häntä välittömästi kuvaamaan elettyä ihmishyörinää ristiriitaisine tunteineen ja vaikuttimineen juuri sellaisena kirjavana sarjana kuin se ilmenee tarkalle havaintojen tekijälle. Tällainen kuvajakso ehdottomasti herättää lukijan mielenkiintoa; ennen Aikiota ei yksikään ole käsitellyt lappalaisten elämää niin selkeästi ja varmasti, ja toimintapiirin uutuus viehättää lukijaa.

Niinpä täytyy "Ruijan rannoilta"-teoksessa katsoa Aikiolle suureksi taiteelliseksi saavutukseksi sitä, että hän teoksensa laiminlyödyistä rakenteesta huolimatta on kyennyt tutustuttamaan lukijan todellisiin *ihmisiin*. Tarmokas poronvaras Bieltar Oula ja hänen muhkea eukkonsa Elle, paatunut äitinsä ja raukkamainen Lasse-rensä, vanhan akkansa kuolemaa toivoessaan itsensä rappiolle ryypiskelevä Nikko Nille, Helsingissä papiksi lukenut Jussa ja tämän kalseaan rakkauteen pyrkivä sivistyneen maailman neitonen Elna eivät ole pelkkiä mielenkiintoisia romaanisankareita, vaan todellisia lähimäisiämme, joiden seuraan lukija lyöttäytyy peräti mielellään. Tekijässä on paljon samaa alkuperäistä voimaa ja elämänhalua, jota hän on esittänyt rotunsa lapsille kuuluvana — väliin eri sukupuolten värähdyttelevänä kiihtymyksenä, väliin sellaisina sielunjärkkymyksinä kuin Bieltar Oulan öisinä harhanäkyinä nuotion ääressä hänen houkuteltuaan renkinsä heikkoihin jäihin hukkumaan. Aikion raju alkuperäisyys ja tulinen havaintopiirtely ansaitsevat tulla tunnetuiksi meikäläisenkin yleisön keskuudessa, joka tulee siten tutustuneeksi omintakeiseen taiteilijaan ja uuteen maailmaan.

I.

Pienen lappalaiskylän käräjätupa oli ääriään myöten täynnä. Väliaidan sisäpuolella oli korokkeella juuri sen verran tilaa, että sinne mahtui vouti, kaksi asianajajaa ja tulkki.

Biettar Oula [Pekan Olli, Olli Pekanpoika] ja hänen vaimonsa seisoivat väliaitaan nojaten juhla-asuun puettuina, kuin olisivat olleet kuulemassa heille pidettävää morsiuspuhetta eivätkä seisseet porovarkautta koskevassa tiukassa ristikuulustelussa.

Lasse, joka oli alkujaan ollut syytettävänä, seisoi kyyryllään pienen vankihuoneen oven takana ja piti korvaansa lähellä avaimenreikää, kuullakseen edes jotakin isäntänsä antamista selityksistä. Hän oli aamupäivällä äkkiä ruvennut juonittelemaan, asia oli sotkeutunut ja saanut Biettar Oulalle vaarallisen käänteeseen.

"Kuusi vaadinta" [naarasporoa, *suom.*], kuiskasi eräs vankihuoneen oven lähellä seisova mies, joka oli innokkaasti puhelevinaan naapurinsa kanssa. "Kuusi vaadinta", sanoi hän toistamiseen. Ja Lasse oli siksi viisas, että hän heti ymmärsi sen Biettar Oulan uudeksi tarjoukseksi. Hän mukautui. Olkoon menneeksi... Sitäpaitsi oppii Trondhjemmin laitoksessa norjaa ja ihmisten tapoja. Ja onhan kaupunkikin näkemisen arvoinen, kuten hän oli kuullut. Vankihuonekin siellä on valoisa ja miellyttävä, ei ainakaan tämän pimeän ja likaisen kopin kaltainen.

Vastikään virkaansa vahvistettu ja nuori vouti tähysti tutkivasti Biettar Oulaa. "Sanokaa — — kuinka on mahdollista, että te muutamien vuosien kuluessa olette voineet kohota piirin rikkaimmaksi tunturilappalaiseksi?"

Biettar Oula hymyili, kasvoillaan häveliäs ilme, ja hiveli mustaa, lappalaiselle tavattoman tiheää partaansa. "Minä hoidan laumaani", sanoi hän. Hänellä oli vaistomainen tunto siitä että viaton kehaisu antoi hänen sanoilleen

luotettavuuden sävyä. "Uuninlämpö täällä alamaassa ei, Jumalan kiitos, ole vielä käynyt minulle niin rakkaaksi, että jättäisin karjani palvelijain haltuun, — kuten tavaksi kuuluu tulleen viime aikoina." Hänen muuten teräväpiirteiset, rohkeata oveluutta kuvastavat silmäkulmansa pysyivät nyt tiukasti luottamusta herättävissä poimuissa. Näytti siltä kuin ei hän olisi edes aavistanut, että vouti koetti saada häntä ansaan.

Täysin selvillä siitä, että vaatteet tekevät miehen, oli hän pukeutunut hienoimmasta poronvasan [poronvasikka] nahasta tehtyyn mustaan peskiin. Lanteilla oli nahkavyössä runsaasti nelikulmaisia metallilevyjä, jotka hänen liikkueessaan heiluivat ja kimaltelivat. Pystyyn peskinkaulukseen oli hän käärinyt suuren, veripunaisen silkkinihahin, jonka nipukat ja paksut pehmeät ripsut olivat somassa järjestyksessä hänen leveällä rinnallaan. Suorissa voimakkaissa säärissä oli kiiltävän mustat, lyhytkarvaiset säpäkkeet [poron koipinahasta tehdyt lahkeet, *suom.*]. Koko hänen muhkea olentonsa osotti hänen suonissaan virtaavan runsaasti kainulaisverta, vieläpä parasta lajia.

Biettar Oulan rehevän näköinen vaimo Elle, jonka suuret tummansiniset silmät olivat epäilemättä varkain kulkeutuneet rotuun, oli sillä välin, kun vouti merkitsi pöytäkirjaan, unhottanut Biettar Oulan tänään hänelle kiireessä antamat kierosti sommitellut vastaukset. Hän oli kiintynyt tarkastamaan nuoren voudin kirkkaita pitkäköjiä kasvoja, pieniä lihavia käsiä ja hänen virkapukunsa kultaisia nauhoja, — tätä korkeamman ihmisen ilmentystä, jolla oli viisituhatta kruunua tuloja ja melkein Jumalan ulkomuoto. Mutta — se ei ollutkaan tavallisen lappalaisen siveellistä, puoleksi pelokasta kuninkaallisen norjalaisen virkamiehen kunnioittamista. Salaa peritty germaanilainen veri alkoi läikkyä kuumana. Eloisat hymypoisuudet kaartuivat houkuttelevan viehättävästi suupieliin, samalla kun sieramet tuontuostakin laajenivat elämänhalusta.

Hurmiosta herättivät hänet pikku Andin alituiset vaatimukset. Tämä veti äitiään mustasta verkapeskistä hokien: tsidsji! tsidsji!

Hän istahti lattialle ja avasi povensa, vetäen esille aimollisen rinnan. Poika painoi siihen syvälle kaikki kymmenen sormeaan ja mielihyvää äännellen pureutui kiinni, heittäen tyytyväisen silmäyksen voutiin, jonka tuomarikasvojen juhlallisuutta miedoksi hetkellinen hymy. Huolimatta kahden ja puolen vuoden iästään ei Andi ollut vielä kyennyt heittämään vanhoja tapojaan.

Aina kun ovi aukeni, hulmahti tupaan harmaina pilvinä kylmää, huurua,

pyyhkäisten yli korokkeen, nuuskien paksun, kaljupäisen ja rokonarpisen puolustusasianajajan jalkoja ja sen jälkeen kadoten, tullakseen katosta tippuvina vesipisaroina jälleen esille. Sellainen riippuva tipahdus tähtäsi suoraan pikku Andin suuhun — ja osasi ikäänkuin maidon miedontajaksi. Tästä ilmaisi pikku Andi suuttumuksensa voimakkaammin kuin ehkä tarkoituksensa olikaan, lausuen lapsenkielellään äkäisesti: pelkele!

Hehkuvan uunin lämmin sulatti vähitellen pieniä soikeita aukkoja jäätyneihin akkunoihin. Ulkopuolella poikaset kiihkeinä kiistelivät näistä rei'istä, saadakseen tirkistellä tupaan. Heillä ei ollut niin hyvää onnea kuin Jussalla, seudun etevimmän lappalaisen pojalla. Tämä oli mairittelevalla hymyllään ja lupaamalla poronkyytiä sekä muuta hyvää saanut poliisin puolelleen. Sitäpaitsi oli hän varmuuden vuoksi pyhästi ja juhlallisesti valehdellut, että hän oli jo täyttänyt viisitoista vuotta.

Jussa oli tähän asti pysynyt perällä. Mutta kuullessaan pikku Andin huutavan tsjidsjiä astui hän reippaasti ja rohkeasti esiin. Ellen iso rinta aaltoili niinkuin vinha maininki.

Vouti ja yleinen syyttäjä kuiskuttelivat keskenään, puolustusasianajajan istuessa haukotellen ja itsekseen muristen kuten tavallista. Poliisi, joka seisoj ryhtevin rinnoin aivan kuin olisi ollut ainoa arvoltaan Norjassa, sai käskyn tuoda Lassen sisälle.

Vankihuoneen ovi avattiin. Kosteakiiltainen pistepari tuikki Lassen vetisen hatarissa, tiirottavissa silmissä, kun lampun hohde ulottui häneen asti. Ne tavoittelivat ehdottomasti Biettar Oulaa, joka äkkiä leimautti lujan katseen palvelijaansa, suomiakseen häntä viimeisistä vastaväitteistään.

Lasse astui esiin, laski surkuteltavan hennot kätensä väliaidalle, seisoj yhdellä jalalla ja huojutteli polveaan edes takaisin, jotta ruumis heilahteli. Hänen paksut huulensa töröttivät kuin olisivat ne olleet jonkun toisen, ja erehdyksestä painallettu hänen harmaan kalpeaan muotoonsa. Alahuuli lerpattikin alituista kodittomuuttaan. Niukat partahaivenet harittivat kuin jäätyneellä laidunmaalla nälkiintyneen poron karvat. Oli jotain liikuttavan surullista hänen avuttomassa ulkomuodossaan. Mutta nyt oli hän melkein hyvillään siitä, että Biettar Oula oli saanut nujerretuksi hänen viimeiset epäilyksensä. Jussa oli Biettar Oulan kunnioittava ihailija. Mutta kovinpa hänen tuli surku Lassea! Hän oli nähnyt saman avuttoman ja alakuloisen ilmeen useilla ihmisillä, tuon ilmeen, joka

myötäkäymisenkin hetkinä katsastaa kysyvästi kohtaloaan, uskaltamatta oikein luottaa sen hyvään tarkoitukseen. Hän tunsikin itketyttävän lämmönsävyksen sydämessään ja rukoili hartaasti Jumalaa, että hän auttaisi Lassea.

Niin, Lassen oli pakko tunnustaa, että hän se kuitenkin oli varas. Ratkaisevan sanan johdosta kohosi väkisinkin helpoituksen huokaus hänen rinnastaan.

Juttu päättyi lyhyeen. Seitsemän kuukautta.

Ellen rehevä rinta paisui ja painui jälleen turvallisesti ja voimakkaasti, niin että sieramet laajenivat värähdellen kuin kauvan pidätetyn lemmenhuokauksen jälkeen. Sillä miten olisi käynytäkään, jos vouti olisi ruvennut urkkimaan häneltä niitä vastauksia, joita Biettar Oula oli Ellemelle etukäteen neuvonut, mutta jotka nyt monellaisten vaikutelman johdosta olivat seonneet. Biettar Oula oli tyrkyttänyt ne hänelle kaikkea maallista pahaa uhkaillen, mutta myöskin kaunein sanoin ja houkuttelevin lupauksin. Hänen sieluaan oli kyllä tympäissyt ja nostanut kapinaan tällainen valehtelutaidon juonikkuus, mutta siitä ei ollut lähtenyt mitään apua.

Biettar Oulan ja Ellen ei tarvinnut tehdä valaa, koska heidän todistuksensa olivat lopulta olleet hiukan horjuvia. Jumalan kiitos! Väärän valan eteentulon pelosta oli Biettar Oulan otsa päivän mittaan usein peittynyt kylmällä hiellä. Mutta hänen lihaksensa olivat lujat kuin jänteet, eivätkä hermonsakaan yhtään heikompia. Ne olivat kestäneet taistelun sielussa kiemurrelleiden käärmemäisten aaveiden kanssa, kavaltaamatta häntä. Ja samalla voimalla kukisti hän nyt mielessään kuohuvan, puheluhaluksen ilonkin.

Mutta olisiko hän uskaltanut ojentaa kättään valanteeseen, jos niikseen olisi tullut? Tuskinpa. Vasta tänään, kun Lasse oli ruvennut juonittelemaan, oli hänen täytynyt ajatella valanteen välttämättömyyttä mahdolliseksi. Mutta hän ei ollut maininnut mitään siitä Ellemelle, joka varmaankin olisi silloin pilannut koko jutun.

Väki lähti tuvasta ja tunsikin pettymystä sen johdosta, että kaikkityyni olikin supistunut yksinomaan Lasse-pahan syyllisyyteen. Mutta oli joukossa niitäkin, joilla oli vainua asian oikeasta laidasta, nimittäin kylän koilliskulmalla vakinaisesti asuvat porovargaat. Harvinaistahan on aina asiantuntemus.

Pikku pojat, jotka olivat hekin yhtä ja toista kuulleet, eivät myöskään olleet tyytyväisiä tulokseen. He olivat peräti jännittyneinä odottaneet saadakseen nähdä Biettar Oulaa — itse Biettar Oulaa! — vietävän vankeuteen. Mutta mieluimmin

sen olisi pitänyt päättyä pöyristyttävään seikkailuun: pattovalaan ja Biettar Oulan sitä seuraavaan kohtaukseen pahanhengen ja hänen koko liittonsa kanssa. Siinä sitä olisi ollut tarinaa kerrottavaksi sammuvan liesivalkean ääressä, varjojen suuretessa ja tarinan hiipissä kiihoittavan värisyttävänä kuulijan likelle.

Väki lähti pihan poikki tielle, joka johti joen töyräälle rihkamakauppaan. He tassuttelivat keveissä, pehmeissä lapinkengissään pöllömäisen äänettömästi. Sitä helpommin sai poliisi huomiota, kun hän virallisen touhukkaasti raivasi itselleen tietä joukon läpi. Hänellä oli nimittäin kiilloitetut rasvanahkasaappaat, jotka hänen tömistävien askeltensa alla panivat kovaksi tallatun lumen kirskumaan.

Oli näet pureva pakkanen. Sankat tervankatkuiset savupatsaat nousivat hormoneista nopeaan kiirivinä kierukkoina suoraan ylös tyyneen ilmaan. Vaikka olikin jo pimeä, kuului halkoranteilta kirveeniskuja. Kovat, läpijäätyneet koivunrangot paukkuivat ja räiskyivät halkeillessaan. Siellä täällä kuului myös aisakellon kumeata kalkatusta tiiviissä, raskaassa pakkasilmassa. Matalalla leijaava villava sumupilvi näkyi alavaa kolmikulmaista nientä kiertävän joen yllä. Molemmiin puolin jokea olivat metsäselänteet mukavasti nojallaan matalia, tasaisesti kaartuvia ja alastomia tuntureita vasten.

Käräjätuvasta lähtenyt väkijoukko oli pysähtynyt rihkamakaupan eteen ja seiso siinä tuokion hytisten ja koputellen vuoron perään jalkaa toiseen.

Vähitellen täyttivät he puodin, jossa jo ennestään oli joitakuita porolappalaisia myymäläpöydän ääressä siemailemassa naukkuja.

"Minulla on tuhat poroa", kerskui Nikko Nille, aikoinaan kunnon mies, mutta nykyään juoppo ja suuri rehentelijä. Hän oli Biettar Oulan pahimpia kadehtijoita, sillä hän oli aikoinaan kosiskellut muhkeaa ja lihavaa Elleä. Hän kerskui, sillä hänellä oli vain kuusisataa poroa, jotka saadakseen hänen oli täytynyt viedä alttarin eteen vanha ontuva leskivaimo. Hän oli ruvennut kosiskelemaan Elleä heti vehnäpäivien jälkeen. Mutta kun vanhojen kuolema useinkin odottaa pitkään, näytti Ellestä parhaalta mennä naimisiin pulskimman miehen kanssa, mitä hän tuns, vaikka tämä samalla oli tunturien hurjin petokin.

"Koko Hammerfestin säästöpankki on hyppysissäni", isoili Nikko Nille. Musta rupiviiru näkyi poikittain hänen kalpeassa alahuulessaan, ja harmaata vaahtia pursusi suupielistä.

"Voisin ostaa koko Biettar Oulan lauman, mutta minä en tahdo sellaisia poroja, jotka — —" Vastustamaton pelko esti häntä sanomasta ajatustaan loppuun. Hän alkoi laulaa tilapäisiä häväistyslauluja Biettar Oulan nuotilla. [Kaikkia huomattavampia lappalaisia kunnioittavat laulutaitoiset lauluilla, joilla kullakin on oma nuotti.] "Biettar Oula ta-a-appaa talviö-ö-öinä." Autuaallisen näköisiä miehiä ja neitosia lyöttäysi mukaan, syleillen toisiaan ja keinuttaen ruumistaan nuotin tahdissa. Heidän höyryävät, tiheäkarvaisista peskeistä esiinpistävät pyöreät kasvonsa loistivat vaskenpunaista heikossa lampun valossa, joka punasinervänä tunki läpi kostean, viinalta löyhkäävän höyryn. Hikipisarot heidän kasvoillaan, sekoittuneina vanhaan liuenneeseen likaan, kävivät sakkamaisiksi ja lyijynharmaiksi. Rihkamakauppa sisältöineen oli kuin juhlain aikana. Hyllyjä koristivat räikeänväriset verat, esiliinat ja olkahuivit: siniset, keltaiset ja punaiset, kaikkine koreine mauttomuuksineen. Myymäläpöydällä oli lasikaapissa suuri valikoima messinkisormuksia, solkia ja kaikenlaista pientä kiiltorihkamaa.

Viimeksi tulleet tunkeutuivat humalaisten joukkoon, ja ryypiskellen tuopeista tai pulloista koettivat hekin suuremmalla tai pienemmällä menestyksellä näyttää päihtyneiltä.

"Ri-iekko raukka, riekko, ri-iekko. Elle, E-elle, Elle, E-elle!"

Mutta tiheään sulloutunut joukko hätkähti, kun Biettar Oula riuhtaisi oven auki ja avasi kyynäspäillään tien myymäläpöydän ääreen. Pikku Andi piteli kiinni isänsä pitkästä tupesta. Mahtava lapinpuukko hopeahelaisine päineen oli pojan hartaiden mielihalujen esine.

Biettar Oula heitti ison, lihavan poronpaistin myymäläpöydälle. "Tuon edestä konjakkia." Hän oli pitempi ja muhkeampi kuin muut lappalaiset, joi aina parasta paloviinaa, ja aina osoittikin kauppamies hänelle suurta huomiota. Tuoppi asetettiin esille. Hän otti aika siemauksen ja ojensi sen sitten Ellemelle, joka vain makusteli — naisten tavoin vähän virnistäen. — Elle pyyhki sitten silkkihuivinsa nipukalla reheviä huuliaan, joiden punainen väri oli täyteläinen ja tuores.

Biettar Oula seisoi kauvan ääneti, mutta ryyppi yhtämittaa. Mustilla ja hiukan vinoilla silmillään, jotka vähitellen olivat saaneet kiiluvan hehkun, tähyili hän tuikeasti erästä ryhmää, tämän seistessä piirissä parrattoman nuoren miehen ympärillä, jota Nikko Nille nyt juotti päihin.

"Saapas nähdä, paljonko Lassen omaisuus kasvaa korkoa hänen poissaollessaan

— hi hi hi hi! Ja sitten tulee hänestä oppinut mies kuin itse paholainen! Ehkä hän koulunsa läpi käytyään saa lukkarinviran Kautokeinossa", naljaili nuorukainen kovalla äänellään ja suuntasi tyhmästi tiirottavan, harhailevan katseensa ylös ilmaan — ilman kiinnekohtaa. Nikko Nille nauroi ivallisesti.

Bieltar Oula ojentausi. Suonet hänen oikeassa ohimossaan pullistuivat kovin. "Oula! Oula!" rukoili Elle. Mutta hän astui joukkoa kohti. Nuorukainen meni muitten taakse huutaen minkä kurkusta lähti: "Hän tappaa minut, aa-aa-aah!" Bieltar Oula hänestä viisi välitti. Sen sijaan tarttui hän Nikko Nilleä kaulukseen, riuhtaisi yhdellä tempaisulla peskin halki edestä ja takaa vyöhön asti ja heitti hänet, läimäytettyään kädellään paljaaseen selkään, kahden jauhosäkin väliin, niin että hän sananmukaisesti katosi jauhupilveen. "Pois tieltä, kirottu retale!" ärjäisi hän raivatessaan tietä joukon läpi. Hän työnsi Ellen ja pikku Andin ulos ovesta ja paukautti sen tukevasti kiinni.

Puodissa olijat, äkkiä selvinneinä, seurasivat heitä pihalle, missä Bieltar Oulan kaksi pylvääseen sidottua ajoporoa söi jäkälää.

Elle riisui verkapeskin yltään ja pujotteli tiheäkarvaisen nahkapeskin sen sijalle. Sen jälkeen sitoi hän pikku Andin oman pulkkansa keulaan. Notkeana kuin kärppä hiipi hän poronsa luo ja pani varovasti keltaisilla, punaisilla ja sinisillä ripsuilla koristetut länget kauniin, valkoisen eläimen kaulaan; se vapisi halusta lähteä liikkeelle. Vetohihna oli kiinnitetty mahan alle poikkipuolin asetettuun luokkaan.

Bieltar Oula oli myös jo valmiina lähtöön. Hän oli pannut karhunnahkakauluksen hartioilleen ja käärintä ohjaksen pään oikeaan käteensä. [Käytetään vain yhtä ohjasta; se on kiinnitetty päitsien tapaisiin, joitten toinen hihna menee silmien ja sarvien välitse ja yhtyy toiseen niskan päältä kaulan alle menevään hihnaan.]

"Aja sinä edellä!" sanoi hän Ellelle.

Elle nykäisi hiukan hihnasta, ja uljaan eläimen tehdessä ensimmäiset valtaiset kuumeelliset hyppäyksensä ponnahti Elle muutamien rivakoin harppauksin mukaan — ja heittäysi sitten terhakalla loikkauksella pulkkaan. Juuri kun poro oli kiepahtamassa vasemmalle, läiskähti ohjas seljän yli, ja samassa silmänräpäyksessä muutti elukka suuntaansa niin rajusti, että pulkka huimassa heilahduksessaan narskui pahasti, jättäen valkean juovan pihamaan likaiseen

kovaksi tallattuun lumeen.

Biettar Oula kiihoitti poroan, pidättämällä sitä hetkisen paikallaan. Vauhkoin silmin tanssi ja reutoi se sulasta innosta saada ojentaa jalkansa hillittömästi liikkeelle. Mutta kun Biettar Oula äkkiä kohotti kätensä ja kumartui hyppäykseen, kirmasi poro eteenpäin ja samalla tuiskahti Biettar Oula pulkkaan kuten petolintu, joka hyökkää pakenevan saaliinsa niskaan.

Huikkea meno tuntui kuin putoukselta ja säväytteli hänen ruumistaan kiireestä kantapäähän. Yli koko seudun kaikui hänen äänekäs ja ylimielinen joelluksensa, jonka säveltä kiihoittava ajo siivitti.

Äsken niin meluava, nyt kohmelon nolistuttama väkijoukko epäröi päästääkö vai eikö ilmoille Biettar Oulaa kohtaan tuntemaansa salattua ihailua. Tälläkin kertaa tuli äskeisen nuorukaisen osaksi lausua kirvoittava sana. "Ainoastaan Biettar Oula voi noin tehdä."

Ja kasvavan innostuksen vallassa puhuttiin Biettar Oulasta yhtä ja toista. Olihan nuori, kaunis norjalainen tyttökin, meren rannalla asuvan vanhan "Groobeinin" (Harmaakoiven) lapsi seurannut häntä syksyllä jonkun matkaa tunturille päin, uskaltamatta silti tulla näkyviin.

Nikko Nillen oli täytynyt jäädä puotiin, saadakseen kauppiaan parilla säkkineulan pistolla kuromaan hänen peskinsä kiinni. Hänen tultuaan ulos sanoi nuorukainen hänelle — kiitokseksi hyvästä kestityksestä: "No, kirveleekö vielä selkää?" Joukosta kuului raakaa naurua. Tyrkkien houkuteltiin nuorukaista jatkamaan.

"Kuinka monen koiran haukuntamatkan päässä luulet olevan Ellen, tunturin ihanimman naisen, jota et saanut, vanhasta, ontuvasta ja tuulen kuivattamasta linnunpelättimestäsi? Pitäisin mieluummin säkillisen ruutikuivia poronkarvoja sänkytoverinani kuin akkaasi. Hän on sitkeä kuin parkittu nahka. Ei viinakaan pysty tekemään hänestä loppua... Vai odotatko ehkä vielä, että hän kuolee? E-hei, ystäväiseni, kyllä vanhan luut kykenevät vielä kauvankin harmiksesi pitämään pystyssä hänen kuivettunutta ruumistaan. Äh, äh, hyi saakeli!"

Suulastelijan kasvot ja keltaiset hampaat näkyivät irvistävästä suusta kaksinkertaisine ylähuulineen, samalla kun häijyt, vetiset silmät vilkuivat ylös.

"Nikko Nillen heilasta tulee vanhapiika aikaa ennen kuin akka kuolee — hi hi hi

hi."

Totta olikin, että Nikko Nille oli valinnut uuden kullan, nuoren tytön, jonka pyylevä lihavuus oli ainoa, mikä muistutti Elleä.

"Laula kullastasi", alkoi nuorukainen taas. Mutta samassa löi kaikkialla läsnä oleva Jussa kämmenellään vasten hänen virnuilevaa suutansa. "Vaikka oletkin renttu, niin luuletko sinä sen takia saavasi sillä tavoin ihmisiä kohtaan leukojasi käyttää."

Odottamattomasta lyönnistä kellahti nuorukainen kenttään. Ja väkijoukko kohteli häntä nyt yhtä ilkeästi kuin äsken Nikko Nilleä.

"Biettar Oula ei viitsinyt koskea poikaan, he he he", nauraa räkätti muuan joukosta. "Hän ei viitsinyt tahrata kättään tuollaisella — he he he."

Nuorukainen oli sillä välin keksinyt keinon. Hän alkoi parkua änkytellen, että Jussa oli lyönyt rikki hänen hampaansa ja huulensa. Väkijoukko sai syytä tekeytyä suuttuneeksi. Nyt oli Jussan saatava selkäänsä. "Sinut pitää vangita!" — "Sinä olet, totta toisesti, koko seudun pahin kakara!" — "Luuletko sentähden, että olet Jongun poika, saavasi pahoin pidellä köyhää raukkaa?" — "Ryövärin poika, mokomakin, joka nostelee tyttöjen hameita, ajaa hevoset piloille ja mennä vuonna oli hän vähällä ratsastaa vasan kuoliaaksi!" — "Kumma ettei häntä jo aikaa sitten ole pantu kiinni! Parasta on, koska meillä nyt on vouti täällä, ottaa häntä kynkkäluusta."

Tuollaiset soimaukset eivät olleet uusia Jussalle, mutta kuitenkin tunsi hän mieltänsä ahdistavan. Monet aikaisemmat yhteentörmäykset koillisrajalta olevan joukon kanssa olivat juurruttaneet häneen pelkoa. Ja nuorukainen harjotti sillävälin suoranaista kiristystä, vaikka Jussa usein antoi hänelle ruokaa ja vaatteita pelkkää hyvän hyvyyttään — kantamatta juuri sillähaavaa vereksiä kolttosia omallatunnollaan. Ja menipä nuorukainen joskus niinkin pitkälle, että kieltäysi ottamasta vastaan lahjuksia, uhaten laverrella vanhalle Jongulle Jussan kaikki ilkityöt. Ja Jussa tiesi liiankin hyvin, että siitä olisi tullut pitkälti palttinaa valkaistavaksi...

"Pyydä anteeksi nuorukaiselta", sanoi eräs ja tarttui Jussaa niskasta.

Jussa sai riuhtaistuksi itsensä irti ja riensi Nikko Nillen kanssa pois. Matkalla pysähtyi Nikko Nille ja sanoi: "Eipä oikein sopisi mennä kotia repeytyneessä

peskissä."

"Kuule —", sanoi Jussa, "jos sinulla on viinaa pullossasi, niin juoksen viemään sen kotiin ja annan akan juoda siitä itsensä sikahumalaan. Tiedäthän, että silloin on helppo kehveltää häneltä avaimet, päästäksesi aittaan vaihtamaan peskiä."

Nikko Nille hymyili. "Saat totta totisesti ajaa porollani koko huomispäivän", sanoi hän.

Jussa kiiruhti kotiin pulloineen. Nikko Nille majaili nimittäin vanhan Jongun luona.

Nikko Nille lähti syrjätietä joen rannalle. Siellä istuutui hän puoleksi lumeen hautautuneelle aidalle. Vanhuksen piti saada aikaa juoda itsensä päihin.

Paikka oli hiljainen ja kaukana syrjässä kyläntieltä.

Pitkiä revontulikieluja syöksyi pohjoisen taivaan rannalta. Ne tuikkivat sikinsokin Linnunradan välkehtivän meren alla, kiemurtelivat ja painuivat läikehtien etelää kohti. Ne liikehtivät kuin ärsytetyt tarun jättiläiskäärmeet, jotka tuskan tavattomalla voimalla vääntelevät hehkuvilla hiilillä. Huikaisevia heijastuksia kirmaili aavemaisen nopeasti hulmuten pitkin sinertävän valkoista, säkenöivistä kidepisteistä kimmeltelevää hankea, heitellen salamoita laakson kupeiden hongikkoihin ja joen yllä leijuvaan litteäksi painuneeseen usvaröykkiöön. Väliin avautui tämä taivaan tuhatkätinen kellanvalkoinen kummitus, siellä täällä paljastaen palasen sinistä taivasta suurine ja rauhallisesti väräjävine tähtineen.

Toisella puolen jokea niemellä kasvavien koivujen raskaat oksat huokuivat kevyttä huurua, jonka pakkanen samassa silmänräpäyksessä kiteytti valkeiksi härmäkiehkuroiksi; niiden keskeltä puiden paksukaarnaiset rungot näkyivät vain mustina suonina. Mutta silmulehdet pusersivat pihkaa itsestään ja takeltuivat umppuaiheiden suojaksi.

Pieni varpunen, jonka nokka oli heltynyt pakkasesta eikä pystynyt saamaan tolkkua jäätyneestä silmusta, istui oksalla, hennot koivet painuneina hyytävään kuuraan. Pakkanen oli tunkeutunut sen höyhenpuvun sisään pyrstön juuresta ja hiipi armottomana yli ruumiin. Silmälautaset painuivat kiinni, ja pää sekä kaula koettivat vetäytyä untuvapeitteen turviin, mutta turhaan. Jalat vatsan alle koukistuneina putosi pikku lintu lumelle... Mutta sen viimeinen aistimus oli

suloista hyvinvointia. Se uneksi lentävänsä päiväpaisteen armaassa lämmössä. Nikko Nille kohotti katseensa. Hän huomasi lounaassa päin vilkasta liikettä yli tasaisesti kaartuvan lumikentän. Sen erotti pitkästä välimatkasta huolimatta varsin hyvin, sillä täysikuu oli juuri noussut idästä...

Biettar Oula ei vielä tiedä, mitä onnettomuus on. Mutta se voi tulla. Mikko Nille sanoi sen vielä ääneen: "Mutta se voi tulla." — Elle-raukka!... Jonakuna päivänä on hän yksin nuorena ja avuttomana. No niin! Nikko Nille ei tahdo silloin olla järin kova hänelle. Nikko Nille auttaa häntä. Mutta kun Elle sitte jonakuna iltana tulee hänen luokseen ja muistuttaa menneiden päivien rakkaudesta, silloin sanoo hän: "Minun on sääli sinua, Elle. Mutta sinä tiedät, että rakastan Aira Maritia ja Aira Marit minua. Ensi kuussa vietämme häämme." — Silloin murtuu Elle ja itkee katkerasti. Mutta hän sanoo Ellelle vain: "Hyvästi, Elle! Jumala olkoon kanssasi!" — ja poistuu sen enempää virkkamatta...

Kylmä karmi Nikko Nillen selkää. Huonosti oli kauppamies ommellut repeytyneen selkämyksen. Äskeinen ikävä yhteenotto Biettar Oulan kanssa johtui nyt äkkiä hänen mieleensä ja keskeytti hänen korkealentoiset unelmansa.

Hyvä Jumala, eikö sen akan nauskuvat niveleet ikinä herpaannu! Ja vielä uhkaili hän alituisen tulevansa kummittelemaan kuoltuansa. Ikäänkuin hän ei olisi elänyt jo kylliksi. Olihan hän jo kymmenen vuotta kulkenut kuin nahkoihin puettu kuolemanvaltakunnan edustaja! Ja siinä oli Aira Marit niin nuorena, sievänä ja kukkeana! Hänen tervettä järkeänsä karvastutti, ja kapinoinut oli se tätä luonnottomuutta vastaan kauvan. Hän alkoi juoda, joi yhä enemmän ja enemmän, kävi rivoksi päissään, mutta ainoastaan puheittensa puolesta, rehenteli ja kerskui typerästi ja hävitti omaisuuttaan. Ja hyvinkin saattoi olla perää siinä, että hän oli alkanut varastella poroja. Alussa oli hän ritarillinen aviomies. Varsinainen aviomies ei hän ollut sentään koskaan ollut. Hän oli kuitenkin tähän päivään asti säilyttänyt puhtautensa. Sikäli saattoi häntä vieläkin sanoa kunnon aviomieheksi. Hän oli toden teolla myöskin hyväpäinen, kunnanhallituksen jäsen. Puheenjohtaja antoi suuren arvon hänen sanoilleen asiain ratkaisussa. Kirjoittamaan ei hän kuitenkaan ollut koskaan oppinut. Hän kirjoitti pöytäkirjain alle toisen pitäessä kynänvarresta kiinni.

Keväisin, mennessään karjoineen tuntureille, oli hän monena kertana ollut lujasti vakuutettu siitä, että kun hän syksyllä tulee takaisin, ei akasta ole muuta jäljellä kuin surullinen selonteko hänen viimeisestä taudistaan.

Nikko Nille lähti kotia kohti.

Jussa oli pihalla toisten poikien kanssa leikkimässä revontulia [yleinen poikien leikki tunturiseuduilla]. He pitivät kukin kaislatukkoa kohotetuissa käsissään ja huusivat: "Gakko! gakko!" (mätäs! mätäs!) Revontulet näyttivät siitä raivostuvan ja uhkaavan iskeä heihin, mutta pojat juoksivat pajaan piiloon.

"Jussa!" huusi Nikko Nille.

"Akka on jo päissään", sanoi Jussa tullen hänen luokseen, "ja pehmeänä kuin lämmin suoli... Avaimet? Pyh! ne heltiivät hänen kädestään helposti kuin karvat mädänneestä poronnahasta."

"Etkö sinä menisi ottamaan niitä häneltä?"

"Ooh — — hän tahtoo kaikin mokomin, että sinä tulet ensin sisälle saamaan häneltä naukun."

Se oli liian voimakas houkutin Nikko Nillelle. Hän koetti avata varovasti ovea, mutta sittekin se kitisi ilkeän hälyttävästi jäätyneitä oviaukon täytteitä vasten. Katsomatta oikeaan tai vasempaan hiipi hän varkain vanhuksen luo, joka istui lieden ääressä päreellä syttämässä piippunysäänsä.

"Kas —, oletko jo kotona, poikani! Nyt pitää sinun todellakin saada ryyppy! Ryyppy vanhan Saaran kädestä. Mitä? — Epäiletkö ehkä, ettei vanha Saara suo pojalleen ryyppyä?" Hänen hymyn levittämässä suussaan näkyi yksinäinen viallinen hammas.

Kulautettuaan viinaryypyn kurkustaan alas sanoi Nikko Nille: "Nyt pitäisi minun päästä aittaan."

"Mene vain, poikani! — Mutta suukkonen ensin!... Nyt en ole suudellut sinua sitte kun — — —, niin, lempo tiesi olenko kerrassaan koskaan suudellut sinua! Mutta nyt sinun pitää mojauttaa muisku ja oikein läiskähtävä!" Nikko Nille ällistyi. Tuollaista ei vanhus ollut ennen keksinyt. Eikä hän kai nytkään olisi sitä tehnyt, jollei Jussa olisi häntä siihen neuvonut. Ja hän näytti tarkoittavan täyttä totta. Tässä ei auttanut mikään "rakkahin!" ja sentähden, arveli Nikko Nille, on parasta näyttää hyvää naamaa huonossa pelissä... Hän oli jo kumartumaisillaan alas, mutta huomasi samassa peremmällä istuvan Aira Maritin, joka oli aivan tulipunainen hillityn naurun pakoituksesta. Ennenkuin hän ennätti vetäytyä

takaisin oli vanhus jo tarttunut kiinni hänen peskinkaulukseensa. "Et, hitto vieköön, petkutakaan minua suutelostani tällä kertaa!"

"Akka, oletko hullu!"

"Se on sama sinulle, mutta suutelon minä tahdon!" Tavattoman kiihkon vallassa kuroitti hän suutaan Nikko Nillen huulille. Siinä kahakassa horjahti hän lyhyellä säärellään ja kaatui puolitekoiselle hevosreen kehykselle, jota Jongu oli valmistamassa, ja samassa ratkesi kauppamiehen purjelangalla kuroma ommel. Siinä oli nyt Nikko Nille, vasen puoli yläruumista paljaana, — ja vanhus makasi kehyksellä — lyhyt väärä sääri ylöspäin kohonneena. Nikko Nille lyyhistyi kokoon — hengitys salpautuneena, kuin olisi saanut kylmän suihkeen niskaansa. Mutta äkkiä näkyi hänen mieleensä juolahtavan aatos. Hän veti puukon tupesta, leikkasi poikki peskinhihan, josta suutelonhaluinen vanhus oli pitänyt kiinni, ja livahhti ulos.

Pullea, vääräsäärinen Aira Marit ähkyi ja voihki ainiaan herkästi purskahteleван naurunsa vallassa. Hänen täyteläinen povensa ja ihmamahansa hytkyi kuin valtainen kampela lyhyen hameen alla, ja hän takoi kämmenillään pyyleviä reisiään, pyyhkien väliin kyynelherneitä poskiltaan, jotka kikatuksen puuska oli kohottanut tirisilmien alle, kuroen ne kahdeksi karpaloitsevaksi raoksi molemmin puolin pikku latuskanenää, joka nyt oli melkein upoksissa.

"Auta minua ylös!" huusi vanhus huitoen pullo toisessa kädessään ja poikkioin hiha toisessa.

"Seisaallesi siitä, vanha pakana", sanoi Jussa ryhtyen kiskomaan häntä. "Jos olit kuvitellut, että Nikko Nille ei kykenisi vetämään vertoja muinaiselle Joosefille vakaassa kunniallisuudessa, niin erehdyit."

Elämänhalun ilmaisu oli siinä määrin pirteyttänyt vanhusta, että hän lyyhäsi lattian poikki kuin siipirikko lintu ja kuukertui Aira Maritin syliin. "Oletko sinä suudellut häntä?" huusi hän. Hän tarrasi kilpailijatartaan rintamuksen saumasta kiinni ja ravisteli häntä aika lailla. "Oletko suudellut häntä?... Katso minuun, senkin hanhenpoikanen!... Saat uskoakin, että vanha Saara kyllä osaa elää, jollei muun takia, niin pelkästään härnätäkseen teitä, kiusatakseen teitä!... Ymmärrätkö? Teidän pitää töllistellä vain toisianne kunnes kuihdutte. Niinkuin hirvas [koirasporo, jota ei ole kuohittu] ja vaadin, jotka seisovat eri puolella aita... He he he — vanhalla Saaralla on myös aihetta elää, näetkös!" — Ja

vanhus nauroi makeasti ja luisui alas Aira Maritin tukevasta sylistä.

Aira Marit punastui itketyttävästä häveliäisyydestä, pujahti ulos ja riensi luhtiin, missä hän asui vanhempiensa kera, jotka myös olivat porolappalaisia. Hänen sakea verensä ei ollut milloinkaan houkutellut häntä antautumaan alttiiksi lemmen vaaroille. Ja kun Nikko Nille puolestaan oli piintynyt puhtauden mies, oli kaikki mitä parhaassa kunnossa. Kapinanpurkaukset saivat Nikko Nillen vain säikähtymään jälkeenpäin ja olivat armottomasti tuomittuja tukahtumaan kieltäytykseen.

II.

Kyläniemen ylärinteeltä — missä niityt loppuivat ja koivunäreikkö alkoi — laskeutui talvitie leveänä ja syvänä uomana joen jälle.

Elle ajoi edellä.

Porot pysyivät nyt tasaisessa vauhdissa — huojuivat kepeissä raviaskeleissa. Tie oli kova ja hyvä, sillä paitsi porolappalaisia käyttivät sitä myös seudun asukkaat, joilla oli takalistolaitumia ja polttopuita matalilla kolmikulmaisilla niemikkeillä pitkin jokivartta.

Biettar Oula istui torkkuen pulkassaan. Vähäväliä haukkoi poro lunta ja käänteli vaanien päätänsä sivulle. Joen äyräiltä riippuvasta lumipeitteisestä kanervikosta pisti esiin varpuja ja niiden alta ulkoni tuolla ylhäällä mustia puunjuuria, jotka näyttivät epäilyttävästi liikkuvan sumuvaipan yläpuolella. Poro ojensi lyhyen saparonsa säikähtäen ilmaan ja nykäisi niin, että Biettar Oulan pää retkahti taaksepäin. Ja samassa virtasi kosteata pakkasilmaa hänen poveensa, jäähdyttäen hänen humalasta ja unesta kylmänarkaa vertansa. Hän veti väristen päänsä syvemmälle peskin kaulukseen, sulkeakseen sen kunnollisesti vilulta.

Puolen penikulman päässä kylästä poikkесivat he sivutielle, joka kulki pitkin hyvin kapeata syrjäjokea. Paksun kuuran taivuttamat koivut ja pajut riippuivat joen matalilta äyräiltä alas, joten tiestä muodostui melkein pimeä tunneli: taivasta näkyi ainoastaan kapea kaistale.

Poron sarvet rapisuttelivat oksia, kuuraa tuiskahteli alas ja peitti Biettar Oulan kasvot, kun tämä oli taas uinahtanut. Äkkiä huitaisi hän molemmin käsin ulospäin ja haukkoi ilmaa. Heräämäisillään olevien aistien vajavat todellisuusvaikutelmat sekaantuivat pahoihin unennäköihin. Hänen haihattelevat puoliavoimet silmänsä näkivät vielä Lassen taapäin vääntyneen pään — tuolla kaukana, kaukana ylhäällä; hän näki sen niin järjettömän selvästi! Itse vaipui hän

alas kosteaan sumumereen, ja juuri kun putouksen värisyttävä huimaus oli salpaamaisillaan häneltä hengityksen, sai hän hätääntyneesti kirkaistuksi...

Elle pysäytti poronsa ja juoksi hänen luokseen. "Oula!... Oulatsjam (Oulaseni)!" Ähkyen painoi mies rintaansa ja katseli ympärilleen. "Minä vain näin unta. — Aja edelleen!"

Ylängöllä pienessä, soukassa laaksossa kiersi tuore hevosenreen jälki suurta kelokukkulaa, kun taasen monijuovainen pulkkalatu oikaisi itäistä laakson seinää ylös. Porot punnersivat sitkeästi ylös jyrkkää vierua, ojentausivat, jotta maha ja turpa koskivat lumeen, kielen roikkuessa toisesta suupielestä. Keuhkot työskentelivät kuin rivakassa tahdissa poljetut urkupalkeet, puuscutellen valkoisia föllähdyksiä sieramista.

Kun jyrkän teeltä laajeni eteen alaston tunturitasanko, saattoi Biettar Oula hengittää taas vapaasti. Pulkat rahisivat viimeisiä vaivaiskoivuja vasten, jotka eivät edes yltäneet lumen pintaan.

Kaksi riekkoa pyrähti lentoon, lyöden siipiensä kärjillä viiruja lumeen. Räkättäen tekivät ne kaarroksen ja laskeutuivat siivet levällään pajukkoon.

Täysikuu nousi idästä. Pulkanjälkeen sattuva varjo solui kapeana, tummansinisenä nauhana hieman kuperan tasangon halki, jolle oli kasautunut korkeiksi ja mataliksi aalloiksi keveätä kuivaa lumenvitiä vanhojen jääriitteiden päälle; kiiltävinä päivinä oli näitä paksun lumipeitteen povella suoja-ilmain jäljiltä.

Alamaalle avautui täältä laaja näköala koilliseen. Tuolla ja täällä vilkkui taloista vielä tulia. Mutta ne sammuiivat toinen toisensa jälkeen.

Etelässä pyöristyi tasanko uuteen laaksoon päin. Lumi oli täällä porojen möyhimää, ja suksen- sekä pulkanjalkia risteili kaikkialla.

Hajallinen porolauma liikehti laakson toisella rinteellä harvan näreikön läpi ja ravisti kuuraa ryhmyisistä, matalista tunturikoivuista. Parintuhannen poron kaviotarpojen nauske kuulosti etäiseltä, tiheältä rankkasateelta. Yön hiljaisuutta häiritsi paimenen yksitoikkoinen joikuminen, jonka keskeyttäen hän äkkiä suuttumuksesta käheällä äänellä huusi: "Hei, Girjes! [koiran nimi. (Girjes-täplikäs.)] — Suu kiinni, kirottu rakki! Muutoin revin kielen suustasi, riivattu pörrökarva!" — Pyöreä, hännätön elukka oli — ajaessaan laumasta eronnutta

poroa — liiaksi toimeensa innostuneena ahdistanut sitä vielä keskellä laumaakin. "Girjes!" Narttu haukahti vielä pari kertaa, mutta vähemmän terhakasti, ja laukkoï lauman toiselle sivulle, välittämättä muista koirista.

Biettar Oula ja Elle ajoivat vielä kappaleen matkaa laaksonpohjassa puroa pitkin, joka oli siellä täällä kasautunut isoiksi kellanharmaiksi ja vihreäreunaisiksi jääkyhmyiksi. Vihdoin avautui pieni ympyriäinen, raivattu aukio koivumetsässä, jossa näkyi muutamia männynkäänttyröitäkin. Heikko, punertava hohde kiilui mustan, savuttuneen sarkateltan oven raosta. Teltan puukehys pistäysi ristikkäisinä, nokisina kärkinä ylös räppänästä. Haukkuva koiraparvi syöksyi teltasta ulos, pysähtyi vinkuen ja epävarmana — tunsï sitten isäntäväen ja juoksi ilosta ulvahdellen ja hyppien heitä vastaan.

— "Mitä — tekö siellä?" sanoi vanha muori Biettar, hiukan kohottautuen ja hohuttaen tulta sammuviin hiiliin. Hänen monivuotinen palvelijansa Aslak nousi myös jaloilleen.

Biettar Oulan huoleton sävy — ja se että hän ylipäänsä oli palannutkaan — vapautti heidät tekemästä kiusallista kysymystä, miten oli käynyt. Ja kun Biettar Oula veti pullon peskinsä povesta, silisivät vaot Aslakin leveän suun ympäriltä maireaan hymyilyyn. Yhdellä ainoalla henkäisyllä loihti Aslak uuden roihun kekäleistä. Hän oli kuitenkin lisäksi heittämisillään tuleen jyhkeän, tervaisen kannonjuurakon, mutta Elle ehkäisi hänet siitä: "Luulisi sinua typeräksi lantalaiseksi!" sanoi hän äänenpainolla, johon Aslak ei ollut tottunut. [Lantalaiseksi sanovat lappalaiset maataviljelevää väestöä. *Suom.*]

"Niin", alkoi Biettar Oula, kun pullo oli kiertänyt ympäri, "Lasse valitsi järkevän osan, päättäen katua ja tehdä parannuksen ja olla vilpitön."

Aslak painoi purskuen likaiset kasvonsa poveaan vasten, heittäysi sitte seljälleen ja nauroi pakahtuakseen. "Totisesti saatkin antaa minulle naukun lisää... Koitukoon Trondhjemin seminaarilaiselle paljon oppia ja iloa matkastaan."

Mutta näytti kuin keskustelu tästä asiasta ei olisi oikein tahtonut luistaa.

Tuesta riippuva pata alkoi porehtia siltä puolen, jolla tuli oli voimakkain. Biettar muori puhalsi rasvan kiehumattomalle laidalle ja ammensi sen siitä puukuppiin. Biettar Oulalla oli huikea ruokahalu, hän leikkasi ison palan kuumaa lihaa, kastoi sen rasvaan, muokkasi sitä kiireesti lujilla hampaillaan ja antoi sen livahtaa alas kurkustaan, kyynelten tirsuessa hänen silmistään: hän näytti

jättäytyvän kohtalon huomaa ja säveästi odottavan mitä lämpö saisi vatsassa aikaan.

Biettar muori tiedusti, olivatko he käyneet Jongulla. Kuten useat muutkin lappalaiset, katsoi Biettar Oulan perhe parhaaksi olla hyvissä väleissä Jongun kanssa; siitä oli yhtä ja toista etua, muun muassa sen johdosta, että Jongu tarpeen tullen osti varastavilta porolappalaisilta poroja.

Kyllä he olivat käyneet. Pikku Andinkin olivat he nyt viime sunnuntaina saaneet kastatettua.

"Kai hän käyttäysi toimituksen aikana siivosti?" tiedusti Aslak, vilkaisten pikku Andiin, joka jo sikeästi nukkui vällyjen alla.

"Eipä oikein, hänen olisi pitänyt paremmin tuntea ristiäismenot", vastasi Biettar Oula. "Papin lukiessa rukousta kirjasta oli hän hävinnyt meiltä tiehensä. Annoin hänelle kelpo tukkapöllyn, saadessani hänet käsiini ulkoa. 'Jos et käyttäydy ihmisten lailla ristittäessä, saat toisenkin, kurja pakana!' sanoin hänelle... Mutta kuulehan lisää! Puuseppä Nils, senkin kekkuli, menee ja sanoo papille, että poika on kastettu kotona. Kaikkeen sitä hänenkin pitää sekaantua. 'Mutta sinähän sanoit eilen, ettei poikaa ole kastettu kotona', torui pappi ja katsoi minuun. — 'Niin, — mutta älkää pahaksenne panko', minä sanoin, 'mutta minusta tuntui kuin ei Aslak olisi oikein osannut ristiä enkä minä voinut ottaa tunnolleni sitä, että poika ei ollut saanut säädyllistä kastetta.'"

"Mitä sinä siitä", tuumi Aslak. "Luinhan minä kaikki ristimiskaavan kirjaimet käsikirjasta, — vaikka en ole lukenut papiksi enkä Trondhjemissakaan opiskellut", lisäsi hän hymyillen.

"Olihan se vähän ikävää, mutta mitäpä siitä", tuumi Biettar Oula. "Pappikin sentään tuli jälkeenpäin ottamaan minua kädestä ja sanoi minun tehneen oikein ja kristillisesti, kun tahdoin varmistua siitä, että poika sai kunnollisen kasteen."

Tämä poikkeaminen Lassen jutusta oli kuitenkin kuin kissan kiertelyä kuuman puuron ympärillä. Sen tuttavallinen sävyjä viinan teho oli nyt hälventänyt heidän arastelevan kainostelunsa. Tuntien jonkinlaista ylpeyttä — eikä ainoastaan iloa onnellisesta tuloksesta — kertoi Biettar Oula, kuinka näppärästi hän oli kiemurrellut selville verkosta. Mutta — lisäsi hän — ensi kertaa eivät lakipykälien koukut olleetkaan hänen ylitseen luistaneet, hänen jäämättänsä niihin killumaan. Tyhjän päiten ei hänellä ollut ammattiveljiensä keskuudessa

kunnianimenä "viekas". Usein kävikin häneltä neuvoa kysymässä sellaisia, jotka vieraan poron anastamisesta epäiltyinä olivat joutuneet pulaan.

Mutta kun muori Biettar kuuli, että Lasse oli alkanut juonitella, äityi hän hurjaan raivoon, ja uhkasi Lassea kaiken maailman vaivoilla, kun hän tulee kotiin. "Voi kunniatonta raukkaa!... Paholainen minut vieköön, jos hän saa edes maistaa maitoakaan niistä kuudesta vaatimesta!" Hän seuhtoi käsillään istuessaan tulen loimussa, mustanruskea telttaseinä taustanaan, ja tiukensi katseensa vetämällä silmäkulmat ryppyyn. "Ruveta nyt kauppoihin tuollaisen haisevan tuohikontin kanssa! Kauppoihin Lassen kanssa!... Ei sinua uskoisi äiti Biettarin pojaksi! Olisit hitto vieköön saanut isältä selkääsi, jos hän vielä eläisi!"

"No, mutta äiti! — Mitä lempoa saatoin tehdä, kun — — —"

"Äh — loruja!... Olet kai sentään sen verran järkeä perinyt isältäsi ja minultakin, että olisit voinut laverrella sekä voudin että viskaalin pään pyörälle!"

"Ja vanhoa väärin! — Oletko hullu!" sanoi siihen Elle.

Äiti Biettar vetäisi ilmaa keuhkoihinsa. "Jos nyt et pidä suutasi kiinni, läimäytän sinua korvalle, jotta tiedät... Hyvä Jumala! Jo sitä saapi kuulla täällä jos minkälaisia tyhmyyksiä. Mutta sinun, Oula, joka olet miehenpuoli, sinun pitäisi toki tietää, ettei syytetyltä vaadita valaa... Minä en koskaan käy alamaassa, mutta totisesti tunnenkin lakia paremmin kuin te!"

Aslak istui kuten tavallisesti oikea käsi povessa ja kynsi rintaansa. Hän ei puhunut mitään, huokaili vain. Ja mitäpä hänellä olisikaan ollut tekemistä, kun äiti Biettar oli sillä päällä. Tunturi ja lakeudet olivat Biettar muorin; muusta ei ollut puhettakaan. Ei ollut hän koskaan ollut kenenkään käskettävänä. Ja jos hyväuskoinen porolappalainen yritti naapuriltaan vaatia oikeutta, niin päättyi asia aina niin, että asianomaisen täytyi kerätä kilunsa ja kalunsa ja mennä tiehensä. Muorin suurimpana nautintona oli kopeloida lämpimiä poronsuolia. Sekä hänellä että hänen pojallaan oli tapana juoda äsken tapetun poron haavasta verta. Ja kun he jonakin talviyönä tai pimeänä syysiltana olivat teurastaneet toisen omistaman poron, oli muori tulisessa toimessa, peitti kaikki tappamisen jäljet ja kannusti poikaansa miehuullisella joikumisella ja uhkamielisillä sanoilla.

Välittämättä enempää kuin ennenkään anoppinsa raivonpurkauksista istui Elle nuotion ääressä lämmittelemässä, peski polville levitettynä. Hän hautoi äsken herännyttä tunnettaan. Kaikki oli hänestä niin ihmeen outoa ja uutta. Koko hänen

elämänsä, joka oli liittynyt tunturiin ja tunturi-ihmisiin, tuntui hänestä melkein unelta. Hän oli kuin linnunpoika, joka on pudonnut pesästä, korkean puun latvasta. Niin, äsken ollessaan kotia tulossa ajatteli hän, että hänen pitäisi ottaa anoppiaan ja Aslakia kädestä, — niinkuin kauan kotoa poissa ollut... Nyt nukkuu valkopaitainen vouti... silkkipeite yllään... Ja häneltä otti surullisen lyhyen ajan miettiä, mitä ihanoituksia täällä tunturilla oli. Täällä oli telttä; ulkopuolella oli joitakin pulkkia ruokatavaroineen ja vaatteineen. Ja vielä oli heillä aitta, jopa hyvin varustettu aitta; mutta se oli alhaalla kylässä...

Hänen hajamielisyytensä tarttui muihinkin. Bieltar Oulakin oli ääneti. Aslak huokaili yhä enemmän.

Mutta tähän raukeaan mielialaan kajahti äiti Bieltarin ylpeä kehuminen kuin torven toivotus, jolloin porolauman kuullaan rajuilman tavoin syöksähtävän laakson pohjaan. "Suurempaa ja kauniimpaa laumaa kuin meidän ei samoile näillä tienoin. Ja äiti Bieltar se on suojellut sen varkailta ja pedoilta, — tämän lauman, joka soluu kuin elävä kultatulva tunturien yli!"

Hän veti telttaseinän alta vanhan, tomuisen taikarummun, jota muka säilytettiin vain "huvien vuoksi", ja löi sillä poikaansa selkään, sanoen: "Rummuta sinä, Oula, joka olet edesmenneen Bieltarin poika! — Olethan nyt kumminkin minun poikani, sinä... Saadaanpa nähdä, tuleeko Lasse takaisin vai eikö."

Bieltar Oula otti poronsarvesta tehdyn vasaran ja asetti taikarummun — ison koivuisen renkaan — polvilleen. Renkaaseen pingotetulle nahalle oli lepänkuorimaalilla sivelty monellaisia kuvia: siinä oli porolappalainen, jolla oli sukset ojennettuina aurinkoa kohti; norjalainen, joka seisoi toinen jalka teltan katolla ja toinen potkimassa paholaista; tämä taas kosketti Jumalaa ja suurta mäntyä. Kirkon ovella seisoi susi, näyttäen pohtivan, mennäkö kirkkoon vai eikö.

"Aseta tämä hopeasormus auringon kohdalle."

Bieltar Oula alkoi lyödä rumpua, ensin hitaasti, sitten yhä nopeammin. Bieltar muori jännitti katseensa ja piti kättä valon edessä, ettei se häiritsisi. Aslak unohti kokonaan rintansa kynsimisen. Hänen leveä suunsa suipistui suppiloksi, ja rypistynein silmäkulmin tuijotti hän renkaaseen, ja viimein alkoi hyppiä norjalaisen kuvan päällä.

"Tuo on kuolemaksi!" huudahti Aslak. "Lasse kuolee!"

"Niin — totta tosiaan!" arveli muori Biettar. "Eivät saa trondhjemilaiset madot imettäväkseen kovinkaan herkullista raatoa — mutta onneksi olkoon!"

"Ei, se merkitsee, että vouti aikoo tulla tänne", tuumi Elle. Hän sanoi sen ihan tahtomattansa. Biettar Oula ei itse huomannut, että hän nyt löi kovemmin — ei ennen kuin hän tunsu haluavansa lyödä rikki koko rummun.

"Tulkoon sitten!" sanoi hän ja löi vasaran varren nahan läpi. Hän heitti rummun räppänästä ja ärjäisi vihoissaan: "Jos hän tulee tänne jotakin minulta kaivelemaan, niin minä kaivan ytimen hänen luistaan!"

Tuli oli sammumaisillaan. Puolihämärässä teltassa näki Elle hänen silmävalkuaistensa välähtelevän mustien silmäterien koko ympäryksissä.

Eipä vain! Biettar Oula ei suinkaan uskonut, että vouti saapuisi sen paremmin tuolla kuin tälläkään asialla...

Suuri, voimakas mies, jonka ei ollut koskaan tarvinnut huolehtia Ellen ehdottomasta omistamisesta, oli nyt äkkiä joutunut epäilyksen hävittävien voimien yllättämäksi, hän, joka oli aina tottunut voittamaan eikä ollut koskaan sanottavasti kadehtinut ketään.

Kun Elle tuskastuneena kömpi sydän-yöllä hänen viereensä taljan alle ja kuiski hänen korvaansa hyväileviä sanoja, nipisti Oula häntä reidestä, niin että hän oli vähällä huutaa. Sitten tarrasi Oula hänen sierameensa ja sai vaivoin hillityksi itsensä tempaamasta sitä irti.

III.

Monella hevosella lähdettiin kymmenen penikulman matkalle tunturitasangon yli ja alas Lofjordeniin ostamaan jauhoja ja muuta tavaraa. Jussa sai ensi kertaa olla mukana.

Päivän sarastaessa painui joukkue synkkään tunturirotkoon. Jyrkkien rinteiden louhikossa kasvoi yksinäisiä ja tavattoman soleita mäntyjä, huojuen lauhkeassa länsituulella, joka kohisi aavikon yli ja lähetti liukuvan tuulahduksen alas laaksoonkin.

Jussa näki sähkölennättimen. Hänen täytyi hypätä reestä ja kapaista patsaan juurelle. Se lauloi, ja kumeasti väräjävä metallisointu loittoni verkalleen lankoja pitkin. Pylvään tyvi oli upotettu nelikulmaiseksi muurattuun kiviseen jalustaan, joka hänen mielestään oli kuin koristukseksi rakennettu.

He ajoivat juoksua hietapilkkuista joen jäätä.

Kainulaisten taloja sinisiksi maalattuine ovineen ja akkunapienoineen tuli hetkeksi näkyviin. Myrsky oli lakaissut niityt paljaiksi ja aitoja vasten ryöpyttänyt korkeita nietoksia. Lunta oli ajautunut myöskin koivikkomäkien rinteillä jyrkiksi kinoksiksi. Talviauringon ensimmäisten säteitten värähdelleessä loistivat kaukaisella tunturin rinteellä hietakivet kullalta, jonka hohteen saivat tunnelmarikkaammaksi lumijuovat ja harmaankeltaiset jääryykkiöt rotkoissa ja kallioitten halkeamissa.

Jussin sydän paisui vauhdin rivakkuudesta ja hänelle oudoista näkemistä, joihin liittyi vielä se nautinto, että hän pääsi omalla nuorella ja virkeällä oriillaan etumaiseksi. Kulkusten kilinä korkeassa aisojen väliin kiinnitetyssä puuluokassa vaikutti oriin kannustajana. Voi sitä menoa! Näytti siltä kuin olisi kaikkia sen lihaksia ja jänteitä öljyllä voideltu. Tuuli huiskutti sen häntää lauteelta toiselle, ja sen uhkea harja hulmusi voimallisesti kaartuneella kaulalla, tuulen tupruttaessa

ja kieputtaessa hienoa keveää lunta kuin valkoisia usvapilviä.

Tuores meri-ilma hälvensi Jussan mielestä sen jännityksen, joka oli herännyt hänessä tällä toista vuorokautta kestäneellä matkalla.

He ajoivat pienen mäen päälle. Groobeinin talo tuli koivikon laidasta näkyviin. Jussa katseli sitä ihmeissään, se oli kuin unennäköä. Hänen edessään oli nyt monikuistinen valkeaksi maalattu asuinrakennus. Ovissa kiittelivät messinkikääkät, ja korkeissa kiviportaissa oli rautaiset kaiteet. Tämä näytti Jussasta satulinnalta. Puutarhassa säteili pylvään nenässä kiiltävä kuula. Pitkä rivi punaiseksi maalattuja aittoja ja varastohuoneita oli laiturin vieressä, sekä mahtavia nostokoneita. Nämä vetivät Jussan huomion puoleensa, ja hän sai satamassa yhä uutta katseltavaa veneistä. Etäällä kohosivat meren mahtavat mainingit taivasta kohti — taivasta kohti! Näytti siltä kuin aallot olisivat liikkuneet ilmassa.

Jussa ikäänkuin tunsu itsensä äkkiä mitättömäksi ja pieneksi. Ori piti kuitenkin hänen rohkeuttaan yllä. Se oli hetken sankari? Tihrusilmäisiä kalastajalappalaisia, pienikasvuisia, vaaleapartaisia norjalaisia kalastajia sekä tummakasvoisia kainulaisia lammasnahkaturkeissaan hääräsi oriin ympärillä. Samassa kun se oli päästetty valjaista, teki se voimakkaan käänteen, hiruhti reimasti, nosti päänsä korkealle ja loi yleissilmäyksen koko ympäristöönsä. Tamman nähdessään tähyisti se sitä pöllöttävin silmin ja tulistunein katsein. Kaksi voimakasta kainulaista tarttui sen päähän, mutta heidän ponnistuksistaan huolimatta veti se heidät perässään...

Mutta herättipä Jussakin omasta puolestaan huomiota. Hänen valkoinen vasannahkapeskinsä, saukonnahkalakkinsa, jonka nelikulmainen päällystä oli mustaa verkkaa, valkoiset, sirot lapinkenkänsä ja ennen kaikkea hänen sysitummat silmänsä, jotka olivat matkasta ja uusista nähtävistä saaneet lämpimän hohteen, vetivät puoleensa katseita. Varsinkin muuan nuori, kaunis tyttö silmäili häntä uteliaana suuren, valkeaksi maalatun talon ikkunasta, uutimien takaa.

"Harmaakoipi tulee! — Varo, ettei se pure päätäsi poikki!" sanoi eräs lähellä olevista.

Vanha Norum, joka tulla kepsutti varastohuoneesta, seisahtui nostaakseen silmiltään lakkikulunsa liertä. Hän lähti taas liikkeelle lyhyin, nopein askelin,

kun kumaran vartalonsa tähden töin tuskin pysyi tasapainossa, jotapaitsi hänen säärensä tahtoivat koukistua liiaksi polvien kohdalta sivulle. Hänen punainen ja aivan vähän harmahtava poskipartansa pisti silmään lumivalkoisen ja vielä tuuhean tukan ohella. Hänen terveen punaiset kasvonsa eivät ollenkaan ilmaisseet, että hän jo oli kahdeksankymmenen korvilla. Takkiaan ei hän ollut kunnollisesti saanut nappiin, mutta hänen paksu punainen kaulahuivinsa korvasi puutteen.

Jussa tunsu mieltänsä ahdistavan. Tuo pureva lisänimi oli saanut hänet ennakkoluuloiseksi, — ja hänen pelkoaan kartutti se, että hän oli kotiseudullaan tottunut pitämään melkeinpä joka toista ihmistä vihamielisenä. Mutta vanhuksen herttaisen viehättävä, sydämellinen hymy sai kuitenkin Jussan sydämen lämpenemään.

"Siinäpä reipas nuorukainen! — kenen poika?" tiedusti vanhus lapiksi.

"Jongun poika", vastasi Jussa vapisevin äänin. Vanhus herätti hänessä puoleksi pelkoa ja kiitollisuuden tunnetta.

"Vai niin, — vanhan kauppatuttavani Jongun poika. No, sitä minä jo aavistinkin. Sinullahan on erinomainen hevonen. Vanha veikko taitaa jo olla virkaheittona? — Tämä on ensi kertaa täällä." Jussa ei ollut koskaan nähnyt niin herttaista ja pirteää vanhusta.

"Käsken rengin hoitaa hyvin hevostasi. Sinä saat nukkua tuvassa." Vielä Jussan luota kävellä sipsuttaessaan sanoi hän: "Vai Jongun poika!"

Jussa punastui, tuli iloiseksi ja mielistyi hänelle osoitetusta suosiosta.

Vaikka vanha Norum jo oli erillään kaupan hoidosta, — se oli nimittäin jo aikoja sitten joutunut eräälle hänen pojistaan —, hääräili hän kumminkin totuttuun tapaansa ja jakeli käskyjään. Hän ei voinut sietää sitä ajatusta, ettei hän enää kykenisi olemaan hyödyksi. Hänellä oli loppumaton varasto neuvoja ja käskyjä, joita hänen lastensa ja palvelijansa piti muka totella — ja väliin piti heidän myöskin olla katsovinaan tärkeäksi kysyä neuvoja ja ohjeita "häneltä itseltään".

Noustessaan vaivaloisesti ja ähkyen asuinrakennuksen portaita huomasi hän keittiöpalvelijattaren heittämässä likavettä ihan keittiön portaitten eteen.

"Jolline!"

Palvelijatar kohotti säikähtyneen katseensa häneen.

"Tule tänne!" sanoi hän ja oikaisi vanhuuden koukistaman pyöreän selkensä. "Senkin keltainen sika! Kyllä minä opetan sinut sotkemaan pihamaani — mokomakin tursistunut luuska! Jos oikein tekisin, niin työntäisin sinut likavesiämpäriin ja viskaisin sinut sontakasalle tallin taakse. Älä nyt seiso siinä muljottamassa minuun pyöreillä lehmänsilmilläsi!"

Hän kääntyi kahteen mielistelevästi nauravaan kalastajaan päin: "Tiedättekö, miksi hänen nimensä on Jolline? [Jolle, vene. *Suom.*] — Hänen isänsä, lestadiolaissaarnaaja, on selittänyt minulle sen arvoituksen. 'Hän on syntynyt veneessä', on sananselittäjä minulle kertonut."

Tuo pikku mielenkuohahdus herätti hänessä eloon uutta puuhan halua. Hän hoippuroi kauppaan lyhyin, nopein askelin, kumarassa kuin jauhosäkin kantaja ja ollen kuin kompastumaisillaan. Kauppapalvelijan piti täyttää hänen kukkaronsa pikkurahoilla. Hänen arvokkuutensa vaati, että hänellä oli rahaa jaella. Hänellä oli omituisia päähänpistoja. Väliin pani hän parikin miestä tekemään minkä mitäkin — halkomaan kallioita — Herra tiesi miksi! — tai paikkaamaan vanhaa veneluoskaa. Illalla kutsui hän sitten työmiehensä tilille. Sen hän aina toimitti suuresti nauttien tehtävästään.

Niin suuri oli hänen työhalunsa, että vaikka hän kaksikymmentä vuotta sitten oli tullut huomaamaan "nousukkaiden" tehneen hänen elämänsä katkeraksi, jatkoi hän liikkeensä hoitamista sittenkin täysin voimin, kunnes se meni vararikoon. Tämän jälkeen joutui liike pojan hoidettavaksi.

Eipä ihmekään, että hän piti nousukkaita todellisina ihmissyöjinä, jotka oli "siitetty mielenkarvaudessa ja kateudessa". Entisaikoina, jolloin hän todella oli seudun isä, ei ollut paljon "noita häijyjä, ryppyisiä kasvoja, jotka alituisesti näyttivät virnuilevan oman häijyytensä tuntien. Ruijassa oli vielä silloin taloja, joihin olisi voitu ottaa vastaan arvohenkilöitä, — vaikkapa ruhtinaallisia. Me nuoret herrat olimme ylhäisten perheissä Bergenissä sekä Englannissa, Hollannissa ja Venäjällä oppineet hovitapoja", kertoili hän.

Hätäisesti syötyään juoksi Jussa vuonon rannalle. Hän tuijotti harmaanvihreään veteen ja näki monenmoisia ihmeitä pohjassa. Vesi ei virrannut eikä ollut tyynikään. Se vain keinuili verkalleen huoahdellen, siinä keveästi ja leikillisen voimakkaasti läikkyessään vuonon kiviä vasten. Hän näki taivaan rannan

yhtyneenä mereen. Maailman syviltä meriltä nouti täällä rannalla rauhallisesti liikehtivä vesi voimansa ja valtaisen painavuutensa: näytti siltä kuin olisi tavattoman iso, nukkuva eläin raukeasti nytkäytellyt käpäliään.

Hän katsasti raudoitettuja laivoja ankkureineen ja kettinkeineen. Niiden mastot olivat paksut kuin tukkipuut. Ihmiset, jotka tuollaisia hoitivat, olivat kai suuria olentoja... Näitä nähdessään valtasi hänet jälleen alakuloisuus ja koti-ikävä.

Nuori tyttö luisui alas rantaan suoraan Jussaa kohti ja jarrutti jaloillaan, jotta Jussa voi nähdä hänen hyvin muodostuneet pohkeensa. Kun tyttö kohotti katseensa, oli Jussa varma siitä, että hän oli vanhan Norumin tytär Elna. Hänellä oli valkoinen lakki, pitkät valkoiset sormikkaat, jotka ulottuivat kyynäspäihin, ja viehättävä sininen viitta. Jalassa oli hänellä päällyskengät, joiden ruojut oli sisustettu nahalla.

Hän seisoj päin laskevaa aurinkoa, joka loi kultaisia juovia hänen kullankeltaisille hiuksilleen ja teki hänen ruskeitten silmiensä lämpimänkostean, raukean hohteen etäisemmäksi.

Hän tarkasti hetken Jussaa.

"Oletko tuntuilta kotoisin?" kysyi hän lapiksi ja hymyili ystävällisesti.

"Olen."

"Kunpa minullakin olisi tuollaiset valkoiset lapinkengät kuin sinulla! Voitko hankkia minulle tuollaiset?"

Jussa sanoi voivansa. — Mitä ne maksaisivat? — Ne eivät maksaisi mitään. Mutta samassa punastui Jussa. Hän oli huomannut puhuneensa liian tuttavallisesti. Oli tyhmää ja sopimatonta tarjota kenkiä ilmaiseksi. Mitäpä tyttö välittäisi hänen lahjoituksistaan! Ja hän punastui yhä enemmän.

Ei, se ei käynyt laatuun; tyttö sanoi mieluummin tahtovansa maksaa niistä — olematta huomaavinansakaan Jussan hämiä.

"Tunnetko Biettar Oulaa?" kysäisi hän.

Jussa sanoi tuntevansa. Hän ei voinut olla luomatta tutkivaa katsetta tyttöön. Nyt punastui tämä vuorostaan... "Kysyin sitä vain siksi että mielestäni muistutat

Biettar Oulaa."

Jussa ylpistyi, ja koko hänen olemuksensa sai toisen sävyn. Hänellä oli paljon kerrottavaa Biettar Oulasta, ja tyttö uskalsi ilmaista, että häntä halutti kuulla tuosta "salaperäisestä, voimakkaasta miehestä. — Uskotko hänen osaavan loihtia? Minä en ainakaan usko. Mutta hän muistuttaa maata, jossa hän asuu. Hän on niin rajaton. Samaa sanoo opettajattareni, sähköttäjä. Et taida oikein ymmärtää minua. Tarkoitin, että hän on kuin se, jolla ei ole mitään rajoja, varsinkin silloin, kun hän seisoo ihan ääneti ja katselee jotakin ihmistä. Opettajattareni sanoo, että hänen melkein tekisi mieli paeta Biettar Oulan kanssa... Kaikki lienee hyvin kummallista siellä — lakeuden toisella puolen... Ja sitten on taas ääretön lakeus kotiseutusi takanakin, — Eikö niin? Minulla on käsittämätön halu matkustaa sinne, vaikka puoleksi pelkäänkin... Luulisin Biettar Oulan voivan loihtia metsän käymällä vain sen läpi."

"Biettar Oula on kovin merkillinen!" huudahti tyttö lopuksi innostuksissaan. Hänen katseensa, joka äkkiä oli tullut raukeaksi, rasitti Jussaa, mutta vaikutti samalla puoleensa vetävästi. Mutta Jussa sai vain hetken ihailla tyttöä tuollaisena, sillä yhtäkkiä palasi tälle hänen tavallinen sävynsä, joka vaikutti loitontavasti Jussaan. Tyttö oli hämillään siitä, että oli ilmaissut sielunsa sisintä.

"Mene keittiöön, siellä antaa palvelijatar sinulle kahvia ja voileipää", sanoi tyttö kävellessään rannalta.

Hänellä oli isänsä hymy, mutta nuoren tytön sielun kirkastama ja nuoren tytön katsannon kaunistama.

Jussa katseli merta ja tunsu siinä Elnan äskeisen katseen. Hän räpytti silmiään tuntien olonsa kummallisen kankeaksi... Häneltä pääsi vihdoon helpoituksen huokaus. Mitä olikaan tuo miltei tuskaannuksen tila?

Vuonon toisella rannalla näkyi lumikinoksien yli johtavia mustia polkuja ja niiden välissä kalastajalappalaisten maakuoppia mustina, savuavina laikkuina. Kaksi kalastajalappalaista soutu vuonon poikki ja laski valkamaan. Niin likaisia ja kurjannäköisiä ihmisiä ei Jussa ollut ennen nähnyt. Heidän sarkapeskinsa olivat keltaisenruskeita hylkeenrasvasta, kaulahuivit kiilsivät liasta kankeina.

Jussa meni keittiöön. Seisottuaan hetken oven suulla istuutui hän rahille. Kotipitäjässään oli hän ollut papin, nimismiehen ja kauppiaan keittiössä. Miksipä hän siis ei osaisi käyttäytyä. Tässä keittiössä oli kuitenkin kaikki paljon

suurempaa ja ylellisempää. Rahikaapissa oli kahdeksan ovea, kun sitä vastoin kotipitäjän pappilan rahikaapissa oli ainoastaan neljä.

Palvelijatar kestitsi häntä kahvilla ja voileivällä. Elna oli käskennyt, sanoi hän.

Syödessään kuuli Jussa "Groobeinin" kovasti aivastavan ruokasalissa sekä sen jälkeen kakistavan ja ähkivän tyytyväisenä. Samassa kun Groobein avasi ruokasalin oven, kumartui Jussa sivulle ja näki ruokasalissa suunnilleen samanlaista kuin kotipitäjän pappilan ruokasalissa.

"Sinähän aterioitset kuin nuoret herrat ainakin", virkkoi Groobein ystävällisesti. Enpä olekaan ensi kertaa, ajatteli Jussa, aterioimassa herraskeittiössä.

"Taitaisit mielelläsi, Jolline, tänä iltana käydä seuroissa. Olet päivisin niin paljon touhussa, että sietäisitpä saada vähän vapauttakin."

Tuo ei ollut yllätys Jollinelle. Aamullisen myrskyn jälkeen kannatti hänen mielestään saadaakin erityinen hyvitys.

Groobein pyysi Jussaa saliin. Mutta silloin ei Jussa enää tuntenut itseään varmaksi. Hänellä ei ollut aavistustakaan, kuinka siellä pitäisi käyttäytyä. Hän pysähtyi ruokasaliin, ja juuri kun hän oli kysymäisillään, eikö saisi olla siellä, kuului käsky: "tulehan tänne vain!" ja Groobein tuuppasi hänet samalla sisään raskaitten oviverhojen välistä.

Suuri uhkea kattolamppu loisti siellä kuin joku satumainen valolähde. Liekkiä ei näkynyt ollenkaan. Ja pöytien ja tuolien ja kaiken sisustuksen värit sulausivat niin yhteen, ettei Jussa saanut selvää, mitä värejä ne olivat: eivät ne olleet punaisia, ei keltaisia, eikä sinisiäkään. Siellä täällä näkyi kuitenkin kullan-, hopean- sekä vaskenkarvaista. Näytti siltä kuin ei seiniä olisikaan; Jussa vain otaksui ne oleviksi. Vielä enemmän yhteensulautuvaa ihanuutta sai hän nähdä toisessa huoneessa. Papin pienet pojat, jotka olivat Elnan vieraina, kiertelivät tuoleja hyppien ja meluten. Lihavat verkapukuiset pienokaiset löpisivät äänekkäästi — antamatta mitään arvoa sille pyhätölle, jossa olivat. He eivät totelleet edes Groobeinin kieltoa. Ja kovin oli hauska kuulla lasten puhuvan norjaa!

Jussa huomasi istuvansa pöydän ääressä. Hän hiveli kädellään pöytäpeitettä. Niin oli kuin olisi silitellyt varsan selkää. Groobein haki suuresta lasikaapista penkoen ja kolistellen "pientä rasiaa", näyttääkseen sitä Jussalle. Sillä aikaa

näytti Elna hänelle kaikenlaisia kuvia ja kauniita esineitä, joihin Jussa ei kumminkaan voinut kiinnittää ollenkaan huomiota.

Tyttö oli niin lähellä häntä; Jussa tunsu hänen hengityksensä. Hän katseli Elnan tuuhean, mustan tukan varjosta kostein silmin Elnan ylpeästi aaltoilevaa povea hänen seisoessaan siinä pöydän ääressä, toisella kädellään nojaten pöydän syrjään. Ja Elna oli kuitenkin vain lapsi. Jussa tuli raukeaksi häntä katsellessaan... Hän oli nähnyt herrasnaisia ennenkin, kauniita suurikasvuisia naisia, mutta heidän ruumiinsa oli ollut niin syvällä kummallisten vaatteiden sisällä, että ajatukset tuskin kykenivät tavoittamaan. Heidän pukujensa täytteet ja monet poimut saivat ajatukset harhateille. Hän oli tuskin ajatellut mitään inhimillistä naisissa. Mutta nyt kaikki kaukaiset, häilyvät unikuvat johtuivat hänen mieleensä Elnaa katsellessa. Hänen väljä, yksinkertainen puseronsa hulmusi niin maallisen lujasti ja elävästi kahdesta kohti. Hänen hameensa oli kiinni vyötäröllä. Kaulan puna ilmaisi hänen verensä herkkyyttä... Mutta nainen kirkastettuna se nyt oli hänen edessään, solakkana ja ylevänä, valoisana, suorana ja korkeana, vaatteissa, jotka liehuivat hänen yllään kuin hemmotellut ajatukset. Hänen palmikkonauhansakin oli kuin ihanan kasvin lehti! Mutta viehättävintä oli hänessä kuitenkin hänen hymyilynsä ja hurmaava, teeskentelemätön ystävällisyytensä, joka ilmeni hänen avonaisilla, selväpiirteisillä kasvoillaan.

* * * *

Tuuli, jota oli aamulla tuskin tuntunut, oli iltapuoleen kiihtynyt ulvovaksi myrskyksi, joka kiskoi suuria vaahtopäitä Jäämereltä ja paiski niitä rannan kallioihin.

Avara, matala ja pieniakkunainen kainulaistupa oli täpösen täynnä,

Kaikki istuivat, ja synkkä hiljaisuus vallitsi. He olivat ahdistavan pelon valtaamina, odottaessaan sitä tuskallista nautintoa, jota heille vähän ajan päästä tarjottaisiin. Veli Karjalainen Suomesta aikoi nimittäin puhua tänä iltana.

Laiha, tummanverinen ja pitkä Karjalainen nousi seisoalleen. Hän oli kuin haamu höyryn himmentämässä lampun valossa. Tummien silmien tavattoman tiukka katse lipui hiljalleen pitkin seurakuntaa ja painosti väkeä kuin hiljainen raskas tyven rajuilman edellä. Hengittäen kuuluvasti liitti hän kätensä ristiin ja alkoi ummessa silmin sävyisästi ja hiljaa rukoilla: "Isä meidän, joka olet taivaissa!" [Alkutekstissä suomeksi. *Suom.*]

Sanat kuuluivat kaukaiselta meren kohulta. Tavut soinnahtelivat, huokailivat — liittyivät vitkallisen venyteltyinä toisiinsa, hänen rukoillessaan mielettömän hartaasti, avuttoman kiihkoisesti, alakuloisen nöyrästi. Ja kun hän sitte sanomattoman kaihomielisellä, hellällä äänen nousulla suostutteli; Jumalaa viidennessä rukouksessa: "ja anna meille meidän syntimme anteeksi!" [Alkutekstissä suomeksi. *Suom.*] purskahtivat naiset itkuun, ei kauhun tuottamien vaivojen johdosta, vaan epämääräisestä hurmauksesta. Taistelijaruumiiseen kahlitun voimallisen saarnaajasielun mainingit ulottausivat läikehtimään kuulijoissa, otti heidät valtaansa, tärisytti heidän hermojaan kylmin ja lämpöisin väristyksin.

Karjalainen istuutui. Hän alotti virren, henkiystävät yhtyivät ja sävel kohosi. Nautintorikkaan pöyristyksen säväys sai veisuun vavahtelemaan, ja ilma huoneessa tärisi kuin tuskan ja rauhattomuuden kuohutteleva veri.

Peloittavia olivat sanat, joita kuin merihädässä puhkesi Karjalaisen rinnasta, hänen alkaessaan puhua. Huojutellen ruumistaan ja lapsellisen pelokas ilme leveillä kasvoillaan pälyilivät köyhät likaisenkeltaiseen sarkapukuun puettut kalastajalappalaiset avuttomasti ympärilleen. Suomen synkkien salojen mies ammottavine hurjine silmineen ja naisten valitukset saivat mukaansa tähän asti rauhalliset kalastajalappalaisetkin. Yli sekamelskan, jossa kuului haikeita huokauksia ja kovaa itkua ja joka vähitellen paisui yksiääniseksi hätähuudoksi

kuului Karjalaisen heleän sointuva ääni. Samalla Jäämeren myrsky ulvoen rynnisti tuon tuostakin nurkkia vasten, niin että ne ryskähtelivät, ja kiiti suhisten laaksojen ja autioitten lakeuksien yli. Kiruttiin ja ryhmityttiin toisiinsa kiinni. Karjalainen heitti nyt saarnaamasta ja oli kuin Jumala, katsoessaan noita nöyrytyneitä, vääntelehteviä ihmisiä.

Mutta muutamat olivat iljettäviä ennenaikaisessa, valheellisessa haltioittumistilassaan, niinkuin eräskin vaimo Jussan kotiseudulta. Hän se ensimmäisenä hypähti pystyyn ja huusi rumalla, leveällä suullaan.

Karjalainen alkoi taas saarnata. Hänen kasvonsa kirkastuivat. Päihdyttävän riemun vallassa ja sydämen kylläisyydestä itkunsekaisella äänellä luki hän paksusta raamatusta: "Sillä Jumalan oikealle kädelle koroitettu karitsa vartioipi ja johtaa elämänlähdele heitä ja Jumala on pyyhkivä jokaisen kyyneleen heidän silmistänsä." Hän hymyili, hän naurahti, sanankuulijat hymyilivät, naurahtivat, sitte pyrskähtäen äänekkääseen nauruun. Muutamat hypähtivät pystyyn, tanssivat mielettömän hurjina, vilpittömän ja intoisen iloisina, kaatoivat tuoleja ja penkkejä ja syleilivät autuaallisesti itkien toisiaan, miehet ja naiset yhtenä joukkona. Eräs lihava nuori vaimo sätki jaloillaan kuin mikäkin temppuiliija. Alushousut putosivat nilkkoihin. Hänen miehensä huomautti hänelle, nykäisten hameesta: "Kuule — vedä housusi ylös!" Mutta hän ei kuullut, hyppi yhä vain. Huomatuimmat kansalaiset katselivat toisiinsa ja tuumivat naurussa suin: "Hyppihän Davidkin Herran arkin edessä!"

Kun hyppijät toinen toisensa perästä olivat lakanneet leiskumasta kuin päihtymyksen raukaisemina, nousi joukon johtaja seisoalleen ja sanoi: "Tunnustakaamme syntimme!"

Nytpä tuli lihavakin naisen tajuntaansa, tarttui nopeasti alushousuihinsa, vetäisi ne paikoilleen ja tunnusti yhden ainoan tekemänsä synnin — — — oli käynyt matkustavainen uskonveli — ja kun tulee pitkien taipaleiden takaa ja on vielä hengenheimolainen, niin sattuu helpostikin joskus horjahdus. Vaimo otti synninpäästön mehevästi hymyillen vastaan. Eipä Jussan kotiseudulta oleva huutava nainenkaan tahtonut jäädä edellisestä jäljelle, vaan kertoi iljettävän jutun.

Ja mikäli monet raskautetut omattunnot saivat huojennusta, jotta oltiin toistaiseksi melkein synnittömiä, alkoi mielialakin kohota. Miehet leikkelivät lehtitupakkaa rupuiksi, puhuivat hevosista ja lörpöttelivät kaikenlaista

Jumalasta. Naiset ympäröivät Karjalaisen ja kertoivat toinen toistaan mehevämpiä juttuja pyhän hengen miltei uskomattoman kummallisista hyvistä vaikutuksista heihin. Saarnamiehet kutsuttiin sitten toiseen huoneeseen, jossa he ahmivat kuivattua lihaa ja lohta, särpien kahvia päälle niin paljon kuin kukin halusi.

Seurojen aiheuttama tunnelma oli kokonaan vallannut Jussan. Raukeana asteli hän myöhään illalla vuonon rantaa kotia kohti. Karjalainen oli suuri ja mahtava kuin profeetta rukoillessaan, laulaessaan, puhuessaan ja sanoessaan puoliääneen: "Isä meidän, joka olet taivaissa!" Vieläkin kaikuivat nuo sanat hänen korvissansa, raskaasti ja verkalleen kuten vuonon aallot, jotka nyt tuulen tyynnyttyä vyöryivät vaimenevan vitkallisina... Jospa hän joskus voisi puhua kuin Karjalainen! Niin, jospa hänestä tulisi pappi! Oi, jospa hän saisi kirkon korkean holvin alla, mustassa kaavussa ja valkea kaulus kaulassa, pauhata saarnastuolista, korkealla, erillään muista, — kalpeana ja rukoilevana, kaikkien sanankuulijoiden katsoessa häneen!

Hän pysähtyi ja nojasi puutarhan aitaa vasten. Ainoastaan yhdestä akkunasta, joka oli korkealla, näkyi valoa. Hän näki varjon liikkuvan akkunakaihtimen yläpuolella valkeakattoisessa ullakkokamarissa. Tuo näky herätti hänessä viehättävän tunteen ja sai hänet ajattelemaan, että Elna pani nyt levolle ja ummisti silmänsä, ruskeat silmänsä, joitten katsannossa oli kummallista raukeutta. Sitä kävi yhä suloisemmaksi ja suloisemmaksi ajatella. Ja poika seiso siinä kauvan alallaan. Silmäluomet alkoivat painua kiinni, ja lopulta ei hän nähnyt muuta siitä loisteesta, jonka revontulet olivat heijastuttaneet puutarhassa olevaan kuulaan, kuin hämärän valopilkun. Hän kuuli vieläkin vuonon kummallisten aaltojen hiljaisen pauhinan.

Samassa kun hänen päänsä vaipui karvaista peskinhihaa vasten näki hän unta, että Elnan hengitys lämmitti hänen kasvojaan ja että Elna suuntasi verkalleen ujon katseensa häneen... Hän heräsi juuri silloin kun ojensi kätensä tavoittaakseen katselijan.

IV.

Eräänä kuumana kesäpäivänä istui Biettar Oula Groobeinin suuren purjeveneen siimeksessä rannalla syömässä kuivattua poronlihaa, saadakseen voimia pitkää tunturimatkaa varten. Hän oli ostanut täyden poronkantamuksen kahvia, sokeria ja joitakin välttämättömiä tavaroita — kuten neuloja, lankarullia, nuorakeriä, pienen padan sekä vähäisen saippuaa. Elle oli tullut vielä hienommaksi entistään.

Syötyään sulloi hän jätteet parkitusta poronnahasta tehtyyn laukkuun, jonka sitoi säkkisatulaan. Juuri kun hän aikoi lähteä, käveli Groobein horjahdellen, lyhyin askelin häntä kohti.

Nähtyään aamulla Biettar Oulan oli Groobein vannonut, että hän sanoo Biettar Oulalle suorat sanat, jotka eivät tuntuisi hänestä ollenkaan hyviltä. Mutta hän oli saarnaansa yhä lykännyt ja lykännyt, sillävälin rauhattomasti harhaillen kartanolla ja purkaen kylläistä sisuansa omille väille: siinä ei mikään epäröiminen tullut kysymykseen. Sen olisi pitänyt tapahtua jo viime vuonna! Silloin, asian ollessa vereksenä, olisi hänen pitänyt ampua parikymmentä ruosteista kuulaa Biettar Oulan läpi — kirokun mäyrän... Voi! vanhat raihnaantuvat pian ja ikä kuluttaa pois kiihkon ja rohkeuden. Vielä kymmenen vuotta sitten ei Groobein juuri epäillyt, kun oli kysymyksessä jäytävän harmin huojennus tai jonkin totuuden julkilausuminen. Mutta toisin oli nyt! Hänen mieleensä oli kuitenkin johtunut kaunistella laiminlyöntiään. Niin järkevä ihminen kuin Biettar Oula olisi varmaankin — oli hän tänään ajatellut ja sanonut — ajanut kotiin haaveellisen tyttöhuopakun, jos olisi saanut hänet näkyviinsä, — ja koko juttu oli nyt jo vuoden vanha. Eihän hän mahtanut mitään sille, että tytön mieleen oli johtunut sellainen mielettömyys kuin lähteä häntä seuraamaan tuntureille...

Ei Groobein nytkään suunnatessaan kulkunsa Biettar Oulan luo tuntenut mitään ylentävää kiihtymystä, vaan ainoastaan heikkoa toivoa, että riemastuttava suuttumus ilmestyisi ratkaisevalla hetkellä; ainakin kannatti koettaa. Hän

pysähtyi ja varjosti silmiään käsisyrjällä...

Ehkä sittenkin oli parasta alottaa varovaisesti. "Biettar Oulako siinä?" Biettar Oulahan se oli.

"Laumasi on kai tuntuilla lännessä päin?"

"Niin on, kolme penikulmaa täältä."

"Eikö ole tukala kävellä noin paksussa puvussa tällä helteellä?"

Biettar Oulalla oli nimittäin kaksi sarkapeskiä ja päässä verkkalakki, jonka päälakena oli nelikulmainen, haahkan untuvilla täytetty patja. Tästä huolimatta ei näkynyt ainoatakaan hikipisaraa hänen päivänpaahtamilla, ruskeilla kasvoillaan; hänen tukevissa jäsenissään olivat lihakset lujat ja sitkeät kuin jänteet.

"Niin, niin, — onnea vain matkallesi!"

Groobein oli uutterasti ponnistellut tänään toteuttaakseen suuren päätöksensä — ja nyt ei siitä tullutkaan mitään! Hän istuutui sahatukille ja istui siinä kauan sanattomana, suruissaan ja masennuksissa. Lopuksi pyrskähti vanha taistelija, aikoinaan häikäilemättömän miehuullinen ja omavaltainen Groobein, itkuun. Hän ei ollut uskonut olevansa jo niin kerrassaan mennyttä miestä. Jumala häntä auttakoon! Hänestä ei ollut enää edes kärventämään tunturilappalaisen kinttuja!... Oli kuin olisi hän nyt vasta huomannut, että hänen käsiselkänsä olivat mustumassa ja että niissä oli pyöreitä syvennyksiä, joissa ohuet ja kiiltävät kelmut sekä arpiset poimut vain muistuttivat mennyttä täytelyyttä. Hän oli viime vuosina usein puhunut lähtevänsä Arkangeliin vanhaa ystäväänsä konsuli Kakovstseffiä tervehtimään, mutta huonon terveytensä tähden oli hän lykännyt matkansa taas tulevaan vuoteen: "Herra tiesi, tuleeko lähtöä silloinkaan."

Vanhus itki katkerasti. Lopullisen kuihtumisen tuskallinen tunne oli niin rutosti vallannut hänet.

* * * * *

Käveltyään lehtimetsän läpi lähti Biettar Oula astelemaan omaa tuttua polkuaan ylös jyrkkää tunturin rinnettä, jolla oli paljon sammalen peittämiä kiviä. Siinä louhikossa oli rapautuneita, valjenneita luita, joissa paikotellen näkyi

sammalnukkaa. Ne olivat jäännöksiä venäläisestä sissijoukosta, Venäjän karjalaisista, jotka usein entisaikoina tekivät ryöstö- ja sotaretkiä Lappiin.

Täällä tunturilla olivat he tavanneet pimeänä syysiltana tunturilappalaisen ja pakoittaneet hänet lähtemään oppaaksensa. Alastulo tunturilta oli hyvin vaivaloinen, oli lappalainen kertonut, ja sentähden piti heidän sitoa itsensä kiinni toinen toiseensa. Opas kulki edellä hiljoilleen juosten ja piti tulisoihdun kädessään. Tultuaan jyrkänteen partaalle heitti hän tulisoihdun alas ja kyykistyi piiloon kiven taakse, mutta karjalaiset juoksivat soihdun perässä, vierivät alas ja kuolivat.

Biettar Oula oli jo kaukana tuntureilla ja samosi nyt kesäyön viileässä päiväpaisteessa. Siellä täällä oli ruohopälviä, joille viimevuotinen kulo antoi harmahtavan värin. Kellertävän harmaanvihreä poronjäkäle ryömi tiheänä ja paksuna ylös kiveleitä ikuisen lumen peittämän huipun juurelle. Puro pulppusi harmaanukkaisessa pajukossa sekä pyöreä- ja pienilehtisten, sikin sokin kiemurtelevien vaivaiskoivujen välissä ja katosi suohon, joka oli hilloista keltaisenaan.

Tunturikurmitsa lähti lentoon harmaalta kalliolta ja päästi ilmoille pitkistä, hiukan kaarevasta nokastaan kalkahtelevia, kipeän surullisia parahduksia, joista selvästi kuvastui tunturin yksitoikkoisuus; sitte se laskeutui pelonomaisesti ja hillitysti räpyttäen siipiään toiselle harmaalle kalliolle.

Kultainen hohde kirkastutti läheisten huippujen lunta, ja etäisemmät lumihuiput näyttivät uivilta joutsenilta yöllisessä sädeloistossa. Taivas oli pilvetön ja tummansininen kuin meri.

Kalliorotkoissa ja laaksoissa virtaavien tunturipurojen pauhina, joka kuului kaukaisena jumuna, häiritsi väliin yön ylevää hiljaisuutta.

Monimutkaisen rotkon poikki mentyä tuli näkyviin syvä laakso, jonka pohjassa oli pieni, pitkulainen lampi. Lähellä lammen rantaa oli hänen purjekankaasta tehty kesätelttansa. Teltan vierestä nousi pienestä nuotiosta sininen savu. Taampana loikoili jäätiköllä porolauma päiväpaisteessa mitä suloisimmassa rauhassa sääskiltä. Lammen rannalla lojui Aslak keppi kädessä kuivalla sammalmättäällä, koirien ympäröimänä.

"Isä! isä!" huusi pikku Andi keskeyttäen työnsä. Hän oli yriteltyt nakata suopungin silmukkaa pajupensaan ympärille. Elle istui nuotion ääressä

ompelemassa Biettar Oulalle valkoisia palttinahousuja.

"Tervetuloa taas, Oulatsjam! No, miten matkalla kävi?"

"Kiitos! — hyvin."

Syödessään vastasaatua keitettyä rautua kertoili Biettar Oula matkansa varrelta Ellelle, joka tarkasteli tavaraostoksia. Hän tiesi kuulumisia sisämaan tienoiltakin. Jussa oli matkustanut johonkin Suomen suureen kylään lukeakseen siellä papiksi.. "Kyllä Jussasta tulee suuri herra", sanoi Elle. "Ja hänestä voi tulla uskovainenkin, kun hän saa tutkia niin paljon Jumalan sanaa. Ja osasihan Jussa sitäpaitsi hyvin suomea."

"Nikko Nillen akka kuuluu olevan sairaana", jatkoi Biettar Oula.

"Kas — vai niin! Taitaapa Nikko Nille hyvinkin kärsimättömänä odottaa kuolemansanomaa... Kunpahan akka ei vain parantuisi tai hoksaisi ruveta kummittlemaan."

"Olisin heti valmis", tuumi Biettar Oula, "lähettämään hänelle pikaviestin siitä tapauksesta, jos hän olisi hiukan lähempänä. Se on siksi suloinen tieto, että saisin hänet sillä ystäväkseni kaluinensa, kampsuinensa. Ehkäpä hän siinä tapauksessa luopuisi kavalasta tuumastaan siirtyä syksyllä karjoineen ennen meitä etelään, saadakseen ne porot haltuunsa, jotka muuttaessamme eroaisivat laumastamme. Nikko Nillestä on tullut pitkäkyntinen."

Biettar Oula oli sellainen, että hän siveyden nimessä harmistui, kun joku rehellinen mies lankesi kiusaukseen. Nyt oli sitäpaitsi valoisa kesä; hänen mielensä oli rauhallinen ja puhdas ja pahat tekonsa lähes vuoden vanhoja: Biettar Oula saattoi siis nyt kesällä puhua pitkäkyntisistä, kun hänen omatuntonsa oli rauhoittunut ja keveä.

Elle astui hänen luokseen, pani kätensä hänen olalleen ja sanoi katsoen ujona alas: "Oi, jospa luopuisit huimista tavoistasi, Oulatsjam!"

Biettar Oula hymyili. Aina kun Elle puhui hänen "huimista tavoistaan", koetti hän keskeyttää puheen hymyllä. Voimakkaampia sanoja ei Elle oikein rohjennut käyttää. Mutta tuo säveä sanontatapa teki hänet ihmeellisen ujoksi — ja vastustamattomaksi. Biettar Oula hiveli Ellen kauniin täyteläistä selkää. Tuntureilla ei ollut ainoallakaan muulla naisella niin suuria ja reheviä jäseniä.

Povi kohosi hänellä kuin vuori väljän, lyhyen peskin alla.

"Katso!" huudahti Biettar Oula. "Katso, kuinka näppärä hän on. Hän tiukentaa suopungin juuri silloin kun pitääkin. Suopunki kuristaa pensasta kuin peto. Kas, kas!... Pensas tempoilee ja ponnistaa vastaan kuin vasa... Taitaapa olla totta kuten ennustetaan, että Andista tulee vielä tunturin etevin mies."

"Mutta miten käy tunturin parhaan tytön?" kysäisi Elle ja vilkaisi häneen ujosti ja leikillisesti hymyillen.

"No, älähän siitä hätäile! Olet ihan nuori vielä."

"Mutta muistathan, että pikku Andi täytti kolme vuotta viime juhannuksena... Ja vielä olen paraissa voimissa. Olisipa sopivaa, jos saisimme lantalaisen vävyksemme. Hänen luonaan meillä olisi majapaikka, käydessämme talvisin kirkolla. Kyllä Biettar Oulan tyttö saisi seudun parhaimmat kosijoikseen... Lantalaistyttöä et tietystikään miniäksi tahtoisi?"

"Lantalaista miniäksi!" — Jo sellainen ajatuskin oli Biettar Oulalle kauhistus: kuinka voisi tunturilappalainen mennä naimisiin lantalaistytön kanssa!

"Telttammekin rupeaisi löyhkäämään navetalta, jos sellainen täällä olisi. Näyttäisi se nyt joltakin, jos täällä teltassamme olisi rahilla istuva lehmätyttö, — sillä rahi hänellä tietysti pitäisi olla. Ja hittoko häntä rupeaisi silmällä pitämään, ettei hän jonakin kauniina päivänä kaatuisi rahiltaan tuleen ja polttaisi itseään. Tuskinpa voit ajatellakaan, että Biettar Oulan poika rupeaisi lantaa vetämään ja tekemään heinää parille likaiselle lehmälle."

Istuessaan siinä katselivat he poroja, jotka ryhmittyneinä loikoivat jäätiköllä. Ne märehivät liikutellen tyytyväisesti korviaan ja silmät raukeina varhaisen aamuauringon hohteesta.

Toinen toisensa jälkeen nousivat ne seisoalleen, oikoivat raajojaan ja lähtivät jäätiköltä. Samassa rupesivat koirat haukkumaan, mutta Aslak sai ne hillityksi tavallisilla ärjymisillään, käänsi kylkeään ja nukkui taas. Porot alkoivat nyt muovata nuoria rustomaisia ja hienon karvanahan peittämiä sarvitynkiään, lyömällä ja takomalla niitä takakoparallaan ja hankaamalla niitä kivenkylkeen, ja kurottivat sitten katseensa niihin, tarkastaakseen niiden muotoa.

Äiti Biettar, joka oli herännyt, kurkisteli teltan ovelta ja toivotti hyvää huomenta Oulalle. "Olet kotona taas. Nytpä meidän sopii käydä vaatimia lypsämään!"

sanoi muori.

Aurinko paistoi jo idästä heidän levolle mennessänsä. Porot siirtyivät märehimään mikä minnekin ylängölle.

V.

Nikko Nille oli tosiaankin aikonut muuttaa Biettar Oulan edellä etelään, mutta hänen ja muittenkin lappalaisten suunnitellessa matkaansa ja vakoillessa oli Biettar Oula kapistuksineen lähtenyt liikkeelle ennen kuin siitä saatiin tietoa.

Hän oli asettunut syksyksi sisämaan laakson pohjoispuolelle, havumetsän rajalle, tunturikoivikon laitaan, noin viisi penikulmaa kirkolta, puron ääreen lähelle postipolkua.

Biettar Oula ei kartellut yleisiä teitä eikä etsinyt olosijakseen syrjäseutuja.

Viimepäiväisten sateitten tähden olivat vaatteet kastuneet. Niitä riippui nyt kuivamassa teltan lähistöllä puissa.

Eräänä iltana tuli Nikko Nille Biettar Oulan teltalle ja toivotti hyvää päivää.

"Jumal' antakoon!" vastasi Biettar Oula, otti tulijan sydämellisesti vastaan ja vei hänet telttaan.

"Muuton aikana on sinunkin laumastasi poroja eronnut", tuumi Biettar Oula heidän kyykistyessään taljoille istumaan.

"On kyllä. Aikomukseni onkin mennä niitä hakemaan läheisistä laumoista."

"Näin meidänkin laumassa yhden porosi."

Hämmästyksestä remahtivat Nikko Nillen silmät näin suuriksi, että varmaankin olisi Biettar Oula pahastunut, jos olisi sattunut katsomaan häneen.

Nikko Nille ei totta puhuen ollut juuri uskonut, että Biettar Oula olisi jättänyt henkiin toisen omistamaa poroa, joka oli tullut hänen lähettyvilleen.

Mutta puhuessaan Nikko Nillen porosta oli Biettar Oula rehellisen näköinen kuin olisi hän useinkin ilmoittanut omistajille heidän poroistaan, mitä oli hänen laumaansa eksynyt.

Sillä kyllä Biettar Oulakin silloin, kun oli kysymyksessä hänen määrätysssä suhteessa huonon maineensa paikkaaminen yhdellä ainoalla porokehnolla, maltoi antaa suopungin olla rauhassa hartioillaan. Elle hymyili ihastuksissaan ja oli melkein yhtä hämmästynyt kuin Nikko Nillekin. Suosiota siellä ja täällä! Tämä oli äiti Biettarin hyväksymä temppu. Hän oli kyllä ensin ajatellut niinkin, että tämä olisi liian aikainen uhri kunniallisuuden alttarille, mutta mietittyään asiaa tarkemmin tuntui hänestä, että vähän hyvää mainettakin olisi tarpeen. "No niin! Anna poro!" oli hän tuuminut.

Nikko Nille ei oikeastaan ollut poikennut Biettar Oulan luo puhuakseen hänelle kadonneista poroistaan. Se oli vain veruke. Hän oli tullut Biettar Oulan luo osoittamaan kiitollisuuttaan ja sovinnollisuuttaan siitä, että Biettar Oula oli ensimmäisenä tuonut tuntureille paljon lupaavan sanoman Nikko Nillen vaimon sairastumisesta. Sittemmin oli sanoma kierrellyt viikkokausia niillä laajoilla aloilla, missä Nikko Nille liikkui, ja viimein palasi se hänen luokseen, mutta tällä kertaa kuolinsanomana, ja Nikko Nille punastui, kun hänelle kerrottiin se tieto.

Hän ei olisi nyt vähääkään välittänyt, jos Biettar Oula olisikin tappanut hänen poronsa. Mitäpä arvoa oli porolla nyt, kun hän oli adventtiajan suloisten toivomuksien hurmaamana. Hänen unelmansa ja haaveensa näyttivät nyt toteutuvan: vihdoinkin pääsisi hän häitä viettämään.

Hän oli sanomattoman nöyrä ja onnellinen nauttiessaan Ellen ja Biettar Oulan ylenpalttista vieraanvaraisuutta.

Elle pani saraheiniä [*Carex vesicaria*] hänen kesäkenkiinsä [terät parkitsemattomasta hylkeennahasta ja kaudot sekä lyhyet varret parkitusta poronnahasta]. Erinomaisen hauskaa oli hänen vapaasti ja tuttavallisesti keskustella Ellen kanssa. Biettar Oula oli nyt hänen ystävänsä. Ja olipa sentään hyvä puoli asiassa sekin, että Biettar Oula tästälähtien antoi hänen poroillensa rauhan. Aikomuksena oli hänellä lähteä muutaman päivän kuluttua kirkolle yhdessä kultansa kanssa, niin, kultansa kanssa! Sen uskoi hän salaisuutena Ellemme ja Biettar Oulalle.

Hyvä Jumala, kuinka kernaasti hän soikaan näille molemmille kaikkea hyvää!

Hän ei kehdannut ilmaista suurta onnentunnettaan. Nyt oli Nikko Nillellä kyllä varaa antaa rauha heidän tunteelleen, että he olivat parempia kuin muut.

"Aira Marit onkin paras tyttö koko pitäjässämme", tuumi Elle.

"Eikä sinullekaan kukaan nuorista miehistämme vedä vertoja. Sinä olet pulska ja älykäs, ja kuulutpa laintuntijana kuntamme hallintoonkin", kehui Biettar Oula.

Niin, Nikko Nille soi heille sydämensä sisimmästä kaikkea hyvää.

Mutta kun hän Biettar Oulan kanssa meni laumalle, tuntui hänestä kuin lauman näkeminen olisi hänessä herättänyt eloon hiukan entistä katkeruutta.

Hetken tarkasteltuaan huomasivat he siellä Nikko Nillen poron. Oikeanpuoleinen korva oli kärjestä poikki, ja vasemman korvan ulkosyrjässä oli leikkaus vinoon.

Nikko Nillellä oli tervattu, kankea suopunki kaulassaan. Hän olisi mielellään antanut Biettar Oulan heittää, mutta kun Biettar Oula ei näyttänyt olevan siihen halukas, vihtesi hän sen, pitkän, hienonpuoleisen nuoran, pienehköksi vyyhdiiksi ja hiivittyään lähemmäs poroa heitti, mutta ohi. Närkästyneenä tuosta heitti hän toisen kerran hermostuneesti, ja taaskin ohi.

Nytpä tahtoi Biettar Oulakin näyttää taitoaan. Hän otti Nikko Nilleltä suopungin, vihtesi sen päästä päähän ja heitti. Kuului viuhunaa ja samassa oli suopungin silmukka poron sarvissa. Poro kirmaisi eteenpäin aivan kuin se olisi saanut keihään niskaansa, lauman keskustaan, mutta Biettar Oula veti sen luokseen liikkumatta paikaltaan.

Nikko Nille tunsu taasen kateuden kipinää rinnassaan, mutta tuli jälleen liikutetuksi, kun Biettar Oula itse lausui toivomuksensa, että hänetkin kutsuttaisiin häihin; siellä olisi silloin saatavana lahja, jota ei kukaan muu vielä ollut saanut.

Biettar Oula piti siis todella tärkeänä olla Nikko Nillen ystävänä!

Nikko Nille soi hänelle lopultakin kaikkea hyvää!

VI.

Hetkinen oli kulunut Nikko Nillen lähdöstä; oli jo hämärä.

Nuotio roihusi rätisten teltan vieressä. Litteälle kivelle levitettyjä kenkäheiniä muokkasi äiti Biettar koivuisella kurikalla. Biettar Oula oli koristelemassa poronsarvesta tehtyä lusikkaa. Hän piirteli siihen veitsellä ristiin rastiin riimuja ja muita koristuksia. Elle asetteli pehmitettyjä kenkäheinälyhteitä kiville kuivamaan.

Biettar Oulan tapansa mukaan tuolloin tällöin tähystellessä metsän reunaa joka taholle, alkavat koirat haukkua. Hän toruu niitä. Metsästä kuuluu kelottuneitten oksien ratinaa ja pudonneitten lehtien kahinaa. Puitten välistä näkee Biettar Oula kolme miestä tulevan postitietä ja kääntyvän nuotiota kohti. Nyt tunsu hän heistä kaksi postimiehiksi, mutta kuka oli kolmas?

"Kah — piru vieköön! — Lassehan se on!" huudahti Aslak unohtaen nimittää häntä Trondhjemin seminaarilaiseksi.

Lassella oli musta hattu — ja hän oli kalpeakin kuin itse oppinein hyväkäs. Hänellä oli vyökin, mutta se ei ollut lanteilla kuten ihmisillä, joita epäillään pahantapaisiksi, vaan ylempänä kuin hurskaalla saarnamiehellä. Tukka oli leikattu lyhyeksi, ja tervehtiessään isäntäväkeä nosti hän hattuaan. Hän se nyt oli juuri sellainen, jota Groobein olisi sanonut "yleväkäytöksiseksi ihmiseksi".

Lasse ei tietysti ollut tervetullut vieras Biettar Oulan eikä muittenkaan mielestä. He eivät sitäpaitsi olleet tienneet häntä vielä oikein odottaakaan. Biettar Oula oli kyllä kovistanut häneltä juhlallisen valan, ettei hän koskaan ilmaisisi salaisuuttaan, mutta sittenkin...

He olivat sentään osoittavinaan Lasselle kaikkea mahdollista huomiota. Biettar Oula yritti kuitenkin puhella hänen kanssaan niin, etteivät postimiehet huomaisi

hänellä olevan mitään keskeneräistä Lassen kanssa: hän tekeytyi nimittäin huvittavan ivalliseksi, mutta lausumansa sanat kirvelivät kuitenkin häntä itseään eniten.

Lasse käytti usein norjalaisia sanoja ja käänteitä. Vankilassa oli hän tehnyt monenlaista työtä. Hän oli valmistanut siellä "jakkaran" ja "vasun", kutonut "verkon" sekä opetellut "kaunokirjoitusta".

Postimiehet päättivät yöpyä tänne, sillä täältä oli vielä kolme penikulmaa joen rantaan metsäpirtille. Siellä oli heillä vene, jolla he tavallisesti soutivat kylään.

Syödessään kertoivat postimiehet yhtä ja toista suuresta maailmasta.

"Vadsön vouti kuuluu olleen", kertoi toinen, "Hammerfestin voudin luona keskustelemassa lakipykälästä, josta he olivat eri mieltä. Kiivaasti siinä haasteltiin. He ovat kumpikin visuja pykälämiehiä. Vadsön vouti heistä kumminkin kuuluu etevämpi olevan."

"Niin mutta hän ei ole mitään asianajaja Lundan rinnalla!" tuumi Aslak. "Siinä sitä on viekas ja suuritietoinen mies! Ei vain taidakaan olla yhtään sellaista pykälää, jota ei hän osaisi ulkoa, tarratakseen siihen kiinni milloin sopii... Mutta osaapa hän ottaa maksuakin!"

Biettar Oula kertoi Nikko Nillen käyneen heillä ehtoopäivällä. Mutta mitä hupaista postimiehet saattoivat nähdä siinä, että Nikko Nille aikoi matkustaa kultasensa kanssa alamaahan, sitä eivät toiset kysyneet käsittämään. Olihan Nikko Nilleen tosin alkanut tarttua jotakin ehdottomasti naurettavaa, mutta sentäänkin... Ei suinkaan akka kummitellut? — No, eipä juuri muutoinkaan...

He puhelivat siinä kaikenlaista, mutta vaikenivat väliin ja tuijottivat nuotioon, miettien puhelemaansa.

Punaiset liekit liehuivat nuoleskellen paksua savua, joka nousi korkealle ja latvastaan tuon tuostakin laajeni syksyillan pimeää pilvitaivastakin mustemmaksi savuröykkiöksi. Tuulenpuuska löi väliin tulikielet sivulle leveiksi poimukkaiksi vaipoiksi, jotka miltei samalla kohosivat ylös ohuiksi ja pitkiiksi kieluiksi. Nämä vipajavina ja kuin lentoon haluten irtautuivat, mutta sammuivat omaan kalvavaan tulikiihkoonsa.

Nuotion pitkälti valaisemassa metsänreunassa ja metsässä kiilui jäisellä lumella

kosteita syyslehtiä.

Mentyään teltaan panivat he levolle nuotion ääreen poronnahoista ja hoikista notkeista koivunoksista tehdylle leveälle vuoteelle.

Pimeys hiipi nuotion hiilustalle, joka vielä lennähytteli joitakuita kuoleutuvia lehahduksia. Viimeinen punainen pilkku siirrähti värähdellen ja hukkui pimeään.

Mutta kylmä puro solisi uikuttaen kuin sokea penikka pimeässä, loppumattoman rauhattomana pulpattaen alhaalla uomassaan, joka hiipi mutkitellen ja valonarkana pitkin laaksonseinämää alas.

Porot, jotka jo olivat varsin paksussa talvikarvassa, makasivat pehmeällä sammalella. Paimenet nukkuivat pensaan juurella pää ja kädet peskin sisällä ja pitkäkarvaiset koirat vatsan ja jalkojen peitteenä.

VII.

Pimeässä saavat verevyyttä valon kalpeat ajatukset. Pimeässä kiiluvat yöpöllön silmät, ja murhanhimo paisuttaa petoeläinten jäsenet. Elämän neste kuohuu täyteläisistä huokosista ja virtaa värisevien helmien tavoin jokaiseen hermoon.

Äiti Biettar oli maannut valveilla koko yön, sappi karvaana pakahduttavasta suuttumuksesta, kun Lasse oli nyt tullut perimään kuutta vaadintansa. Kuinka olikaan hänen verensä kiehunut, kun hän huomasi poikansa epävarman sävyn Lassea kohtaan! Hänen koko sieluansa tympäisi, ja nyt maatessaan hän noitui ja potki taljan alla.

Mutta sitte purskahti hän nauruun ja puri peskinhihaa, ettei herättäisi muita... Olihan laumassa kolme vierasta ja vielä merkitsemätöntä vasaa! Jollei Lasse tyytyisi niihin ja yhteen rehellisesti uhrattuun päällisiksi, niin menköön takaisin seminaariin!... Hitto vieköön, eiköhän tuota kohmettunutta mäyrää, vaadinten kiristäjää, vedettäisi nenästä! Ja tämä viekkaus samalla toimittaisi Lassen paulaan, hänen ikuiseksi orjakseen. Kyllä hän sen miehen pitäisi kurissa, se oli varma... Silloin saisi Elle niin paljon kuin tahtoi pitää roskasaarnojaan Biettar Oulalle, — kunpa hän jo ei olisi ehtinyt turmella äiti Biettarin poikaa!

* * * * *

Postimiehet olivat lähteneet.

Lasse loikoili vielä venytellen taljallaan. Tämähän oli hänen ensimmäinen päivänsä. Hän otti "seminaarista" saamansa rukouskirjan ja alkoi lukea sitä.

"Sanotaanko siinä hartauskirjassa mitään lupausten ja sopimusten rikkomisesta?" kysäisi äiti Biettar.

Lasse katsoi häneen säikähtäen ja oli säälittävän tyhmän näköinen.

"Töllistele vain, kurja retale!" ärjäisi äiti Biettar ja löi samalla kahvimyllyn hiilustalle, jotta säkeniä tuprusi räppänään. "Tuskinpa olet ansainnut kolmea sopuliakaan, saati kolmea vaadinta!" Koetteeksi oli hän mainitsematta kuutta.

Aslak oli purskahtaa nauruun ajatellessaan, että äiti Biettar halusi "tarttua härkää sarvista". Lasse tuntui sen lauseparren yhteydessä hänestä kovin hullunkuriselta.

"Pitää minun toki saada mitä minulle on luvattu", jupisi Lasse itkunsekaisella äänellä.

"Luvattuko? — Kaikkipa ne nyt puhuvat lupauksista! — Älä luule! Ei voi puhua lupauksista kaikenlaisten epäröitsevien lörpöttäjien kanssa. — Mitä sinulle sitten on luvattu?"

"Tiedäthän sen itsekin."

"Mutta tiedätkö sinä, mitä minä lupaan sinulle? Ripustan sinut jaloista puuhun ja annan selkään, jos vähänkin yrität tehdä vaatimuksia, viheliäinen sanasi syöjä! Jos olisin tiennyt, että sinä olet sellainen tolvana kuin oikeuden edessä osoitit olevasi, eivät sopimukset olisi tulleet kysymykseenkään... Mutta minä pidän itseäni liian hyvänä kohtelevaan sinua ansiosi mukaan."

— "Nouse nyt ylös siitä ja tule mukanani laumalle, jotta saan kiireimmiten välit selviksi kanssasi! Syö kumminkin ensin. Siinä on sinulle ydintä, lämmintä makkaraa ja vasta keitettyä nuoren poron selkää. Pistele menemään, poikaseni!"

Lasse nousi vuoteeltaan koneellisesti, söi ja tunsu itsensä virkeämmäksi ja rohkeammaksi.

He lähtivät laumalle. Sekä Elle että Biettar Oula olivat pysyneet ääneti koko ajan. Elle olisi kyllä mielellään kieltänyt Biettar muoria houkuttelemasta Lassea hullutuksiin, mutta hän ei tohtinut, — eikä hän viitsinytkään, sillä ei hän sillä olisi mitään aikaan saanut.

Varhain aamulla oli äiti Biettar puhunut suunnitelmastaan pojalleen, ja sillä hetkellä se tuntui pojasta hyvin ajatellulta. Mutta myöhemmin, kun Biettar Oula katseli Lassen kalpeaa muotoa ja raukeita silmiä, heltyi hän, ja silloin olisi hän mielellään antanut hänelle luvatut kuusi vaadinta. Olisihan asia silloin tullut selväksi edes jotenkuten. Mutta hänen äitinsä oli kuin kaksiteräinen miekka, ja pojan täytyi taipua. Tietämättään oli hänen tahtonsa heikontunut. Hänellä oli

ainoastaan tunne siitä, että jotain oli esteenä hänen tahtonsa täytäntöön panemisessa.

Lasse hikoili ja väsyi koettaessaan pysytellä vanhan noidan kintereillä, sillä hän oli vielä heikkona vankeudessa olostaan. Akka kulki kevein askelin ja hiljaa kuin pöllö: hänen askeleitaan ei voinut koskaan kuulla.

Kun he olivat tulleet laumalle, piti Biettar muori Lasselle tällaisen puheen: "Laumassa tuolla on, kuten huomaat, kolme merkitsemätöntä vasaa. Kaksi niistä on vaadinta. Saat nämä ja lisäksi yhden täysikasvuisen vaatimen, mutta jos et hyväksy ehdotustani, et saa mitään. Miten päin päätät?"

Lasse, joka oli äkkiä joutunut enimmin pelkäämäänsä pinteeseen — tekemään päätöksen, vieläpä nopeasti — hikoili yhä enemmän.

Mutta pelko, ettei hän saisi mitään, jos ei tyytyisi näihin, tahi että hän joutuisi ikäviin rettelöihin, jos rupeaisi jollakin epämiellyttävällä tavalla vaatimaan hänelle aikaisemmin luvattuja, tuntui sitten antavan hänelle tarmoa, ja hän vastasi myöntävästi.

Mutta samalla alkoi hänessä itää pieni, sitkeävoimainen katkeruuden siemen.

VIII.

Eräänä iltana tulee Nikko Nille kävellen alamaan päätieta alas, ylpeänä ja hyvillään. Kuin vastatuuleen rynnistäen kulkee hän hiukan kumarassa ja oikea olkapää koholla. Se johtuu siitä, että hänen molemmat kätensä ovat toimessa; toisella taluttaa hän poromullia — alamaassa ei vielä ollut rekikeliä, — ja toisella, oikealla, pitelee hän Aira Maritin huivin liepukasta. Ja Aira Marit rimpuilee toisinaan miltei yhtä paljon kuin mulli. Ovathan nuoret tytöt kainoja tai ainakin teeskentelevät kainoutta. Mutta tällä kertaa ei Aira Marit tekeydy. Hän koettaa hymyillä, mutta ei voi. Hän vain punehtuu ja ihan horjahtelee, sillä hän on rasittunut miettiessään tulevaa asemaansa ja unelmoidessaan. Hänen pienet, veltot aivonsa eivät ole tottuneet kauas tähtääviin ajatuksiin, ja hänen sydämensä ennemmin löisi tasaisesti ja verkkaan. Hänen muutoin herkäät naurulihaksensa ovat nyt kuin lamauksissa. Sillä hänen täytyy ajatella kohtapuoleen luopuvansa isästään ja äidistään ja joutuvansa Nikko Nillen vaimoksi... Hän saa istua omassa teltassa, ommella peskejä ja housuja sekä askartaa kaikenmoista muuta.

Ja nyt on enää tuskin sataa askelta Jongun taloon... Hyvä Jumala! Siellä kohdellaan häntä kuin morsianta, jonka häät ovat lähellä. Tuo tuntuu hänestä pyöräyttävän juhlalliselta... Onpa toki hyvä, että on näin pimeä.

He ovat juuri laskeutumaisillaan alas pienen mäen rinnettä, jonka alla Jongun talo on, kun Nikko Nille pysähtyy äkkiä ja tempaa kultasensa kiinni itseensä. Hän vapisee kuin haavan lehti, sillä hänestä tuntuu kuin olisi hän ihan selvästi nähnyt akkansa haamun kulkevan valaistun akkunan ohitse navettaa kohti.

"Mitä nyt?" tiedustaa Aira Marit, joka on vähällä kaatua seisoessaan siinä väärine säärineen, jalkaterät sisäänpäin.

"Etkö sinä nähnyt häntä?"

He ovat hetken ääneti, hengittämättä.

"Tuolla se on!" kuiskaa Nikko Nille.

"Kah-h, voi taivas!" ähkäisee Aira Marit ja vaalenee kalman kalpeaksi.

He kohdistavat katseensa polkuun, joka johtaa kirkkomaalle; varmaankin on haamu matkalla takaisin hautaan...

Ei — siellä ei sitä näy...

Niin! Jumalan nimessä perille sittenkin! — Kunpa vain pääsisivät mahdollisimman joutuin livistämään tupaan.

Mutta äkkiä kuulevat he nuorukaisen honottavan äänen pihalta: "No, mihin hornaan hän hävisi? Tuskin olemme saaneet tuon viipsinpuuresun arkkuun, kun se jo hyppää ylös!"

Nuorukaisen vihanpurkaus sai nauramaan hänen ympärillään häärivän joukon, jonka Nikko Nille ja Aira Marit näkivät hämärästi sen seuratessa nuorukaista, kun tämä veti ruumisarkun muotoista laatikkoa portaita kohti.

"Kolmatta kertaa hautaamme jo häntä", jatkoi nuorukainen. "Mutta saatuamme hänet arkkuun, naulaamme me kannen kiinni kuusituumaisilla ja luemme isä meidän seitsemän kertaa oikein päin ja yhtä monta kertaa takaperosin. Ja rohkeimpana pitää, sinun, Erke mennä kirkkomaalle kahdentoista tienoissa tänä yönä heittämään kolme kertaa yöpöllön istumapuun juurelta ottamaasi lantaa hautaan ja sanomaan joka kerta: 'lepää rauhassa, vanha Saara, hu, hu, hu!'"

Ja nuorukainen leiskui kartanolla haeskellen vanhusta, joka oli niin vastahakoinen kuolemaan. Hän oli tänään koilliskulmalla kuokkavieraana syönyt oivan aterian porovarkaitten luona, ja sentähden oli hän noin reippaana. Tuollaisten ateriatien jälkeen tuli hän tavallisesti seudun lounaispuolelle ja oli siellä vihoissaan porovarkaitten tappojuhlille, joita he pitivät syksyöinä. Tämä viha johtui arvattavasti siitä, että omatunto soimasi häntä väärin hankitun lihan syömisestä. Tänä iltana ei hänellä kumminkaan ollut aikaa saarnata parannusta siitä.

"Lemmon nulikka!" kuului akka käheästi ja kiukkuisesti ärjäisevän navetan luota. Hänen liialliset liikkeensä olivat ärsyttäneet pässin hänen kimppuunsa.

Nuorukainen riensi paikalle ja pelasti hänet miehuullisesti pässin hyökkäyksiltä.

"Kuule", huusi hän, "pässi pannaan kahdeksaksi päiväksi hautaasi vartioimaan. No — etkö lähde takaisin kirstuun, vai tahdotko ensin hyvästellä Nikko Nilleä?"

Akka uhkaili nuorukaista kepillä. Häneltä oli visusti pidetty salassa, että hänet oli huhuilty kuolleeksi, ja hän lynkytti iloissaan Nikko Nillen syliin ja sanoi mitä ystävällisimmin hymyillen: "Sinäkö siinä, poikani?!... Hyvää päivää, hyvää päivää!"

Vaikka Nikko Nille nyt oli selvillä asiasta, ei hän kuitenkaan ollut vielääkään tointunut mitä elävimmin nähdyn aaveen aiheuttamasta säikähdyksestä; mutta hän ei voinut olla tarttumatta akkansa käteen. Tämä tuntui ruumiin kädeltä, ja kylmä hiki nousi Nikko Nillen otsalle. Aira Marit ei sitävastoin uskaltanut kätellä. Hän vapisi ja vaikerteli epäröidessään mitä tehdä. Eräs luotettava nuori mies kietoi kätensä hänen kaulaansa ja vakuutti, ettei akka ole ollut hengettömänä, vaan oli tähän päivään asti ollut ihka elävänä. Vihdoin viimeinkin heitti hän vaikertelemasta. Kuin itsestään läimähti äkkiä käsi suulle ja nauru pyrskähteli ulos sieramista.

* * * * *

Paria viikkoa myöhemmin kertoi muuan kirkolla käynyt metsästäjä eräässä tyhjässä paimenmajassa olostaan seuraavaa:

Muutamana iltana loikoessaan makuusijalla ja ollessaan juuri uinahtamaisillaan — jollei jo nukkunutkin — kuuli hän ulkoa pikkulapsen porua. Mökissä oli pilkkosen pimeä. Hän makaa kuunnellen ja katselee ovea kohti. Siellä alkaa hohtaa pieni valopilkku; se suurenee suurenemistaan ja saa lopuksi pienen lapsen muodon... Hän älyää silloin, että se on lehtolapsi, salassa synnytetty; sellaisenhan tiedetään haeskelevan äitiään ja tahtovan saada kristillisen kasteen ja kristityn nimen, ennen kuin voivat uinua maan povessa rauhassa.

Hän panee kätensä ristiin ja sanoo: "Niilas olkoon nimesi. Niilas, minä kastan sinut Isän, Pojan ja Pyhänhengen nimeen!" ja hän viskasi kolme kupillista vettä sen päälle.

Ilmestys katosi ja pääsi autuaaseen lepoon.

Tästä sai alkunsa se huhu, että Aira Marit oli salassa synnyttänyt lapsen. Ei hän

ollut viimeksi käyskennellyt yksinään peskissään, sanottiin. Mutta muuan viisas ja luotettava vaimo kykeni todistamaan, että koko juttu oli ilkeätä keksintöä. Ja hän puhui totta. Aira Marit ei ollut sellainen. Eikä Nikko Nillekään.

IX.

Jussa oli eilen tullut kotiaan.

Useita vuosia oli hän ollut poissa. Hän sanoi itseään nyt Juhaniksi, mutta kotona ei kukaan saanut nimitetyksi häntä muuksi kuin Jussaksi.

Lopputaival — Inarinjärveltä — oli vienyt kerrassaan kahdeksan päivää.

Keli oli nimittäin käynyt kehnoksi. Parin viimeisen penikulman matkalla oli hänen väliin täytynyt siepata sukset olalleen.

Oltiin nimittäin toukokuun puolivälissä. Tänään oli hän rojhennut lähteä kävelemään joen rannalle. Hänellä oli tympäisevä tunne, että hän näytteli kovin vierasta osaa kotona. Kunpa ensimmäiset päivät kuluisivat...

Oli tuntunut kovin kiusalliselta esiintyä harvinaisuutena Helsingissä, ja nyt häntä vaivasi liiallinen huomaavaisuus täällä kotona! Oli hiton tukalaa olla välimuotona.

Ja jumaluusopin ylioppilas Juhani Jongu ei huomannutkaan ennen kuin oli lausunut salaisen sadatuksen. Hän oli niin kiihtynyt, ettei edes katunut syntiään.

Mutta hänen verensä joutui hillittömään liikkeeseen, kun hän äkkiä huomasi herrasnaisen tulevan suoraan vastaansa. Samassa tunsikin tulijan.

Lapsuusajan kohtaukset johtuivat yht'äkkiä kummallisen rasittavina hänen mieleensä...

Hänessä irtautui kaikki, ja hän solui mukana... Hän tähtäsi katseensa neidin kengänkärkiin, jotka hapuilivat kuivahkoja paikkoja likalätäkköjen välistä...

"Saanen tervehtiä Teitä, neiti Norum? — Tuskin tunnette minua enää; mutta

minulla on kerran ollut kunnia puhutella Teitä." — Tämän sanoi hän suomeksi.

"Teitkö en tuntisi!" huudahti toinen hilpeästi nauraen. "Minusta ei ole ensinkään kohteliasta arvelunne, etten Teitä tuntisi."

"Ja te olette eksynyt tänne tunturimailmaan?"

"Ei, eksynyt en ollenkaan ole. Jo lapsena teki mieleni tänne. Muutamia viikkoja sitte sain papinperheeltä kirjeen, jossa he pyysivät minua käymään heillä. He ovat hyvin rakastettavia, maailman paraimpia ihmisiä! Viihdyn täällä hyvin. Ilma on täällä herttaista, raikasta ja keveää!... Papilla on kaksi lastakin, poika ja tyttö. Ne ovat kovin miellyttäviä ja hauskoja! Täällä olen tullut kuin toiseksi ihmiseksi. Eikö se näy päältäkin?" Hän nauroi. "Kaikkiapa sitä nyt minäkin kysyn!... Niinkuin Te tietäisitte, minkälainen olen ollut!"

Hänen vilkkautensa oli hämmästyttävä ja vaikutti rauhoittavasti Jussaan. Ja mihin oli joutunut hänen katseensa painostava voima?...

On kohtauksia, joita seuraa salattu juhla, ja juhлариemu kätkee paljon...

"Minkätähden Te luette suomalaisiksi papiksi, hra Jongu?"

"Siihen en osaa oikein itsekään vastata."

"Mielestäni olisi Teidän pitänyt lukea norjalaiseksi papiksi... Mutta jos Teistä tulee pappi naapuripitäjääseen Suomessa, tulen minäkin kuuntelemaan saarnaanne."

"Lupaatteko sen! — Silloin saarnaan minä ainoastaan Teille, yksinomaan Teille!"

"Toivon, että Te silloin saarnaatte suomeksi, ettekä lapiksi!... Eikö siellä naapuripitäjässä ole kivikirkko?"

"On."

"Hyvin kapeassa autioon tasankoon pistävässä laaksossa?"

"Niin juuri!"

"Ja laaksossa on tuskin ainoatakaan muuta elollista olentoa kuin pappi?"

"Eipä juuri."

Neiti loi silmänsä alas. Hetken perästä nosti hän katseensa verkalleen ja katsoi Jussaa silmiin. "Siellä lienee kummallista... Luuletteko viihtyvänne siellä?"

"Se on sen ajan murhe! — Vielä minusta ei ole tullut pappia."

"Sinne kuitenkin papiksi pääsette!"

Tytön katse synkistyi kuin pimenevä metsä.

Useimmat ihmiset pienenevät, kun ensimmäisen juhlallisen vaikutuksen loisto on sulautunut tuttavallisuuden yksinkertaiseen sävyihin. Mutta Elnan silmissä oli juuri tuttavallinen sävy syvempi kuin kaikki juhlaloiste...

Sitte kysyi Jussa: "Miksikä pitäisi minun olla pappina juuri siellä?"

"Niin — — —. Sanonpa Teille — — —, olin etelässä pari vuotta. Ihmiset olivat siellä vilkkaampia ja aivan toisenlaisia kuin täällä. Ilma ja maa ja kaikki oli siellä valoisampaa ja erilaista kuin täällä. Ja kun nyt muistelen Teitä siltä ajalta, jolloin olitte Lofjordenissa käymässä, tuntuu minusta, että Teidän pitäisi olla pappina juuri siellä hiljaisessa laaksossa, joka pistää suoraan autioon tunturiseutuun... Ja olen aina ajatellut, että Biettar Oulan pitäisi olla siellä sanankuulijananne..."

"Sanoitte aina?"

"Niin", sanoi tyttö punastuen. "Milloin käytte pappilassa? Teitä kaivattiin sinne... Mutta nyt pitää minun toki lähteä... Olen käynyt joen ylävarrella katselemassa veden temmellystä. Kuinka tulvillaan onkaan uoma!"

Hän jätti hyvästi ja läksi.

Jussa seisoi katsellen hänen jälkeensä.

Runsas elämän ilo uhkui hänen nuorekkaasta olennostaan.

Yhä seisoi Jussa siinä hehkuvien mielin keskellä kevään uhkuvaa levottomuutta... "Ihmiset etelässä vilkkaampia ja eriluontoisia kuin täällä!"

Vielä kerran tuli hän näkyviin — kirkkomäellä; hänen hiuksensa saivat auringon valossa kultahohteen. Kuinka ylväs ja suoraryhtinen hän olikaan!... Ihmiset etelässä valkeaksi maalatuissa taloissaan ja hyvinrakennetuissa palatseissaan, — täällä sitävastoin synkissä metsissä ja autioilla tunturimailla! — Ihmiset etelässä pyrkivät valoa kohti ja valtaavat maan ja ilman, mutta täällä paetaan pimeyteen ja tuhoon...

Mutta Jussa oli nuori ja voimakas, ja hänen sieramensa laajenivat virkistävän tuoreesta maan tuoksusta. Ilmassa oli auringon utua, ja kaikkialta kuului kevät purojen pauhinaa.

Kevät tulee kuin kuumehoureet varhaisena aamuhetkenä. Aurinko riisuu maalta talvipuvun räikeässä törkeydessään, kuivaa kuumien säteillä jokaisen lumettoman pälven ja saa juurien mehun toimimaan roudasta vapaassa mullassa. Se täyttää ilman juhlallisella usvalla ja saa elolliset toivomaan ja pakostakin hurmaantumaan.

Jussa nousi törmälle ja meni koivikkoon. Siellä poimunahkainen pitkäkarvainen vasikka puskuksen tavoitteli suuhunsa silmuja ja hienoja oksia. Syttyvää eläintoivoa kuvastui senkin suurista, raukeista silmistä. Se heitti puremasta, katsoi kauvan usvaiseen ilmaan... Ja sitten alkoi se kovasti ammuu.

Pitkät tulvillaan olevat niittyajat virtasivat keltaisessa vaahdossa joen hiekkarinnettä alas. Vähän väliä vyöryi kiiltäviä maanmöhkäleitä mätäkähdellen alas ja pani hiekansekaisen veden loiskahtelemaan jään sinertävälle reunalle.

Valkoisia putouksia pilkisteli laaksojen rinnemetsistä, sillä vuorokauden ensimmäisestä tunnista viimeiseen saakka kylpi kenttien lumi auringon helteessä ja suli vastustamattomana.

Metsämailla oli tukinveistäjiä. Päiväpaisteesta väräjävä kevätilma kaikui kirveen helähdyksistä.

X.

On valoisa kevätyö — aurinko kultaa lakeuksia. Yön hiljaisuudessa kuuluu ainoastaan kahinaa Jussan hiihtäessä hangella.

Hän hiihtää pitkän niittylahden eteläpuolta, metsän reunaa mäen alla, missä vielä on lunta. Puhdistaakseen pyssyään laukaisee hän jalkainsa viereen lumeen. Lumen alta kuuluu lyhyt ja kumea jymähdys. Hänellä oli isoreikäinen, vanha pyssy. Tärähdys oli katkaista hänen solisluunsa. Koivikosta kuului nopeita, voimakkaita siivenlyöntejä, ja pari jänistä vilisti pitkin metsänreunaa. — Laukaus oli ainakin saanut eläimet liikkeelle makuusijoiltaan.

Hän ampuu riekon ja kiihoittuu laukauksen aiheuttamasta jyrinästä. Hankea punaavan veren näkeminen herättää hänen entisen verenhimonsa henkiin; hän oli nimittäin poikana, Biettar Oulan tapaa noudattaen, tottunut juomaan kuumaa eläimenverta. Hän puristaa riekosta veren suuhunsa. Kuin ensimmäiset viiniryypyt lämmittää ja virkistää se häntä ja saa silmät hehkumaan. Pensaat, mäet ja tunturit sekä eläimet täällä vapaassa luonnossa johtavat hänen mieleensä entisaikoja. Eivät häiritse häntä nyt uteliaat ihmiset — Jumalan kiitos!... Hän laukaisee ruutipanoksen näreikköä kohti, istuessaan lumettomalla töyryllä pureksien pihkaa. Aamutervehdys teille kaikille, kunnialaukaus meille kaikille!

Jänis laukkaa hänen ohitsensa. Se haistaa ruutia ilmasta ja käännähtää hypähtäen, mutta kohtaa toisen ruutipanoksen ja lähtee suoraan Jussaa kohti, pysähtyy ja istuutuu vähän matkan päähän hänestä. Jussa työntää suuren, kostean pihkamöhkäleen pyssynpiippuun ja ampuu jänistä kuonoon. Se heittää kuperkeikan, puistaa nyhähdellen päätään ja kapaisee tiehensä. Tuosta Jussa hillittömään nauruun. "Anteeksi! — Olisi voinut käydä pahemminkin", sanoi hän.

Jussa on tullut sivulaaksossa juoksevan, pienen joen rannalle.

Hiljaa kuin petoeläin hiipii hän pajukkoa törmälle, nähdäkseen olisiko hanhia joen suulla.

Siellä ei ollut mitään. Pääjoen jäällä oli vieläkin näkyvissä laajalti poron jälkiä, sinertävässä lumisohjussa. Nähtävästi oli Biettar Oula nykyisin suurine laumoineen samonnut tätä tietä pohjoiseen. Kellään muulla ei ollut niin suurta karjaa.

Jussa makailee koivikossa miettien yhtä ja toista.

Kiimaisia koirasriekkoja kaakottaa kiihkein äännähdyksin ja juoksee sinne tänne näreikössä. Jussa ääntelee kuin hyväilty naarasriekko. Koiraat rientävät häntä kohti matalina, siivet levällään, pelkäämättä hänen suurta ihmisruumistaan; kiima on poistanut niiltä pelon ja ajaa niitä kuin metsävalkea... Suuret koiraat kaahaavat naaraita ja iskevät toistensa kurkkuun mustasukkaisuuden hurjassa raivossa.

Jääteli työntyy rantaa vasten, ja irtautuneet jääpuikot helisevät koskettaessaan toisiinsa.

Yhä ovat mäet ja kukkulat auringon hempeään kultavaippaan verhottuina. Elna... Kevätyö on täynnä valoa ja kohua. Aistit kohoavat ikävöimisten vuosta... Mitä kaikuu mäki, mitä notkuu maa?

* * * * *

Elna! Elna! "Kivikirkko aukealla lakeudella." Sinä sanoit sen kostein silmin, punahohde otsallasi! Tukvani on pitkä ja musta, ja papinkaapu on kuin musta verho, joka eroittaa minut ihmisistä ja maailmasta... Elna! Kunpa olisi jo se aika, joka on vielä niin kaukana tulevaisuudessa, niin seuraisit sinäkin mukana!... Kulje sinä vain maan päällä, Elna, niin se notkuu enemmän — — — En kestä tätä, rintaani polttaa, katseeni sumentuu... Elna! Minä en kestä tätä. Aurinko nousee vitkaan, ja aika sulattaa ruumistani, sieluani. Herra Jumala, en kestä tätä — — —

Hanki narahtelee. Joku eläin siellä. Jussa tempaa pyssynsä maasta. Susi laukkaa veltosti joen rantaa ja vainuaa poronjälkiä.

Jussa asettaa pyssynperän poskelleen, hän eroittaa tähdätessään sen karvojen värin, suupielissä vaahdon ja silmissä kylmän kiillon.

Laukaus pamahtaa. Peto säntää säikähtäen sulan jokirannan yli jälle.

Jussa rientää perässä. Hän kahlaa jään reunalle ja hyppää suksilleen. Hiki juoksee hänen kaikin voimin ponnistellessaan ja tekee hänen jäsenensä notkeiksi. Huima vauhti ja pedon avara punainen kita kiihdyttävät hänet hurjan vimmaiseksi. Verta on tippunut lumelle suden haavoittuneesta jalasta. Se kääntää päätään ja uhkaa irvillä hampain Jussaa.

Et minua peloita! Tunnen sinut ja kaltaisesi!

Harmaa höyry suusta tupruten laukkaa susi niemen sivua. Hanki kahisee suksen liukuessa.

Susi laukkaa joen poikki sen pohjoisrannalle, ja edelleen metsään. Jussa juoksee sukset jalassa vetelän rantasaven yli, jättää sukset rannalle ja porhaltaa suden perässä mäkeä ylös. Väliin katoaa se hänen näkyvistään. Jussa on jo hengästynyt, mutta susikin on väsynyt, sillä haavaa pakoittaa, ja siitä on juossut jo paljon verta.

Susi menee hoipertaen louhikkoista tunturin rinnettä ylös ja pysähtyy kallion kielekkeen alle. Jussa kaataa suuren panoksen ruutia pyssyynsä ja työntää piippuun kotona valamansa lyijykuulan. Hän astuu lähelle sutta, joka räpyttää silmiään ja vaahtokitaisena uhkaa häntä. "Henki pois!"

Suden alaleuka retkahtaa ammolleen; luoti on musertanut sen. Istuen kahareisin karvaisen eläimen päällä hän työntää pitkän puukkonsa sen rintaan.

Hiki polttelee hänen silmissään, ja kädet vapisevat väsymyksestä hänen eläimellisen raateliana nylkiessään sutta.

Jussa kiipeää kalliolle ja riisuu vaatteensa vääntääkseen niistä märkyyden pois, levittäen ne sitte auringonpaisteeseen kuivaamaan.

Hän istuutuu kalliolle, kietoen sudennahan ympärilleen, ja katselee jokea, joka näillä tienoin virtavana ja jo vapaana jäistä kiertää korkeaa hietarinteistä kukkulaa. Täältä näkee hän paimenmajoja, joissa hän on kaikissa käynyt. Tuolla ovat ne mäet, joilla hän usein on pistäytynyt syömässä vareksenmarjoja ja mustikoita. Tuolla näkyvät mäenrinteet, joilta hän syksyisin on poiminut puolukoita. Hän tuntee kaikki polut näillä tienoin. Tuolla syvässä poukamassa on hänen ongessaan usein hopealta hohtava lohi temmeltänyt. Hän on kuljeskellut

täällä kaikkialla. Joka kolkka on hänelle tuttu: joka suon, joka korven, kaikki hän muistaa.

— Lähellepä Biettar Oula on asettunut. Pohjoisessa päin näkee hän savun nousevan kahden tuuhean männyn välistä. Hän pukeutuu nopeaan ja lähtee sinne.

XI.

Koirat olisivat varmaankin repineet hänet kuoliaaksi, jollei Biettar Oula olisi kiirehtinyt kepittämään ja torumaan niitä.

"Kah — Jussako?! Sinustahan on tullut iso mies!"

"Piti sinuakin vielä tavata!" huudahti Aslak tervehtien häntä, iloissaan hänen tulostaan. "Olet ehkä jo ulosoppinut?"

Jussa sanoi siihen vielä pitkän ajan kuluvan.

"Niin, — mutta sittenpä sinä tiedätkin kaikki maailman asiat."

"No, kyllähän sitä sitten jotain tietääkin", tuumi Jussa.

Biettar Oula kertoi, että heidän oli täytynyt asettua tänne joksikin aikaa, kun vaatimet olivat alkaneet poikia aikaisemmin kuin odotettiinkaan. He olivat valvoneet kaksi vuorokautta perätysten. Muutamat vaatimet eivät nimittäin käsitä, että ihme on tapahtunut, sillä ne katsovat vihaisin silmin pientä luotua lumella ja potkisivat sen kuoliaaksi, jollei niitä samalla pakoitettaisi haistamaan pienokaistaan ja saataisi siten huomaamaan, mitä nuo pienet elukat ovat, sekä äidin rakkautta niissä syttymään. Haisteltuaan pientä lämmintä eläintä, huoahtavat ne rakkautta osoittavasti. Sitten nuolevat ne vassoja, näiden imiessä emiensä utareista rasvaista maitoa. Syötyään kykenevät pienet jo ailakoitsemaan ja seuraamaan emäänsä.

Biettar Oula meni Jussan kanssa telttaan. Elle toi vieraalle syötäväksi parasta mitä heillä oli, kuten poronkieltä ja ydintä.

Biettar Oula alkoi kysellä Suomen lakiasioista. Hän oli jo useita vuosia ollut jäsenenä kunnallishallituksessa. Hänellä oli tarkat tiedot kunnan asioista, ja

puhuessaan näistä muutti hän puhetapaansa.

"Olemmepa me — kunnallishallituksen jäsenet — ajatelleet kehoittaa paria rikasta porolappalaista lännestä muuttamaan pitäjääseemme. Silloin saisimme kuntamme tulo- ja menoarvion paremmin lyömään tasan." Hän oli hetken ääneti, korostaakseen tätä sanantapaa. "Ei ole pitäjässämme enää paljonkaan rikkaita lappalaisia; ne ovat joko kuolleet tai köyhtyneet."

Hän ei ollut viime vuosina ollenkaan harjoittanut poronvarkautta. Mutta kunniallisen kansalaisen maine ja arvo oli hänelle vieläkin niin veres, että hänen oli toisinaan vaikea uskoa asemaansa todelliseksi. Hän oli ylpeä mielenmuutoksestaan kuin nuori vaimo, joka ensi kertaa on siunatussa tilassa.

Ja hänen kääntymyksensä oli tapahtunut seuraavasti:

Kun Nikko Nille onnistumattomalla kihlausmatkallaan kirkolle oli kertonut karanneen poronsa löytyneen elävänä ja vahingoittumattomana Biettar Oulan laumasta, herätti niin kummallinen väite ensin niin suurta ihmettelyä, ett'eivät varsinkaan koilliskulmalla asuvat sitä uskoneet. Mutta kun Nikko Nille moneen kertaan vakuutti asian niin olevan ja kertoi, että Biettar Oula itse ilmoitti hänelle porosta, uskottiin Biettar Oulasta todellakin tulleen täysin rehellinen mies.

Kun Biettar Oula myöhemmin talvella kirkolla käydessään huomasi ihmisten pitävän häntä tapansa muuttaneena ja hurskaana, tunsu hän itsensä kuin toiseksi ihmiseksi. Hän nauroi partaansa — alussa. Mutta hänen mieltänsä kutkutti nähdä itsensä siinä valossa. Oli todellakin ylentävää kulkea kunniallisen miehen kirjoissa. Ja ajatteles, jos hän nyt tosiaankin olisi ollut kunnon mies! — Turhamaisuus valtasi hänet siinä määrin, että hän toden perään päätti toimittaa sisällisen puhdistuksen.

Ja niin alkoi hänen edistymisensä. Hänen jo ennestään hiottu puhetapansa kävi yhä varmemmaksi, ja Biettar Oula joutui kunnanhallitukseen. Ja hänestä riitti puhetta ihan loppumattomiin.

Saarnamiehet väittelivät keskenään, kelle kunnia Biettar Oulan kääntymisestä kuului, kun taasen toiset pitivät sitä yksinomaan Ellen ansiona...

"Mutta miten jaksaa vanha ystäväni Nikko Nille?" tiedusti Jussa.

"No", hymähti Biettar Oula, "hänellä oli taipumuksia joutua onnettomuuteen,

tiedäthän. Hänen akkansa kuoli vasta pari vuotta sitten, ja silloin oli hän jo hävittänyt kaikkensa. Hän varasti poroja kuin susi ja joutui kuritushuoneeseen. Nykyään elää kituutta hän kalastajana meren rannalla. Sehän on kaikkien köyhtyneitten tunturilappalaisten viimeinen keino. Niin, se oli odotettavissakin. Mieshän oli aina pahassa pinteessä ja kovaonninen. Annamme hänelle tuolloin tällöin tappoporon. Sääliksi näet käy miestä, joka on nähnyt parempia päiviä."

"Hän ei siis lopultakaan joutunut Aira Maritin kanssa naimisiin?"

"Ei. Tyttö meni toiselle ja saa pieniä joka vuosi — kuten parhaimmat vaatimet."

Sille täytyi Ellen hymyillä, istuessaan kolmas lapsi leveässä helmassaan, imettäen sitä suunnattoman täyteläisestä rinnastaan. Hän hymyili punehtuvan veitikkamaisesti: viittaus oli imartelevalle hänen käsitykselleen naisen elämäntutsumuksesta.

"Tuleepa sieltä Lassekin", tuumi Biettar Oula Lassen kumarausena työntyessä ovelle ja heittäytyessä taljalle loikomaan. "Hänestä on tullut kunnon mies. Hän on oivallisesti hoitanut porojaan, ja hyvin hän nyt tuleekin toimeen."

Ikävän vaikutuksen teki Jussaan se, että Biettar Oula alentui mairittelemaan Lassea. Lasse sitävastoin kuunteli kuin hän olisi hyvinkin tuon kehumisen ansainnut.

Sietämätöntä levottomuutta ilmeni Biettar Oulan monissa huomionosoituksissa häntä kohtaan, — ilmeistä ponnistelua Lassen kasvojen saattamiseksi tyytyväisen säveihin poimuihin.

Jussan vanha surkuttelu Lassen kohtalosta muuttui voimakkaaksi vastenmielisyydeksi, sillä hänen muuten sääliä herättävästä ja surkeasta olennostaan kuvastui nyt myrtynyttä, ilkeää pahuutta, jota ei Biettar Oulan mielistelevä herttaisuuskaan saanut lientymään. Sietämätöntä oli nähdä tuon puolivalmiin, aikaisin vanhentuneen, laihan ja kalpean ihmisluonnoksen painajaisen tavoin pitävän vallassaan voimakasta Biettar Oulaa.

Jussa teki lähtöä. Mutta Biettar Oula ja pikku Andi, joka sillävälillä oli rivakasti alkanut tavotella isänsä pituutta, veivät hänet ensin laumaan, missä heittivät kiinni ison ajoporon.

"Tämän saat kiitokseksi käynnistäsi", sanoi Biettar Oula. "Ja jos sinusta tulee

pappi naapuripitäjääsen, tulen minäkin kuuntelemaan, miten saarnaat Jumalan sanaa."

XII.

Paluumatkallaan näki Jussa korppien lentelevän ja rääkkyvän sudenraadon ympärillä, uskaltamatta laskeutua maahan; arvattavasti oli kettu ottanut saaliin haltuunsa.

Vesi oli rajusti noussut joessa, ja jäät olivat monin paikoin irrallaan. Näiltä tienoin ei hän päässyt joen poikki, vaan täytyi lähteä kävelemään joen pohjoista rantaa kirkolle päin.

Kun hän iltapuoleen oli tullut vastapäätä kirkkonientä olevalle mäelle, laski joki jäitään.

Toisella rannalla, niemellä, oli väkeä jäiden laskua katsomassa. Siellä seisoivat Elnakin etumaisena, vaalea viitta yllään. Hänen hiuksensa loistivat kullalta iltauringon valossa. Jussa heilutti sudennahkaa. Toiselta rannalta vastattiin. Huiskuttaessaan nenäliinaansa käveli Elna joen partaalle. Papin rouva piti kiinni hänen viitastaan, ettei hän suistuisi jokeen.

Jäätelevä rynnisti toisia vastaan, niin että valkoisista muruista muodostui röykkiö niiden yhtymäkohtaan. Ahdinko kasvoi ja virran vauhti väheni. Vesi nousi nopeasti. Joen hietarannat olivat jo veden alla, ja niittyniemellä oli ainoastaan yksinäisiä pajupensaita näkyvissä. Vesi oli tällä puolen noussut metsän reunaan asti. Niityn mutkassa risteili jäälauttoja, joita tarttui puiden väliin. Kirkonkylän puoleiselle verrattain korkealle ja jyrkälle törmälle karkkyi jo vesi.

Suuri, pitkä jääteli liukui hitaasti alas vastustamattomalla voimalla ja työnsi edeltään jääryykkiöitä. Sen alapää törmäsi ahteen rinteeseen Jussan lähelle. Helisten lohkeili jääpuikkoja törmälle. Teli alkoi kääntyä, ja lopulta töyttäsi yläpääkin rantaan kirkkonientä vasten, muodostaen siten sillan. Telin alareunalta pursusi vesi kohisten jättäen päälle.

Jussa hyppäsi suksilleen ja ajaa karautti porollaan jääteliä toiselle rannalle. Lumisobju tuprusi suksien kärkien edestä.

"Mutta hyväinen aika, Jongu, kuinka Te meitä säikäytitte!" huudahti Elna.
"Miten voi juolahtaa mieleennekään ryhtyä niin ilmeisen vaaralliseen uhmatekoon, kuin ajamaan tuollaisen uiskentelevan vaahtosillan yli?!"

"Näyttäytyäkseni — edullisesti!" — Veitikkamaisesti kuiskasi hän sitten suomeksi: "Suoraan sanoen, jos Te ette olisi ollut täällä, niin —"

"Niin, mutta Te ette saa enää koskaan panna henkeänne alttiiksi minun tähteni. Tahdoin sanoa nimittäin — —"

"En, en, neitiseni! en enää!"

Jussa huomasi itsekin lausuvansa nuo sanat ärtyisellä äänellä; hänen jäseniään sirkoi, ja häntä puistatti, eikä siitä tahtonut loppua tulla.

"Tahdoin sanoa nimittäin — — —" Tuskallisessa hämmennyksessään ei neiti tavannut sopivaa, selvittävää sanaa ajatuksensa ilmaisemiseen.

"Ei liene tarkoituksenne ollut lausua, että ainoastaan antaessanne erityisen luvan saisin panna henkeni alttiiksi Teidän tähtenne?"

Elnan juuri pahoitellessa sitä, että oli alottanut hankalasti, loukkasi Jussan tönkeä huomautus häntä kovasti.

Hyvästeltyään lähti Jussa ja tempasi vihoissaan poron liikkeelle. Hänen sielussaan oli tapahtunut äkillinen muutos.

XIII.

Elna ja Jussa istuivat niemellä, kylän yläpuolella. He olivat asettuneet pajupensaikon siimekseen niityn ulkoreunalle. Aurinko valaisi joen leveää ja loivaa hietikkorantaa, ja kiillekivisirut kimaltelivat hietikolla kuin hopea.

Paksuruumiisia mettiäisiä lenteli pensaitten lähistöllä. Laiskanomaisesti istahtivat ne tuon tuostakin keltaisille pajunnorkoille tai niityn sinikelloille. Kesän ehtoopäiväaurinko loi valohämyä puiden varjojen sekaan.

Jussa tunsisi sisäistä pakkoa kiittää Jumalaa kesästä ja hänestä, jonka pää nojasi hänen rintaansa vasten ja jonka kuuma rakkaus häneen oli pyhittänyt kesän.

Mutta tähän ihanaan hiljaisuuteen tunkeutui nyhkytystä Elnan rinnasta. Onnen ensimmäinen verso on hento ja vilunarka kuin umppu, joka pakkasessa ja rajuilmassa turmeltuu, ja lakastuu auringon paahteessa...

Jussa ei oikein tiennyt, miksi tyttö itki, mutta hänkin heltyi. "Miksi olet niin murheissasi, Elna?" kysyi hän vapisevalla äänellä.

"Älä pahastu, rakas Juhani! Kuule, kun sanon!" Hänen nyhkytyksensä muuttui haikeaksi itkuksi. "Minusta tuntuu kuin sydämesi olisi väliin kylmä, ja silloin tulee minun kovin tukala ollakseni." Näin puhuessaan siirtyi hän lähemmäs Jussaa aivan kuin uskaltamatta jättää tilaa heidän väliinsä.

Jussa ei voinut ensin vastata mitään. Tämä oli jotenkin aavistamatonta. Tähän asti oli heidän keskustelunsa ollut surutonta kuin unelmat valoisana kesäyönä.

"Onko sinulla ikävä, Elna?"

"Niin, — en tiedä oikein... Rakas Juhani, älä pahastu minulle!" Hän kietaisi käsivartensa Jussan kaulaan ja katsoi häntä silmiin: "Voi, kuinka tummat ovat

silmäsi, Juhani!... Lupaa minulle, ettet koskaan tuota minulle mitään pahaa! — Muistatko ensimmäistä kohtaustamme? Muistatko, että silloin ikävöin tänne, — vaikka pelkäsin tätä maata ja ihmisiä sellaisia kuin Biettar Oula? Myöhemmin en sitä usein ole ajatellut, — mutta sen jälkeen kun ensi kerran kohtasin sinut täällä, on se usein johtunut mieleeni... Ei minua vallannut — älä pahastu, Juhani, jos sen sanon — yksinomaan ilo tavatessani sinut jälleen. Myöskin tuo kummallinen lapsuusajan tuska heräsi minussa eloon. Mutta silloin kun sinä ajoit jään yli ja suutuit minulle sattuessani sanomaan jotakin, mitä en tarkoittanut, selveni se minulle täydellisesti. Sinä sait hirmuisen kovan kiillon silmiisi. — Ei yksinomaan mielipaha siitä, että olin närkästyttyäni sinua, saanut minua tulemaan luoksesi... Minun oli silloin kovin paha olla! — Ei se ollut yksinomaan mielipaha... Se oli... niin, en tahdo sinua verrata käärmeeseen; mutta olen kuullut tai lukenut, että pienet linnut lentävät käärmeen kitaan, — vaikka ne pelkäävätkin sitä. Mutta ehkäpä juuri pelko ajaakin ne tuohon kauheaan kohtaloon. En kuitenkaan minä pelännyt enkä pelkää sinua, en sillä tavoin. Mutta tuska, tuska, Juhani! Se ei antanut silmänräpäyksikään minulle rauhaa! Mutta sinä olit minulle silloin vihoissasi, välttelit minua. Ehkä saatoin itseni naurunalaiseksi ihmisten silmissä, mutta siitä en välittänyt. Papin rouva koetti saada minua järkiini. Järkiini! Mitä minä järkevyydestä välitin! Toisinaan näin sinut vilahdukselta, ja silloin näytti minusta kuin ympärilläsi olisi ollut jotain, mitä en osaa oikein selittää. Niin, se ilmaisi jotain sisäistä yksinäisyyttä; se teki minut miltei merikipeäksi."

Ja hän painautui taas nyyhkyttäen Jussaan kiinni. "Ja kuitenkin — kuitenkin rakastan minä sinua, Juhani, kaikesta sydäimestäni. Rakastan sinua avuttoman määrättömästi. Ehkä tuskani johtuukin siitä, — ja myöskin siitä, että sydämesi on väliin niin kylmä!... Kunpa ei sinussa olisi tuota kamalaa autiutta!"

Hän vaikenä. Mutta Jussa ei virkkanut sanaakaan.

Ihminen herää ihmeellisen kaukokatseiseen näkemykseen, kun hänen elämänvirtansa äkkiä tunkeutuu hallaiseen hyhmään.

Jussa ajatteli tyttöä, joka polveutui maailman kauneimmasta rodusta, sen mahtavista valtiaista ja valoisista jumalista. Ja hän ajatteli Jäämeren rannikon yksinäisiä majoja ja savupirtejä sekä niissä asustavia ihmisiä. Hän oli itse syntynyt pimeänä syysiltana, äitinsä ollessa kokoomassa poronjäkälää metsärajan yläpuolella. Heidän oli täytynyt yöpyä sinne, ja pimeys oli hänen ensimmäisenä katseltavanaan maailmassa... Oliko meri vajottanut raskautensa

Elnan silmiin?

— "Juhani! — Rakastatko minua? Voi, sinun pitää rakastaa minua!... Muistatko, kun vihdoinkin tapasin sinut täällä metsässä? Toivottelin silloin olevani kaukana, ja samoin varmaan sinäkin. Emme kumminkaan voineet mennä toistemme ohi. Olit mahtavan näköinen, suuri ja tumma, kun äkkiä ilmestyit koivikon laitaan. Muistatko, että vapisin, kun otit kädestäni kiinni? Silmät kostuivat, en itkenyt; mutta — se vaikutti minuun niin hirveän rajusti."

"Näin sinut, Elna, yöllä sitä päivää vasten, jolloin kohtasimme toisemme; olit varhain aamulla kylpemässä pappilan puutarhan ruohokon kasteessa. Sinulla oli vaaleansininen viitta heitettynä yllesi."

"Näitkö todellakin minut? — Se oli epähienoa uteliaisuutta, Juhani." Puna nousi hänen kasvoilleen ja kaulalleen, ja hän hymyili puoleksi hämillään ja nauttien.

"Olit ihana seistessäsi siinä hetkisen päin aurinkoa. Sinulla oli kasteen kiilto vaaleansinisellä viitallasi."

"Olinko ihana? — Rakasta minua, Juhani! Rakasta!"

Hänen hihansa olivat soluneet ylös. Jussa tunsu kaulallaan hänen vaalean ranteensa valtasuonen tykytyksen ja näki nuoren, uhkean tytön ohuitten kesävaatteitten verhoaman rintakehän liikkeit.

"Se yö oli lämmin. En saanut unta. Ajattelin sinua, ja siitä tuli yhä kuumempi ollakseni. Siksi menin kasteeseen kylpemään, se oli niin virkistävän viileätä."

He olivat jälleen molemmat ääneti.

"Ehkä vihaat minua, Juhani?"

Jussa ei vastannut siihenkään mitään. Sitävastoin kysyi hän: "Miten olet ajatellut suhdettamme? Sano minulle, Elna!"

"Suhdettamme?... Suhdettamme!... Niin, — siitähän emme ole koskaan puhuneet! Voitko sinä käsittää sitä?! Miksi emme ole siitä koskaan puhuneet?!"

"Arvattavasti siksi, että meidän välillämme ei ole milloinkaan ollut mitään suhdetta. Eikä varmaankaan voi koskaan tullakaan."

Tuskin Elna itsekään huomasi, että vapautuksen huokaus kohosi hänen rinnastaan. "Ennenkuin matkustan täältä, tahdon minä sittenkin sen suloisen tiedon, että rakastat minua kaikesta sydämestäsi!"

Hän kumartui katsoakseen Jussaa silmiin, mutta samassa nojautui hän taakse päin. Jussan katse oli tyly ja kylmä.

"Juhani!"...

"Matkustatko jokea alas kotiisi, Elna?"

"Matkustan! — Enkö ole jo puhunut siitä sinulle?"

"Et ole... Et ole sitä maininnut. Tuskinpa olisit nytkään maininnut, jollen olisi kysynyt... Mieleeni johtui kysyä."

He olivat ääneti. Elna nykki hermostuneesti ruohoa.

Vihdoin sanoi hän: "Vouti kuuluu olevan huvimatkalla etelässä."

"Vai niin!"

Seurasi tuskastuttava hiljaisuus. "Hän asuu joen suussa", sanoi sitte Jussa. "Olen nähnyt hänet yhden ainoan kerran, useita vuosia sitten, nimittäin silloin, kun hän tutki Biettar Oulaa porovarkausjutussa, häntä, jonka sanoit loihtivan metsän, käymällä vain sen läpi."

"En matkusta jokea alas siinä tarkoituksessa, että kohtaisin hänet."

Mutta Jussa ei vastannut mitään. "Juhani!" huudahti Elna ja ojensi peloissaan kätensä hänelle. "Älä ole vihoissasi minulle, Juhani! Älä ole vihoissasi minulle, tyttö-raukalle!"

"Jos pelkää minua, niin mene pois. Ja sydämellinen kiitos seurastasi!" sanoi hän puristaen ystävällisesti Elnan kättä. "Pakenemallahan pahasta päästään."

Elna lyyhistyi Jussan syliin valittavasti itkien. "Ei — ei voi olla niin, että me eroaisimme ainiaaksi, — emme ainiaaksi, Juhani!... Auta minua, hyvä Jumala! En voi elää sinutta, Juhani! En voi! Sieluni kuoleutuu minussa, ja minä kuihdun elävänä ja nuorena. — Älä katso minuun tuolla tavoin! Ole hyvä minulle,

Juhani!"

Tyttö laskeutui makuulle ja sulki silmänsä. "Anna minun suudella sinua vielä kerran!... Koeta, kuinka minun sydämeni tykyttää!... Luulen olevani sairas. Älä tee minulle mitään pahaa!... Voi ei, kenties on turha vaatia sinulta sitä lupasta. — — Hivele otsaanikin!... Kiitos!... Se on kiinni kaulan sivulla; avaan sen itse... Voi, kuinka viehättävästi hengityksesi lämmittää rintaani!... Kiitos, Juhani, kiitos hyvydestäsi!"

* * * * *

Jussa istui taas yksinään. Ja hän istui siinä kauvan. Paha ajatus ja yksikin kova sana vihloo rakastavan sydäntä aivan kuin hurjan eläimen purema haava. Ihmistä vaivaa polttava jano saada sovutusta, mutta kun hän aavistaa sen olevan lähellä, säikähtää hän ja karttaa sitä.

Kuullessaan sauvoimien kolinaa herää hän mietteistään.

Alempana, toisella puolella jokea, niemen takana, näkee Jussa veneen, jota mies ja vaimo sauvoivat ylös leveätä, tasaisesti virtaavaa jokea. He ovat juuri siinä, missä hietasärkkä niemen takana kapeana yhtyy hietikkorantaan, joka vesirajasta nousee loivasti ja etempänä jyrkästi.

Vene on uusi, leveäpohjainen ja korkeakeulainen. Ohueen tervattuna kiiltää se punaiselta auringon valossa. Mies, jolla on valkea paita yllä ja kudottu punainen huivi uumilla, sauvo perässä, nainen keulassa. Hänen lyhyt, rantuisesta patjaliinasta tehty röijynsä on etupuolelta märkä aina rintoihin asti. He pistävät yhtä aikaa sauvoimensa veteen, ja nojatessaan pitkiin, sileiksi höylättyihin salkoihinsa siirtävät he käsiään ainaisin kolmin ottein latvaa kohti ja työntävät, niin että vesi kuohuu keulan edessä ja aallot vyöryvät loiskien rannan somerikolle.

Hietikkorinne kajahtelee heidän puheestaan ja sauvoimien säännöllisistä kosketuksista veneen laitaan sekä veneen pohjalle heitettyjen kiiltävien peltipannujen kolahduksista. He ovat menossa laidunmajalle.

Hietikkorinteessä, koivun ja katajan juurien koossa pitämän turpeen alla, on pääskysten kaivamia reikiä. Pääskysket lentävät niistä ulos ja sisään ja liitävät ristiin rastiin, pyytäessään kilvan sääskiä ja hietaperhosia.

Jokitörmän, mäkien ja tunturirinteen kuvaiset joessa hajoavat veneen aalloista ja keikkuvat alhaalla kirkkaassa sinivalkeassa vedessä.

Seuraavana päivänä käyskentelee Jussa kylällä. Se on kesälevossaan. Lapset ja vanhemmat ihmiset ovat paimenessa. Miehiä on tukinuitossa ja turskanpyynnissä meren puolella, toisia on lohenpyynnissä joella.

Talojen ovet ja akkunat ovat auki. Avojaloin kutovat naiset sarkaa ja kehräävät villoja. Tuuletetut ja puhdistetut huoneet kaikuvat heidän puheestaan ja kaiteittein tiheistä iskuista. Tuulenpuuska panee väliin heinikot aaltoilemaan ja saa ne kimaltelemaan auringon valossa.

... Palajaisiko hän sittenkin hyvästelemään Elnaa?

— Ei...

Hän laskeutuu makuulle lehtimetsän reunaan kylän aliniemelle; hän ei ole etäämpänä jokitörmästä kuin että saa joen näkyviinsä, jos kohottautuu... Silloin kuulee hän airojen loisketta. — Entä jos hän laskeutuisi rantaan sanomaan hyvästi?

— Ei...

"Soutakaa rantaan", kuulee hän tytön sanovan kyyditsijöilleen. Jussa juoksee syvemmälle metsään ja piiloutuu sinne.

Tovin kuluttua nousee Elna törmälle, tuijottaa hetkisen jännittyneenä siihen paikkaan, jossa Jussa oli maannut... ja juoksee takaisin veneeseen.

XIV.

Vuosien kuluessa oli Lassea yhä vaikeampi kohditella. Mutta hän ei koskaan uhannut: hänen harminsa siitä, että oli saanut korvaukseksi kolme vasaa ja yhden mitättömän vaatimen, ei koskaan voinut kohota sellaiseen voimaan, että se olisi vapautumisekseen vaatinut vihanpurkausta. Mutta vaikkakin tämä häneen juurtunut katkeruus oli voimaton, niin sai se hänet kuitenkin — tai ehkä juuri siksi — hetyttömän loitontuvaksi Bieltar Oulasta. Muori Bieltar oli kyllä kehunut terveenä ollessaan kykenevänsä pitämään häntä kurissa. Mutta muorin tultua kivuloiseksi oli Lassen olo helpompi ja hänen hyyhmäinen luonteensa sai uusia aineksia, kun hän muisteli äiti Bieltarin röyhkeää omavaltaisuutta. Kaikki tämä painoi leimansa hänen silmiinsä, koko muotoonsa ja kaikkiin tuon tahdottomasti tottelevan olennon toimiin.

Ja Lasse, jolla ei ollut koskaan elämässään ollut vaikutusvaltaa ihmiseen, ei voinut vähääkään vähentää vallastaan Bieltar Oulaan. Hitunen ihmisrakkautta, joka hänellä oli ollut, kuoleutui tähän myrtymiseen — ainakin Bieltar Oulaa kohtaan. Nyt oli hänen vallassaan voimakkain ihminen, jonka hän tuns; nyt piti puristaa! Ja aikaa myöten oppi hän todellakin myös itse ymmärtämään, että juuri tuo verettömän harmaa hänessä, jota voitiin aavistaa, mutta joka ei koskaan tullut näkyviin, oli hänen voimanaan. Ja siihen suuntaan saatua leiviskäänsä käytti hän parhaimmalla tavalla.

Tämä hänen olemuksensa sai aikaan, että Bieltar Oula ei voinut ajoissa ottaa hänestä vaaria. Siinä oli jotain, minkä Bieltar Oula oli toivonut aikojen kuluessa häviävän. Hän ei ollut tottunut mairittelemaan eikä pikkumaiseen epäilevään huomaavaisuuteen. Kateutta ja muuta sellaista oli hän tottunut suvaitsemaan Lassessa.

Tässä asemassa ei Bieltar Oula ollut huomannut, mikä muutos hänessä oli tapahtunut sillä aikaa, kun Lasse oli poissa.

Hän oli jo ollessaan oikeuden edessä saanut alkuaikoihin nykyiseen heikkouteensa. Tukulassa asemassa oli hän silloin, kun hän pelkäsi, että hänen ehkä piti tehdä väärä vala. Silloin oli hän totta puhuen ensi kertaa tekemisissä pelon kanssa. Jo ensimmäisenä yönä sen jälkeen valtasi hänet paha aavistus, että hän vielä kerran joutuisi pulaan Lassen tähden. Myöhemmin piti hän sitä kyllä pelkkänä mielikuvituksena, mutta — väliin kumminkin vaipui hän henkeään pidätellen sitä miettimään.

Lassen tultua kesti tällaista Biettar Oulan sisäistä tyhjentyä melkein hänen tietämättään useita vuosia. Mutta kun hänen maineensa äkkiä oli tullut paremmaksi — myöskin hänen tietämättään — ja hän kohosi arvosta arvoon, päästen lopulta kunnanhallituksen jäseneksi, huomasi hän tilansa, tuli araksi ja epäluuloiseksi. Hänelle selvisi nyt, kuinka paljon Lassen ilkeät katseet ja painostava käytös olivat vähentäneet hänen vastustusvoimaansa. Hänellä ei ollut enää ollenkaan itsensä hillitsemiskykyä, eikä hän käsittänyt, mitkä keinot olisivat tehokkaita: hän antoi Lasselle lahjoja ja oli naurettavan huomaavainen —, vaikka hänellä oli kyllin kokemuksia siitä, ettei enkelinkään hyväntahtoisuus olisi saanut Lassea heltymään, päinvastoin teki se hänet vain tunteettommaksi.

Hän tuli ihan neuvottomaksi ja avuttomaksi etsiessään keinoja Lassen taltuttamiseksi.

Viime aikoina vaivasi Biettar Oulaa unettomuus. Eräänäkin yönä valvoi hän kauvan. Hän makasi jäykkänä, hermot jännityksessä. Hänen rinnastaan alkoi kuulua pitkäväteistä tärinää, joka oli kuin seinäkellon ääntä sen alkaessa lyödä. Hän säpsähti, ja samassa kiiti valokuva hänen silmiensä ohi. Hän nousi istualleen ja pani kätensä sydämelleen saadakseen varmuutta siihen, että hän vielä eli, ja tuijotti sen jälkeen ympärilleen. Teltassaan hän huomasi elävänä olevansa, ison ja somasti kuorsaavan Ellensä vieressä.

Seuraavanakin yönä valvoi hän ja odotti tuskallisena edellisen yön tapahtuman toistumista. Hän makasi ummessa silmin arvellen, että ehkä uni sittenkin tulisi... Nyt näkee hän harmaan täplän. Ovatko hänen silmänsä ummessa? — Ovat... Mutta sittenkin näkee hän harmaan täplän vähän matkan päässä. Se siirrähtää lähemmäs ja samassa muuttuu Lassen kasvoiksi verestävien silmineen. Lassen kasvot näyttävät nyt verettömiltä ja harmaammilta kuin ennen... Hetken perästä muuttuvat ne Biettar Oulan omiksi kasvoiksi, jotka myös ovat verettömät ja harmaat.

Hän nousi istualleen ja voihki. "Mikä sinua, Oulatsjam, vaivaa?" kysyi Elle, joka oli herännyt hänen voihkinastaan.

Biettar Oula siirtyi Ellen taljan alle ja painoi päänsä hänen rintaansa vasten peloissaan ja vapisten kuin pieni lapsi...

Nyt oli hän, kuten kerran ennenkin, epäilyksien vallassa. Hän ei ollut moneen vuoteen ajatellut sitä asiaa. Hänet valtasi halu repiä Elleä nenästä ja nipistää reidestä, ja hän kuvitteli mielessään, kuinka pahoin voudille kävisi, jos hän... Hän pelästyi: hän ei voinut uskoa sitä, että hän itse pääsisi voittajana taistelusta. Hänellä ei ollut rohkeutta. Seuraukset peloittivat häntä... Hän toivoi, ettei joutuisi sellaiseen... Joutavia! — — Vouti oli ottanut Groobeinin tytön Jussalta. Olihan yleensä puhuttu, että Jussa hänet naipi... Kuka siis tietää! — — —

XV.

Eräänä syksynä olivat he asettuneet karjoineen sisämaanlaakson eteläpuolelle, tunturilammen rannalle, noin kymmenen penikulmaa kirkolta kaakkoon.

Muutamana iltana ei kuulunut paimenten joikumista.

Biettar muori makasi viimeisillään.

Porolauman tömistely teltan ohitse ilman paimenten tavanmukaisia huutoja kuului hyvin synkältä — kuin henkien suhinalta — lisäten hetken vakavuutta.

"Etkö voi haukkua hiljaa! — Girjes! huosh!"

Muori heilutti keppiä ja raappi tiheäkarvaista taljaa, joka hänellä oli peitteenä.

Andi — pikku Andi, joksi häntä vieläkin sanottiin — istui toisella puolen nuotiota. Aina kun katkuava savu kosteitten koivunoksien palaessa kokoontui pilveksi, katsoi hän padan sivutse äiti Biettariin. Isoäidin silmät näkyivät kiiltävinä ja kankeina mustaa telttaseinää vasten. Hän koetti nyt olla katsomatta usein isoäitiään. Hän istui siinä masentuneena, kyyneleitäkään ei tämä turtumus heruttanut poskille. Elle istui Uusi Testamentti ja virsikirja kädessä.

Revontulet roihusivat värisevinä kieluina taivaan laella.

"Taivas palaa! — Paetkaamme!" sopersi Biettar muori ja katsoi räppänää kohti...
"Polje veri lumeen, Oula!... Peitä kaikki jäljet! Voipiko merkkiä muuttaa? — Eikö? — Leikkaa korvat poikki!"

Biettar Oula kalpeni. Nuo hänen äitinsä sanat olivat Biettar Oulalle tutut. Ne oli hän usein ennenkin kuullut ollessaan äitinsä kanssa öisin toisten poroja tappamassa. "Lueppa, Elle, Testamenttia!" Elle avasi vapisevin käsin likaisen

kirjansa. Musta savu karvasteli hänen silmiään ja nuotio valaisi niin huonosti, ettei hän nähnyt hyvin lukea, ja sitäpaitsi ei hän rippikoulusta päästyään ollut vaivannut itseään lukemisella.

"Etkö kykenisi edes lausumaan pikku rukousta?"

Kyllä — mutta... pahaksi onneksi ei hänen mieleensä juolahtanut mitään sellaista rukousta, jonka hän olisi osannut ulkoa.

"Mutta virka hänelle joku Herran sana!"

Kyllä — kunhan hän vain keksisi jonkun semmoisen!

"Emmekö laulaisi virttä, Elle?"

"Jumala, Herra taivaassa." Sen osasivat he molemmat hyvin. Mutta ainoastaan yhden säkeistön.

"Laulakaamme se vielä kerran", sanoi Biettar Oula. He veisasivat sen neljään kertaan ja heidän sydämensä lämpeni siitä.

Kunpa he nyt lisäksi osaisivat lausua muutaman Herran sanan!

Elle alkoi sanella ulkomuististaan isämeitä. Eihän se kyllä tahtonut oikein luistaa, mutta muisti hän kuitenkin enimmäkseen kohdat...

"Jeesus", kuiskasi äiti Biettar.

Ja samassa kun Biettar Oula avasi teltan oven tuodakseen polttopuita, vetäisi äiti Biettar viimeisen henkäyksen, kylmän syksyhyöryn tuntureilta hyökätessä hänen vuoteelleen.

"Eikö hän sanonut: Jeesus?"

"Sanoi!"

* * * * *

Vaivaloista olisi ollut viedä ruumis kirkolle tähän aikaan, sillä lunta ei vielä ollut.

Paria päivää myöhemmin pantiin hänen ruumiinsa pulkkaan ja haudattiin

tunturirotkoon.

Hänen vanha palvelijansa Aslak hautasi hänet, lukien hautaamissanat virsikirjasta. Sitte latoi hän suuren kivistöykkiön haudalle, etteivät pedot kaivaisi ruumista esille.

XVI.

Viime päivinä oli satanut räntää, joka ilman jäähtyttyä oli jäätynyt. Porojen oli vaikea saada jäkälää esille jäisen lumen alta. Ne olivat ahkeraan liikkeellä ylängöllä etsimässä paljaita paikkoja.

Eräänä päivänä äiti Biettarin kuoleman jälkeen seisoivat Biettar Oula ja Lasse teltan ulkopuolella. Lassen piti lähteä paimeneen, mutta tapansa mukaan kuhnaili hän mahdollisimman kauvan.

Biettar Oula virkahti: "Näetkö poroja tuolla kukkulalla lammen toisella puolella? — Olisi ehkä parasta ajaa ne eteläpäähän lampea. Siellä on laidun parempaa."

Kyllähän... Kyllähän — — Lasse aikoi tehdä sen. "Jää on kai nyt siksi vahvaa, että voin kävellä yli."

Biettar Oula puri hammasta. Ajatukset, joita hän oli viime päivinä hautonut mielessään, olivat äkkiä toteutumassa, vieläpä ennen kuin hän oli oikein ehtinyt niihin perehtyäkään.

"On, varmastikin." Oulan ääni petti; hänen täytyi niellä lauseensa jatko.

Lasse lähti kävelemään jäätä. Vastatataneessa lumessa venyi jälki pitemmäksi ja pitemmäksi. Jäässä kuului rysähdyksiä, väliin pitkällisempääkin jumua... Biettar Oula vapisi.

Lasse lähenee jo jyrkkää kallioseinää, toisella puolen lampea... Silloin juoksee Biettar Oula alas rantaan ja koettaa huutaa Lassea kääntymään takaisin, — — mutta ääni takertuu kurkkuun. Hän lyyhistyy ja saa kirkaistuksi juuri silloin kun jääkin murtuu... Avannossa kellui lakki, jota hiljalleen heiluttelivat pintaan nousevat kuplat... Sitten oli kaikki hiljaista. Kallion seinustalla oli vesi syvää.

XVII.

Huuhkaja on erämaan hiljaisia asukkaita. Se on mahtava siellä yksinäisyydessään, ja onnettomuutta ennustaa sen lähenteleminen ihmisten olinpaikkoja. Se tulee nimittäin muistuttamaan "rikoksesta jonka tiedät".

Biettar Oula, joka oli nyt alkanut karttaa ihmisiä eikä koskaan vetäytynyt teltaansa ennen kuin myöhään yöllä, istui kerran iltahämyssä korkean kallion reunalla, joka jyrkästi laskeutui jokeen. Laaksossa oli jo pimeä, mutta ylängölläkin valaistus yhä enemmän ja enemmän keräytyi kellanvihreäksi hohteeksi lännen tunturirajalle, ja välimatkat kutistuivat kaikkialla likitysten.

Biettar Oula on kantanut suuren kasan kuivia, tervaisia puunjuuria kallion reunalle. Hirmu voi tulla, ja nuotio on hyvänä turvana, kun pimeys on niellyt ylängön...

Kuuluu kolea toivotus: "huhuhu". Biettar Oula katsoo ylös ja näkee yksinäisen, kalliolta kohoavan käiverän männyn latvassa kaksi kiiluvaa silmää...

Se on huuhkaja, joka näyttää kotkan suuruiselta yön harmajaa taivasta vasten. Järkähtämättömänä alallaan istuu se siinä tuuheine höyhenpeitteineen. Täplikäs rinta on harmaja kuin läpinäkyvä ruumiin pinta, ja hehkuvat silmäterät sen ihmisenpään muotoisessa päässä tuijottavat suureen olentoon kallion reunalle. Se kääntää vähän päätään ja räpäyttää hiukan silmiään — ja kaikki kuoleutuu taas hievahtamattomuuteen, joka salpaa katsojalta hengityksen.

Biettar Oulan valtaa hillitön halu katkaista vallitseva kuolemankolkko hiljaisuus suuren elukan jyrisevällä mylvähdyksellä... Mutta ärjähdys ei pääse rinnasta, hänen täytyy olla vaiti...

Vihdoinkin lähtee otus lentoon ja laskeutuu hiljaa kuin henkiolento pilkkoisen pimeään laaksoon.

Se on kuoleman lähettiläs. Kolmannen kerran tulee se seurassaan hänen ja ikuisen pimeyden herra...

Lakeudelta kuuluu kohinaa. Se on syysmyrsky.

Biettar Oula haparoi juurakkokasan luo. Hän piiraisee tulitikulla polveensa, fosforituike välähtää pimeässä, väristen ja rätisten hänen vapisevien kämmeniensä välissä... Hän sytyttää rovion... Syysmyrsky saa liekit roihuamaan, ne värittävät mahtavat kohti taivasta vyöryvät savujoukot kailavan punaisiksi. Hehkuvat puut paukkuvat, ja säkeniä tupruaa niistä. Koiran valittava haukunta kuuluu halki pimeyden laakson toiselta puolen... Liekit valaisevat laajalti pimeyttä laakson yllä ja myöskin jonkun matkaa kalliota, joka riippuu kosteuttaan välähtelevänä syvässä pimeydessä.

Biettar Oula juoksee, hekkumallinen kauhun tunne ruumiissaan, nuotion ympäri ja huitoo käsillään... "Jää on lujaa", kuiskaa hän myötätuuleen, joka ulvoen rynnistää laakson puita vasten ja väliin viheltäen puistaa jyrkänteen hoikkia ja kuivia pensaanoksia.

Se valittaa huojuvassa metsässä ja vonkuu pimeässä.

"Olen tappanut hänet", kuiskaa hän myötätuuleen, ja mielettömyys hehkuu hänen silmistään hänen hyppiessään sinne tänne loimuavan nuotion ääressä... Hän seisahtuu kuunnellakseen. "Nyt lentävät sanani myrskyn mukana."

Hän panee korvansa maata vasten ja kuuntelee. "Kunpa ne eivät kohtaisi ketään!... Sh! Nyt läimähtävät ne akkunaa vasten!"... "Kenet olet tappanut? — Kenet olet tappanut, Biettar Oula?" — Mutta Biettar Oulan sanat eivät ilmaise sen enempää. Ne ovat lattialla, ja kun vouti piiraisee tikkuun tulen katsoakseen, näkee hän ainoastaan sanat: "Olen tappanut hänet." Mutta seinällä huomaa hän sanat: "Jää kestää." Ne ovat lyöneet seinää vasten niin voimakkaasti, että säteitä on pärskähdellyt niitä...

Taas kuiskaa Biettar Oula: "Jos kavallat minut, kaivan ytimen luistasi!"...

Toisella puolen laakson asuvat lappalaiset, jotka olivat heränneet koirien haukuntaan, seisoivat peljästyneinä katsellen roihuavan nuotion ympärillä leiskuvaa olentoa.

Äkkiä vierähtävät kekäleet nuotiosta, menevät muruiksi vierieissään ja putoavat

pitkänä tulijuovana alas pimeyteen. Kivi vierii ryskien rosoista kalliota alas, jää halkeilee ja vesi nousee murtaen jään, sen valittava ääni hajautuu tuhansiin suuntiin kaikkialle, vaikenee hetkeksi, mutta herää henkiin kaukana, kierii takaisin ja kohdattuaan lähtöpaikkansa saa nuortunein voimin aikaan mahtavan valittavan ryskeen. Eloton vesi, joka äsken tahdottoman rattoisasti virtasi jään alla, läikehtii jään päälle, kunnes se viimein väsähtää... On hiljaista taas. Mutta vielä kerran kuuluu vinkuvaa suhinaa kaukaa alhaalta, ja jyrkänteeltä kuuluu julmia sanoja myrskyn puhaltaessa, sekä ääntä, joka paisuu rajuksi joikumiseksi ja saapi koirat ulvomaan, kajautellen jumalattomia sanoja myrskyyn.

XVIII.

Myöhään eräänä talvi-iltana istuu Jussa akkunan ääressä katsellen ulos. Suuren kivikirkon vieressä, kirkkomaalla, ovat kallelleen painuneet puuristit miltei lumen peitossa. Lumikinokset ulottuvat kirkon seinustalla aina kapeihin akkunoihin asti. Räystäälle on lunta ryöpyttänyt riippuvaksi kinokseksi.

Koivunäreikkö kömpii ylös laakson rinnettä, mutta sekin tuntuu matkalla hukkuvan lumeen, joka saa syleillä koko matalahkoa selännettä ja laskea koko lakeuden valtansa alle.

Talvitiekin, joka kulkee ylös pikku laaksoon, on puoleksi ummessa. Niillä parilla perheellä, jotka asuvat edempänä, kirkon yläpuolella, ei ole paljoakaan asioita toimitettavana maailmalla. Melkein kaikki muut Jussan pitäjäläiset asuvat nimittäin pitkän rajajoen varrella, hajallaan penikulmien alalla.

Näin on hän istunut joka ilta, viime syksynä saatuaan kutsumuksen — tavotellut ääniä kuullakseen, halunnut häiritä hiljaisuutta omalla äänellään, mutta tulematta sitä koskaan tehneeksi.

Kun tämä pakahduttava kirkaisun kaipuu nyt taas palaa, astuu hän ruokasalin ovelle ja avaa sen, kuullakseen vanhaa kainulaispalvelijatarta, joka veisaa hengellisiä lauluja keittiössä. Kuin vanhat kuluneet virkakalustot on hänkin mennyt perintönä papilta papille, jotka vain vähän aikaa kuin vieraina ovat olleet täällä.

Hetken kuluttua menee hän taas istuutumaan akkunan ääreen...

Vanha Marja on käynyt levolle, täysikuu nousee selänteen takaa.

Ja yhä istuu Jussa pieniruutuisen akkunan ääressä.

Kirkon heittämästä leveästä varjosta pistää äkkiä esiin kieleke, joka siirtyy nytkähdellen lumen yli ja katoaa tornin pitkään varjoon.

Jussa jännittää katsettaan.

Kirkkomaan aidan vieressä seisoo mies riisumassa poroan valjaista. Hän sitoo sen kiinni, sivaltaa sukset jalkaansa ja oikaisee suoraan lumikentän halki pappilaa kohti.

Kookas haamu lähenee akkunaa.

Jussa nousee seisoalleen.

Mies katsoo akkunasta sisään. Kuuraisten kulmien alta hehkuu katse, jonka Jussa luulee tuntevansa.

Jussa yrittää avata kiinnijäätynyttä akkunaa, mutta mies viittaa kieltäen. "Sh!" — Hän painaa kasvonsa ihan ruutua vasten: "Oletko yksinäsi, Jussa?" kuiskaa hän.

"Olen. Eikö siinä olekin Bieltar Oula?... Mene ovelle, minä tulen avaamaan sen." — —

Bieltar Oulan itku oli vähitellen tyyntynyt hillityksi nyhkyttelyksi. Sanat vääntyivät ja pusertuivat ylös kurkusta; ne painuivat alas ja ponnahtivat jälleen ylös, tyhjentäessään hänen elämänsä suurta halkeavaa ajosta. Suuri, voimakas mies ei ollut itkenyt sitte kun lapsena, ja sentähden olikin hänen itkunsa sitä hillittömämpää ja katkerampaa...

— — "Aloin huutaa häntä kääntymään takaisin, mutta silloin tuntui kuin joku olisi estänyt ääntäni pääsemästä kuuluville, vaikka keuhkoni olivat ilmaa täynnä, jotta olin vähällä tukehtua... Paha ajatus varmaankin esti minua huutamasta... Ajatus, paha ajatukseni, se on hänet hengiltä ottanut!... Miettipä asiaa miltä puolelta tahansa, niin en sittenkään muuta syytä keksi siihen. Ja lopulta en voinut sitä enää kestää. En voinut mitenkään, Jussa. Minun täytyi matkustaa tänne. En uskaltanut mennä kotipitäjäni papin luo. Ja olenhan sinut tuntenut lapsuudestasi asti."

Jussa oli sammuttanut lampun, ja kuu valaisi Bieltar Oulan kalpeita, riutuneita kasvoja, hänen istuessaan lattialla, pää nojallaan Jussan polvea vasten.

"Syntisi — tuo sinun paha ajatuksesi, josta puhut — ei itsessään ole pahempi kuin synnit ja ajatukset yleensä — etkä sinä sen takia ole näin kovasti kärsinyt. Mutta mielesi oli sillä kertaa sairas, koko sielusi oli hellä ja kipeä, ja jokainen ajatus kasvoi omassatunnossasi niinkuin pääsee rehottamaan rikkaruohon siemen muheassa ruokamullassa... No niin, pidä syntisi syntinä! — Mutta ole vakuutettu siitä, että synnin kauhistavuus, joka vaivaa omaatuntoasi, on saanut sinut Jumalan puoleen — kuin suuri hyökyaalto, joka saa valtoihinsa hukkuvan ihmisen ja pelastaa hänet... Etkö itse tunne olevasi nyt matkalla Jumalan tykö?"

Kyllä — Biettar Oula tunsu. Kun hän asiaa tarkemmin ajatteli, käsitti hän olevansa matkalla Jumalan tykö.

He polvistuivat akkunan ääreen ja rukoilivat Jumalaa.

"Luuletko minun nyt voivan nauttia Herranehtöollista?"

"Juuri nyt sinä voitkin."

Jussa veti kaavun ylleen ja he lähtivät kirkkoon.

Biettar Oula polvistui alttarin eteen.

Suuressa, pimeässä kirkossa paloi kaksi yksinäistä alttarikynttilää. Seiniltä päin alttaria kohti virtaava kylmä ilma pani liekit vipajamaan. Ilma höyrysi heidän hengittäessään. Avara, tyhjä ja korkea huone kaikui papin vakaasti, mutta hillitysti lukiessa ehtoollisen asettamissanoja. Yön vakavuus, yksinäisen ihmisen synninhätä ja pyhä toimitus loivat sävyä hänen ääneensä ja olivat aiheena sen hellään kaikuun.

Kun hän lausui sanat: "samoin otti hän myös kalkin", kirkastuivat Biettar Oulan kasvot rauhasta.

Jo ennen aamusarastusta oli Biettar Oula taipaleella. Hän ajoi joen jäätä ylöspäin.

XIX.

Jussa sai äkillisen maineen heränneenä pappina. Hän antoi tuuhean, mustan tukkansa kasvaa pitkäksi, ja joka sunnuntai olivat hänen kasvonsa käyneet laihemmiksi ja kalpeammiksi ja näyttivät heijastavan hivuttavaa, salaista iloa erämaan hiljaisuudessa vietetyn elämän yksinäisyydestä. Hänen rauhoittavan herttaisen lempeytensä vuoksi viihtyivät tosin ihmiset, joita hän väliin tapasi, hyvin hänen seurassaan, mutta mitään tuttavallisempaa suhdetta ei hänen ja seurakuntansa välillä kumminkaan ollut. Hänen olemuksessaan tuntui jotain vieraannuttavaa.

Mutta eräänä sunnuntaina, myöhään keväällä, näytti ihmisistä, että hän ihan horjui levottomuudesta, jota ei kyennyt salaamaan. Mitä oli hänelle tapahtunut? Hän ei hallinnut sanojaan, ne olivat usein ankaria eivätkä kai aina aivan kristillisiäkään; hän puhui asioista, joista kansalla ei ollut käsitystä, ja tämä herätti napinaa. Ei pitäisi papin ylpeillä, jos hänellä onkin vähän enemmän tietoja kun tavallisella talonpojalla. Oikeanlaiset papit eivät koskaan alentuneet tuollaiseen...

Jussa oli saanut kuulla jotain Elnasta.

Tuo huhuiltu epämääräinen, mikä oli käynyt kaivamaan esiin hänen juurtuneita nuoruusmuistojaan, kuohutti hänen sisintänsä niin, että hän houri vimmoissaan ja puhui seinille: se väänsi muistojen etäisimmätkin mutkat suoriksi, harhaili kaikkialla, saamatta missään rauhaa, — sillä hän ei tiennyt itse, mihin tuo epämääräinen olisi kiinnitettävä. Oli liian monia mahdollisuuksia.

— Elnan miehen oli täytynyt matkustaa yksin etelään. Elna itse ei ollut kyennyt laittautumaan valmiiksi. — — —

Oli tullut puhetta nuotiosta ja yöllisestä melusta. Tunturilappalaiset olivat kuulleet sanoja, jotka koskivat voutiakin, ja ne olivat julmia sanoja. Voutikin sai

siitä tietää, ja kun hän muisteli Biettar Oulaa, tuota merkillisen suurta synkkää miestä, tunsu hän mieltänsä ahdistavan. Tämän vuoksi sekä ruumiillisen ja henkisen väsymyksensä takia, johon oli ollut syynä monien talvien painostava pimeys ja monet lohdutuksen pikarit, oli hän matkustanut etelään, vaikkei hän vielä ollut saanut toista virkaa. Mutta Elna ei ollut vielä kyennyt laittautumaan valmiiksi...

Näin oli kerrottu.

* * * * *

Seuraavana sunnuntaina seisoo Jussa saarnastuolissa ja puhuu kuuromykästä, joka sai Jumalalta kuulonsa ja puhetaitonsa jälleen.

Kerran on hänen katseensa kohdannut kaukana oven suussa erään naisen, ja hänen sanansa alkavat harhailla. Kun hänen silmänsä toistamiseen kääntyvät naiseen, värähdyttää häntä epäselvä aistimus, nainen on lappalaispuvussa, mutta

— — —

... Hän pysähtyy, puristaa huulensa yhteen ja likistää käsikirjan kämmentensä väliin, katse kiintyneenä valjenneihin rystysiin.

Sitte puhui hän seuraavaa:

"Jossakin suurella valtamerellä pistäytyy merenalainen luola jyrkkään kallioseinaan, — kuinka pitkälle, sitä ei kukaan tiedä.

"Pakoveden aikana näkee sen vettä tippuvan ja vihreäloisteisen holvin katoavan mustaan pimentoon, ja taustalla kuoleutuu maininki etäiseksi kohuksi.

"Nousuveden aikana joutuu aukon yläreunakin veden alle, mutta aina kun hyrsky ponnahtaa takaisin, avautuu osa luolan suuta möyryten kuten läylentäessä, — kunnes uusia hyrskéitä kohoaa ja aukko koristen sarpää veden ja kaiken lähellä olevan.

"Tällä luolalla kerrottiin olevan ihmeellinen vaikutus kuuromykkiin.

"Eräs kaukaa tuleva outo mies, joka oli lapsena tullut kuuromyksi, saapui eräänä päivänä yrittämään viimeistä keinoa, ihmettä.

"Ei kukaan oikein tiennyt, mistä hän oli kotoisin. Mutta eräs nuori, vaaleaverinen nainen sanoi hänen olevan idästä päin, rämelakeuksilta...

"Muukalainen soutaa ihmeitätekevän luolan suulle.

"Mainingit heittelevät venettä sinne tänne; ja sitte sieppaa rotko suuren imaisun, jotta kylmästi värähdyttäviä ilmavirtoja puuskahtaa kuuromykan keuhkoista, hänen kielensä kahleet laukeavat, hän päästää kirkaisun, riemuitsevan kirkaisun tuon ahnaan nielun edessä, hänen korvansa aukeavat, ja hän kuuntelee pyöräyttävän iloisena meren pauhinaa ja kääntää veneen pois luolan ratkaisevasta särpäyksestä...

"Ja kävellessään rannalta sanomattoman iloisena avautuneiden aistiensa toiminnasta, tapaa hän tuon vaaleaverisen naisen. 'Minä osaan puhua! Herralle kiitos! Minä osaan puhua ja kuulen', ja hän aikoo syleillä naista, sillä hän tuntee kiitollisuutta koko maailmaa kohtaan.

"Mutta nainen työntää hänet pois: 'Menkää tiehenne siitä! — Mitä minä välitän, puhutteko ja kuuletteko vai ettekö!'

"Mies tahtoi saada sanotuksi: 'Ei, ei! — Siinä olette oikeassa. Pyydän anteeksi: en tarkoittanut pahaa.' — Mutta samassa herpautuivat jälleen hänen kielensä jänteet: hän ei saanut sitä sanotuksi. Eivätkä hänen korvansakaan enää kuulleet.

"Mutta ne ainoat sanat, mitä ne olivat kuulleet siitä asti kun äidin ääni viimeisen kerran sointui lapsensieluun, jota kuurous oli eroittamassa elämän suuresta laulusta — ne ainoat sanat olivat: 'Menkää tiehenne siitä! Mitä minä välitän, puhutteko ja kuuletteko vai ettekö?!'

"Pitkämatkainen muukalainen soutu uudestaan merenalaiselle luolalle, mutta tällä kertaa masennuksissaan. Mikään ylentävä usko ei temponut hänen kielensä jäykkiä jänteitä eikä tulistuttanut hänen korviaan. Meren imuvirtaus herätti hänessä vain pelkoa. Ei tapahtunut mitään ihmettä, eikä hänellä ollut voimia kääntää venettä poiskaan.

"Aukko nieli hänet.

"Ja mitä nielu saa haltuunsa, sen se pitää omanaan.

"Se on kuoleman uskollinen liittolainen, ja vastustamattomana kuin kuolema

särpii se viimeisetkin murenet — pitkin väliajoin — ilman kiirettä..."

Jussa liitti kätensä ristiin: "Jumala olkoon sen oudon kuuromykan sielulle armollinen! Amen!" — — —

Kun Jussa astui ulos sakaristosta, istui vieras nainen jo reessä — kaukana tien alivarressa.

Hän piteli ohjaksia itse. Hevonen pyrki porhaltamaan liikkeelle, mutta hän pidätti sitä.

Pappi seiso i hievahtamattomana portailla. Käsi tempoi ja pyrki karvalakin reunaan, mutta hän ei jaksanut nostaa sitä, ja häntä kidutti sielunsa nääntymys...

Nainen katsoi taakseen.

Leuka painui yhä enemmän ja enemmän rintaa vasten, katseen tulviessa pappiin, ja kenties hänen verensä tulvi mukana; katsoja vaaleni... Hevonen nykäisi. Hän ojensi ohjaket ajajalle. "Aja nopeasti!"

Vasta kun he kääntyivät joen päälle, laukesi hänen henkensä väräjävään huokaukseen, ja huulet vavahtelivat kiireisesti.

"Aja nopeasti!"

Vauhdin tuottamaan nautintoon tunkeutui tuon tuostakin tuskansekainen tunne, että takana liehui jotakin varjoa, ajatusta kirkon portaille jääneestä. Vielä kerran huumasi aistit mielenkarvaus ja halu joutua sen miehen syleilemäksi, joka käyskenteli yksinäisyyden ympäröimänä... Kenties oli hän tulossa takana?... Hänen täytyi katsoa taakseen. Yhä uudestaan ja uudestaan täytyi hänen kääntyä katsomaan; arvoituksellinen epävarmuus alkoi taas kuristaa hänen henkeänsä...

Mutta sitte hän heräsi taas. "Aja nopeasti!"

... Aurinko pistäytyi pilvenhattaran taakse ja heitti punervan hohteen lumen höytäleille, joita alkoi leijua alas, ensin harvaksen, sitte tiheämpään, — kunnes auringon kajastus ei enää kyennyt tunkeutumaan niiden läpi...

Hän istui kokoonvaipuneena karhunta ljan alla... Hänen vaaleakutrisen pikku poikansa ei enää tarvitsisi kysyä, milloin he matkustaisivat isän luo. Hyvä

Jumala, hänen oli käynyt kovin sääliksi miestänsä, kun "se alkoi" syksyllä — syksyllä Juhanin tullessa verestyttämään muistoja. Mutta hän ei voinut sille mitään! Ja hän oli monet kerrat itkenyt, ettei voinut sille mitään...

Vuono ja meri tulivat näkyviin.

Kyöneleet sulattivat hiutaleet hänen poskiltaan. "Juhani! minä en voinut sille mitään! Jumala minua auttakoon! minä en tiennyt paremmin"...

Ja hän muisti, mitä hänen äitinsä oli kuolinvuoteellaan kirjoittanut hänen albumiinsa. Se oli piirretty goottilaisin kirjaimin:

"Jos kohtaat elämässä suuren pettymyksen, lapseni — ja yksi on kaikista pettymyksistä suurin —, niin älä luule, että ensimmäisen katkeruuden tuska on surua."

***END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK RUIJAN
RANNOILTA***

***** This file should be named 52277-8.txt or 52277-8.zip *****

This and all associated files of various formats will be found in:
<http://www.gutenberg.org/dirs/5/2/2/7/52277>

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg-tm electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG-tm concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for the eBooks, unless you receive specific permission.

If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the rules is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. They may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg-tm mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg-tm License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg-tm electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg-tm electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg-tm electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg-tm electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg-tm electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg-tm electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg-tm electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg-tm electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg-tm mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg-tm works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg-tm name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg-tm License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg-tm work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country outside the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg-tm License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg-tm work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this ebook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg-tm trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg-tm License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg-tm License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg-tm.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg-tm License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg-tm work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg-tm web site (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg-tm License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg-tm works unless you comply with

paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg-tm electronic works provided that

- * You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg-tm works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

- * You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg-tm License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg-tm works.

- * You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.

- * You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg-tm works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg-tm electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from both the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and The Project Gutenberg Trademark LLC, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg-tm collection. Despite these efforts, Project Gutenberg-tm electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg-tm electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED

TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg-tm electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg-tm electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg-tm work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg-tm work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg-tm

Project Gutenberg-tm is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg-tm's goals and ensuring that the Project Gutenberg-tm collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg-tm and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's principal office is in Fairbanks, Alaska, with the mailing address: PO Box 750175, Fairbanks, AK 99775, but its volunteers and employees are scattered throughout numerous locations. Its business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's web site and official page at www.gutenberg.org/contact

For additional contact information:

Dr. Gregory B. Newby
Chief Executive and Director
gnewby@pglaf.org

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg-tm depends upon and cannot survive without wide spread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting

unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg Web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit:
www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg-tm electronic works.

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg-tm concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg-tm eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg-tm eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our Web site which has the main PG search facility:
www.gutenberg.org

This Web site includes information about Project Gutenberg-tm, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.